

300353

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

ADATOK A TABÁN TÖRTÉNETÉHEZ ÉS RENDEZÉSÉHEZ

ÍRTA

DR. SCHULER DEZSŐ

75. KÖTET

4. SZÁM

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

Ara 5 pengő

STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK

SZERKESZTI: DR. ILLYEFALVI L. LAJOS

ADATOK A TABÁN TÖRTÉNETÉHEZ ÉS RENDEZÉSÉHEZ

ÍRTA

DR. SCHULER DEZSŐ

300353

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezetés	3

I. RÉSZ.

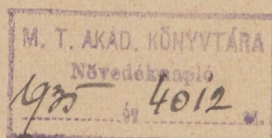
A Tabán fekvése	5
A Tabán történelme	5
A Tabán különböző elnevezései	12
A Tabán műemlékszerű és múzeális szempontból figyelemreméltó épületei	14
A Tabán területei	16
A Tabán házainak száma	16
Lakások száma	17
Lakók száma	17
A Tabán lakossága nemzetiségek szerint	17
Templomok	18
A tabáni görög nemegyesült plébániatemplom	19
Tabáni fürdők	20
Tabáni iskolák	22
A Tabán egyéb nevezetességei	22
A Tabánt ért elemi és egyéb csapások	23
A Tabán terei és utcái	23

II. RÉSZ.

Budapest székesfővárosnak a Tabán rendezése érdekében kifejtett tevékenysége ...	25
A kisajátítási akció	27
A polgármesteri III. ügyosztály 1933. évi rendezési terve	57

Függelék.

Hányszor foglalkozott a székesfőváros közgyűlése a tabáni kérdéssel	77
Az évenkénti kisajátítások és a kisajátított ingatlanok száma	78
Forrásmunkák	117

Bevezetés.

Buda kellős közepén, ahogy a Belvárosból az Erzsébet-hídon átmegyünk, jobbkéz felől a Gellért-hegy oldalán állt 1933-ban néhány száz omladozó, vén viskó. Ócska kis házikók, kis kerttel, kis lugassal, vadszőlővel befuttatott kerítéssel, petróleum-lámpával világított vagy holdfényes, zeg-zúgos kis utcák, kis kocsmákból kiszűrődő halk zeneszó, Tabán romantikája.

Az érdekes házikók, vízvezeték és csatornázás nélküliek, emésztőgödrökkel és bűzzel tele az udvarok, az utcák csatornázatlanok, kövezetlenek, szűkek, rendezetlenek, sárosak, közlekedni rajtuk lehetetlen, éjjelente patkányrajok rohannak végig rajtuk. A házak tetői rosszak, beáznak, a falak nedvesek, s Istennek nagy csodája, hogy nem volt a fertőző betegségek fészke. Ez a tabáni romantika másik fele.

Ennek a dolgozatnak főcélja a Tabán ezen másik oldalának bemutatása és ismerteti azt a nagy küzdelmet, amit Budapest székesfőváros, több mint félszázadon keresztül e testében levő nyitott fekély kiirtása iránt kifejtett.

A tanulmány két részből áll:

Első rész: a Tabán földrajzi fekvésének meghatározását, történelmét és a lakosságra, népességre vonatkozó adatokat foglalja magában.

A második rész: Budapest székesfővárosnak a Tabán és az ezzel szoros kapcsolatban levő Gellért-hegy rendezésére vonatkozó tevékenységét foglalja magában, történelmi sorrendben.

I. RÉSZ.

A Tabán fekvése.

Érdekes, hogy a Tabán, Budának ez a városfejlődés tekintetében legexponáltabb helyén levő része, mennyire elmaradt a körülötte levő hatalmas építkezési fejlődéstől.

Amint a mellékelt térképekről látjuk, kiterjedése, fekvése sőt még utcáinak elrendezése is ugyanaz volt a 13. században, mint 1931-ben.

Tabán alatt értjük az I. kerületnek Gellért-hegy aljában levő azon városrészét, melyet a Gellért-hegy, Döbrentei-tér, a Várkert-rakpartnak az Apród-utcaig terjedő része, a Szarvas-tér, Lógodi-utca, az Attila-körút, a Palota-tér, Szent János-tér, Szent János-utca, Gellérthegy-utca felső része, Naphegy-utca felső része, Czakó-utca felső része és a Sánc-utca határol.

A Tabán történelme.

A monda szerint a magyarok Keve vezér vezetése alatt a Dunán először átkelvén, a mostani Szent Gellért-hegy aljában az átkelés helyét »kelés« magyar szó nyomán Kelen, vagy Kelény-földnek, az átkelésnél levő hegyet pedig Kelen, később Pesti hegynek nevezték.

A magyarok 889-ben Óbudán a régi Aquincum, későbbi Sicambria területén telepedtek le. Tehát fővárosunk legrégebbi része nem a Tabán, hanem a mai Óbuda volt.

Szent István idejében Budapestnek még csak Óbuda és Pest nevű része állott fenn, azonban ebben az időben a Gellért-hegy közelében, Kelenföldön már megkezdődött a település. Ez azonban akkor még Óbudától és Pesttől különálló részt képezett.

Pest az Árpádházi királyaink idejében már meglehetősen virágzó város volt és valószínűleg túlszűfolttsága miatt lakói közül többen átköltöztek a Duna túlsó partjára, Kelenföldre. E hely idővel egész kis várossá nőtte ki magát s megkülönböztetésül az anyavárostól, *Kispest* névre keresztelték. Ezen a néven ismerték a 12—13. században.

Hegyoldalban épült utcái egyenetlenek, görbék voltak. Nagyobb jelentőségre nem tett szert.

A *tatárjárás* ezeket az építkezéseket csaknem teljesen elsöpörte s azoknak újjraépítését 1247-ben kezdte meg IV. Béla király. IV. Béla óta Kis-Pest Új-Budának részévé lett, ami később, amikor 1250-ben a király, akkori elnevezés szerint, a Pesti-Újhegyen (Budán) várat építtetett, királyi székhellyé lett. Ez időben kiterjedése ugyanakkora volt, mint a mai Tabánnak. Pest már ekkor sokkal fejlődöttebb volt, mint Buda.

Ez időben állt fenn a Tabánban *Szent Gellért temploma*. A templom a későbbi időben eltűnt s annak sorsáról mitsem tudunk, valószínű, hogy több más templommal együtt vagy a török betöréskor vagy a Tabánt ért súlyos elemi csapások következtében később pusztult el.

Nagy Lajos uralkodása alatt Óbuda lakói s a nemrégiben épült új királyi palota körüli lakók között civakodás támadt s ennek következtében Újbuda, mint szabad királyi város elszakadt Óbudától.

Zsigmond király idejében soha nem látott idegenforgalom fejlődött ki a budai várban. A magyar király egyúttal német császár is volt és Budán volt a székhelye. Idejöttek és itt mulattak a külföldi uralkodók és előkelőségek. Modern épületek keletkeztek, így a »Friss palota«, amelyet tovább fejleszt az uralkodó, ha építési szándékát nem is tudja befejezni. Külföldi mesterembereket telepít be nagy számmal.

1396-ban Magyarországon gyűltek össze a keresztesek, majd a rosszul sikerült keresztes hadjárat után többnyire itt is maradtak. A visszamaradt keresztesek között sok volt a szerb, illetve ahogy a magyarok nevezték őket, *rác*.

Szegény és igénytelen népség volt. Megelégedett azzal, hogy a vár aljában a Várhegy és Gellért-hegy közötti völgyben, tehát a *mai Tabán területén* telepedhetett le. Ide építették az első rác telepesek nyomorult viskóikat, amelyeket a hegy gödrös, barlangos oldalához tapasztottak. Zsigmond uralkodása alatt Buda legszebb fürdője volt a *Rác-fürdő*. Erről Oláh Miklós, esztergomi hercegérsek is megemlékezik »Hungária« című munkájában (1536).

Mátyás király uralkodása alatti időt nevezhetjük Buda fénykorának. A Tabán ebben az időben jóformán jelenlegi területét foglalta el. Neve: Hosszú, vagy Hátulsó város. A nagy király uralkodása alatt némileg felvirágzott, sőt bizonyos városi autonómiára is szert tett, mindazonáltal hamupipőkéje maradt a Duna mindkét partjának, még századok múltán is.

1526-ban a törökök Budát felgyújtották s azt nagyobbára elhamvasztották. A Tabán csaknem teljesen leégett.

Az 1529. év körüli időkben a Tabán lakói túlnyomóan magyarok és németek voltak.

A törökök ideje alatt 1600 körül a Tabán lakói túlnyomórészt kereskedéssel foglalkoztak. Ezt az időszakot nevezhetjük a Tabán fénykorának. Ekkor folytatódott itt a *rácok tömeges* letelepedése. A rácokat részint maguk

előtt hajtották a törökök, részint velük jöttek. Ezen alkalmazkodó nép számára nem volt a katonailag berendezett várban hely, folytatták tehát letelepedésüket a Várhegy déli és délnyugati sarkában, amint ezt Zsigmond király alatt megkezdték. Itt találkozunk először a Tabán elnevezéssel, amely török szó, talpat jelent.

Ez a Várhegy és Gellért-hegy közé eső kis völgy bizonyult a legvédehetőbbnek is, mert a török Buda ellen a támadások java része az északi és keleti oldalról jött.

A Tabán magvát ekkor a török timárok deszkatetejű két emeletes téglaházai alkották, ezekhez csatlakoztak a rácok szerényebb házacskaí. A török uralom alatt a Tabán területén *hat mecset volt*.

A Tabán házainak száma ezidőben megközelítette az *ezret*. A törökök a Tabánt Debbághane, külvárosnak is nevezték, mint azt Evlia Cselebi 1664-ben megjelent munkájában leírja. Kilenc városrészből állt. Híresebbek voltak az Ilidse, Jesul, Direkli, Ömer-sáki, Aga városrészek. Tíz imaháza volt, négy elemi iskolája, három fogadója, három kolostorja, három meleg fürdője és *száz timár boltja*.

A rácok főképen kereskedők és iparosok voltak.

A török időkben, ott, ahol ma a Vérmező felett az Attila-utca van, volt a cigányváros. Ezek a cigányok Buda visszavétele után szintén a Tabánban telepedtek le. Itt voltak a legócskább és legdűledezőbb viskók, ez a hely felelt meg nekik a legjobban.

A törökök 140 évig tartó uralma után Buda ismét felszabadult. A Tabán a legsíralmasabb állapotba jutott. Házai félig-meddig összedűlve, a várostomtól megrongált épületei, néptelenné vált utcái inkább egy gyászos esemény emlékjelének, mint városnak nevezhetők.

A lakosság helyzete is síralmas volt, mert míg a török uralom alatt a kelet és nyugat kereskedelmi találkozóhelye volt, most ebben a tekintetben teljesen elvesztette jelentőségét.

Toll Jakab így írja le az akkori Tabánt :

»A várban és városban már javítgatják az épületeket, de mindez csekélység volt a pusztuláshoz és nyomorhoz képest, amelyet mindenfelé látni. A romok között s a földalatti pincékben elszórtan rácok laknak, borzalmas műveletlen, barbár nép, amely a görög ritust követi. Legtöbbjük azzal foglalkozik, hogy vizet hord a városba a folyóból, mert a törökök által épített kutakat a romok bedöntötték.

A fürdők épen maradtak, bár a Szent Gellért-hegy tövében levő el volt hanyagolva és meg volt rongálva. Ennek környékén is rácok laktak, akiknek tápláléka és élete szutykos volt. Úgy tűnt nekem,

amikor arrafelé mentem, mintha a barlangokban rejtőzködő rablókat látnék. Valamikor kereskedéssel foglalkoztak, amelyből többen nagyon meggazdagodtak, most azonban a legnagyobb nyomorban élnek.»

Tehát, amint látjuk, a rácság megmaradt régi lakóhelyén a Tabánban, amelyre lassanként ráragadt a *Rácváros* név.

Szent Gellért temploma elpusztulva, a török kiűzetése után a Tabán plébániatemplom nélkül maradt s ezért a kamarai igazgatóság templom építés céljaira egy üres mecsetet engedett át. (1689). Ezt a mecsetet azután kibővítették s megkezdték a *Szent Katalin plébániatemplom* építését s azt 1739-ben be is fejezték. A Rácvárost 1810-ben rombadöntő tűz ezt a templomot is elpusztította s csak jóval később épült fel újra mai formájában. Valószínű, hogy a török idők előtt ugyanezen a helyen állott a Szent István korabeli *Mária-kápolna*, amit azután a török épített át mecsetté s ebből a mecsetből lett a ma is fennálló katolikus templom.

Egykori kútfők említést tesznek még a Tabánban levő *Szűz Mária fogantatásának kápolnájáról, Szent Sebestyén kápolnájáról és Nepomuki Szent János szobráról*, amelyeknek azonban sem alapítóját, sem korát, sem helyét nem lehet megállapítani.

A Tabán ebben az időben a prostitúció fészke volt, amely ott telepedett meg, mint a legolcsóbb és legsötétebb helyen.

1689., 1692., 1709., 1710., 1723. és 1738. években döghalál pusztította Buda város lakosait s ez a Tabánra is nagy csapást mért.

1690-ben Piccolomini tábornok tanácsára hozatták be a rácok egy másik részét Ippek görög patriarcha vezetése alatt, ezek közül azonban 1772-ben sokan kiköltöztek Oroszországba.

1710-ben ragályos betegek számára kórház épült.

1717. év telén történt, hogy Wortley angol követ felesége Budán járt. Így írja le az akkori Tabánt:

»A falakon kívül számos apró házak, jobban mondva kunyhók tömege áll, amelyet Rác városnak neveznek és teljesen rácok lakják. Házaik a régi divatú sátrakhoz hasonlóak.«

Nagy Ignác is foglalkozik a Tabán leírásával:

»A Gellért-hegy szirtoldalát több helyen alkalmasint már századok előtt kivájták a szegényebb sorsú emberek, legalább vihar és eső ellen tökéletesen biztosítva voltak e barlangokban. Utóbb az elfoglaló családok szüksége szerint ezen üregek mindinkább tágultak s most már nem egyet láthatni, mely három kényelmes szobácskát foglal magában s csak födelének hiánya által különböztethetik meg bármely más utcán levő szegényes házikótól. A Tabán legidősebb lakói bizo-

nyítják, hogy ezen barlangok családjai többnyire már századok óta vannak azoknak birtokában s oly szabadságot élveznek elhagyatott fecskéfészkeikben, hogy a közterhek viselésében is csak rövid idő óta kezdenek részesülni.«

Ezekben a gellérthegyi barlanglakásokban, vagy amint akkortájtban nevezték, pincékben húzódott meg a prostitúció is. Ennek azonban a régi tabáni telekkönyvekben nincsen semmi nyoma. Mintha csupa tisztességes foglalkozású polgár lakott volna itt. A tabáni prostitúciónak megvolt *a maga külön utcasora*. Ez az a keskeny ház sor volt, amely a Gellért-hegy aljában a Rudas-fürdőtől a Sáros-fürdőig húzódott s amelyet végleg, a Gellért-hegy aljának századunk első éveiben történt parkozása tüntetett el.

Az úgynevezett budai kis kocsmák eldorádója is a Tabán volt. A messze Krisztina városba legfeljebb maguk a tabániak jártak, pestiek megelégedtek azzal, hogy átmentek a hajóhídon s valamelyik apró tabáni kocsmában telepedtek le. A Tabán története ebben a korban abban merül ki, hogy a 18. század végéig a rácság élethalál küzdelmet vívott a Pest-budai kereskedelem hegemoniájáért a németiséggel.

E harc ideje volt a *Tabán virágkora*. De a két versenyző fél közé jött a harmadik, a zsidóság, amely a kereskedelmet Pestre kezdte áttérlni. Igaz ugyan, hogy már a zsidóság előretörése előtt is mind lejjebb szállt a Rácváros kereskedelmi jelentősége. Kereskedelme süllyedt, lakói újból megelégedtek primitívebb foglalkozásokkal is; a jobb fajta foglalkozásokban osztozniok kellett az erősödő németiséggel.

Az 1723. év a Tabánra nézve nagy szerencsétlenségnek az esztendeje. Husvét napján tűz ütött ki, mely a város nagy részét elhamvasztotta. Ezen csapást követő építkezés alkalmával nyert alapalakját az 1810-es évekig megtartotta.

1732-ben és 1775-ben az árvíz miatt a tabáni lakosok csak csónakokon közlekedhettek egymással, a víz olyan magasan állt.

1739-ben döghalál pusztította végig, mely ezer ember életét oltotta ki. Ugyanebben az évben a Rácvárosban támadt zavargás halálra, illetve életfogytiglani fogházra ítelt okozóinak Mária Terézia megkegyelmezett.

1743-ban állították fel a tabáni külvárosi bíróságot, azonban a rácoknak már 1697-ben volt külön másodbírájuk.

1780-ban a Tabánnak körülbelül kétezer lakója volt, ami elég nagy szám, ha figyelembe vesszük, hogy Buda összlakóinak száma ebben az időben mindössze 23.000 volt.

Ekkor ismét fejlődésnek indult, legalább is egy 1783-ból ránkmaradt fametszeten a Tabán egy kiterjedt városrészt mutat, amely a Gellért-hegy oldalától egész a Dunapartig húzódik le. A képen jól láthatók a Gellért-hegy

oldalán magasan fekvő házsorok, amelyek valószínűleg a volt Felsőhegy-utca házai.

A Tabán rácai ebben az időben már kezdtek elmagyarosodni.

1742-ben a Tabánban a nemegyesült görög hitű templomnak kezdték meg az építését.

A 13. és 18. század közötti Tabán középületei a mellékelt térképen láthatók: Ezek

- a) Dögvészes-kórház
- b) Sz. János keresztesek kórháza,
- c) Szent Gellért-kápolna,
- d) Rudas-fürdő,
- e) Városi Sörház,
- f) Király-fürdő,
- g) Görög N. E. templom,
- h) Mecset, majd Szent Katalin-plébániatemplom.

A Tabán nevezetesebb épületei egykori leírás szerint:

»A Szent Gellért-hegy meredek aljában a folyam mellett fekvő házsoron délről észak felé menvén, az első ház a városi fogadó volt, melyet 1739-ben a régi kórház helyére építettek; mellette az 1710-ben ragályos betegek számára épített új kórház, e között a Szűz Mária kápolna.«

»A Szokoly Mustafa basa által 1703-ban épített hajóhíd mellett a Rudas-fürdőnek nevezett melegforrások feküdtek, e fölött a Duna mellett a Darmstadti gróftól megváltott házban volt a Városi Sörház, feljebb a Dunaparton magánházak között a Városi Fogadó.

A hegy felé eső részen a Királyi fürdő, most Rác-fürdő, melyet a király 1696-ban Bergassy Károlynak adományozott. Itt feküdt ezenkívül a görög nemegyesült egyház érsekének lakhelye, temploma és temetője.«

Több középület a Tabánban nem volt s a magánházak körülbelül ugyanazon a helyen terültek el, mint 1933-ban.

1810-ben Budán borzasztó tűzvész dühöngött, melynek a *Rácvárosban* és *Vízivárosban* hatszáz ház esett áldozatul. A tűz szeptember 5-én Tabánban déltájban egy kádármester házában tört ki, amidőn ott egy boroshordót égettek s az akkori pénzértékben kifejezve, 6 millió forintnyi kárt okozott. Az nap hatalmas vihar volt s a sivító szél az izzó levegőt a Duna felé eső városrészek felé hajtotta. A tűz kigúnyolt minden emberi erőfeszítést, amely annak eloltására irányult. A tűz eloltásánál maga József Nádor is közreműködött, sőt oltás közben meg is sérült. Így történt, hogy rövid idő alatt az egész Tabán és a Vízivárosnak a kapucinus barátokig eső része a tűz martaléka lett.

BUDA ÉS PEST

a

XIII—XVIII.

században

A Hajóhíd és a Vár a legnagyobb veszélyben voltak és a tehetetlen lakosok a hegyen félkörben állva nézték házaiknak és javaiknak pusztulását. A pánik és a zavar, amely a lakosok között kitört, még nagyobb szerencsétlenséget okozott, mert ezáltal sok minden tönkrement, amelyet még meg lehetett volna menteni a tűztől.

Még 1821-ben, tehát tíz évvel később is láthatók voltak némely falon a korom és repedések és találtak megszenesedett fadarabokat, amelyek erre a tűzvészre emlékeztettek.

Ennek a nagy csapásnak megvolt azonban az a jó következménye, hogy a városrész maga újra épült s eltűnt a rengeteg sok laci-konyha és kolbászsütő-bódé, amely nem szolgált épen díszére ennek a városrésznek.

A megújult Tabán házainak egyikét mai nap is mutatja a Szebeny Antal-téren levő Szarvas-ház, mely megőrizte régi képét.

A nagyobb rész azonban fecskefészek módjára egymás fölé épült s a rácsok utódainak cigányokkal kevert leszármazottjai viskói azonmód ottmaradtak a Gellért-hegyen. Erről a részről még a 19. század végén is a következő leírást olvassuk :

»Megközelítőleg ezer apró ház, egyik olyan, mint a másik alkotja a Rác-negyedet. Ezek öt-hat lépcsőzetben foglalják el a Gellért-hegy oldalát, úgyhogy a párhuzamos utcákat lépcsők szelik vagy meredek gyalogutak, mint keresztutcák kötik egymással össze. A ház ajtaja mellől ritkán hiányzik a disznóól, az ólban és a szobafalán tarka képek vannak felszegezve, a ház ajtaja felett pedig rendszerint egy német felírás.«

Az 1870-es tűzvész után újból felépült Tabánnak legtöbb háza 1933-ig megmaradt. Volt köztük olyan is, amely ugyanannak a polgárcsaládnak a kezén volt, mint a 19. században.

1813-ban József Nádor a Gellért-hegyen csillagvizsgáló alapkövét tette le. Ide helyezték át két évvel később az egyetemnek a királyi palota tornyában levő csillagvizsgáló szereit. E híres intézet az 1849. évi ostrom alkalmával annyi kárt szenvedett, hogy többé már nem tartották érdemesnek helyreállítani.

1831. év július havában kolera ütött ki, mely ismét nagy pusztítást vitt végbe a Tabánban.

Az 1838-i árvíz pedig úgy szétdúlta a Tabán alsó részében és Budának alsó városában levő házakat, hogy 762 ház közül csak 91 maradt épségben.

1849-ben ismét nagy veszteség érte a Tabánt, sok házát az ostrom következtében összelövéldözték, úgyhogy némelyiknek falában az 1932. és 1933. évben folyt bontási munkák közben több ágyúgolyót is találtak.

Az 1851. év utolsó napján kelt királyi leirat szerint a polgári ügyek intézését Buda városában a polgármester és 36 községi tanácsos kezeli. A tanácsosok közül öt a Rácvárosból volt kiküldve.

1872-ben a Tabán hivatalos neve: *Rácváros*.

1876-ban ismét nagy felhőszakadás és árvíz pusztította el a Tabán alsó részén fekvő házakat.

1878. évi június hó 28-án kezdődött meg a főváros kisajátítási akciója.

1894-ben merült fel először a Tabán területrendezési tervének kérdése.

1898-ban egyes tabáni utcák és terek szabályozási tervét elkészítik.

1909. évi július hó 7-én Budapest székesfőváros közgyűlése kimondja, hogy a Tabán szabályozásának kérdése aktuális és elkészítik az első általános szabályozási tervet.

1932-ben megépül az Erzsébet-hidat Németvölgygel egybekapcsoló tranzverzális-út, ezzel kapcsolatban 14 tabáni házat kiürítenek és lebontanak.

1933-ban Budapest székesfőváros polgármesteri III. ügyosztálya elkészíti a Tabánnak rendezési tervét s azt a székesfőváros tanácsa elé terjeszti. A tanács a rendezési tervet nem fogadja el, hanem kimondja egy nyilvános pályázat szükségességét. Ugyanebben az évben a Tabán valamennyi bérlőjének felmondanak, a házakat kiürítik s megkezdik azoknak lebontását.

A Tabán különböző elnevezései.

Amint a történelmi előzmények során láttuk, a Gellért-hegy aljában levő városrésznek mindig más és más elnevezése volt. Nincs Budapestnek több olyan területe, mely annyiszor és olyan különféleképpen változtatta volna a nevét, mint a Tabán. A különböző elnevezésekhez különböző magyarázatok is fűződnek.

A legrégebbi elnevezése :

Kelenföld.

Ez az elnevezés különböző forrásmunkák egybehangzó véleménye szerint onnan származik, hogy őseink a monda szerint Keve vezetése alatt a Gellért-hegy aljánál átkelven a Dunán, az átkelés helyét: »*Kelés*« magyar szó nyomán: »*Kelenföldnek*«, az átkelésnél levő hegyet pedig — tehát a mai Gellért-hegyet — »*Kelenhegynek*« nevezték el.

Ezt az elnevezést fordították át azután a későbbi idők folyamán elnémetesítve :

»*Krenfeld*«-re.

Ezt az elnevezést mintegy száz éven keresztül használták. Hogy Krenfeld semmi más, mint a magyar Kelenföld szónak elnémetesítése, bizonyítja az, hogy ennek a szónak szószerinti fordítása: »Torma föld« lenne, amit semmi körülmények között sem lehetne a Tabán elnevezésével kapcsolatba hozni.

Zsigmond király uralkodása alatt, amikor a rácok betelepítése megkezdődött és Kelenföldön az építkezések bizonyos tekintetben felvirágoztak, megkülönböztetésül a vele szoros és szerves összefüggésben levő Pesttel

Kis-Pest

nevet vette fel.

Mátyás király uralkodása alatt ismét nevet cserélt a fénykorát élő Tabán. Ekkor kapta a :

Hosszúváros

vagy :

Hátulsóváros

elnevezést.

Egyes forrásmunkák szerint ez alatt az elnevezés alatt nemcsak a mai Tabán területét értették, hanem a Tabán területét, a Krisztinavárost, s a Gellért-hegy déli lejtőjén levő kis települést, Erzsébetfalvát együttvéve. Kétségteljes azonban az, hogy a Tabánnak — és ebben valamennyi kútfő megegyezik — ebben az időben fenti neve volt.

A török hódoltság alatt vette fel a Tabán a tulajdonképeni

Tabán

elnevezést.

Ennek az elnevezésnek az eredetéhez fűződik a legtöbb vita. Az elnevezés eredetére vonatkozólag kétségteljes az, hogy a török uralom alatti időkből keletkezett. A névre vonatkozólag két magyarázat áll rendelkezésünkre.

Az egyik szerint — s ez valamennyi történelmi kútfőnek közös magyarázata — a Tabán török szó ; magyarul talpat, sarkat jelent. Azért nevezték el Tabánnak, mert a Gellért-hegy talpánál fekszik.

A Tabán elnevezésének eredetéről sok vita folyt és általában véve ezt a felfogást fogadták el. Azonban egyes kutatások és így különösen : Joanovich Pál kutatásai, megdöntik ezt az évszázadok óta fennálló és elfogadott teóriát, s a Tabán elnevezésére vonatkozólag nagyon érdekes következtetések levezetése után az alábbi magyarázatot adja :

Sokan úgy magyarázzák, hogy a Tabán hegytalpat jelent. Volna is ennek a magyarázatnak értelme a hegyvel kapcsolatban, ha nem volna például Győrben és sok más török igát szenvedett olyan színmagyar városokban is Tabán nevezetű városrész, ahol *hegy nincsen*.

A néveredet keresésében tehát más alapra kell helyezkednünk.

Tudvalevő, hogy a törökök híres cserző-vargák, timárok voltak, szattyánbőr iparuk a 16. és 17. században az egész világon igen nagy hírnévnek és becsületnek örvendett. S miután az akkori török viseletet el sem lehetett

képzelné szattyánbőr papucs nélkül, a basák elhozták magukkal és leteleptették timáraikat.

A török cserző-vargákat *»tabakosok«*-nak hívták. Ezek természetesen mindenütt ott telepedtek le, ahol mesterségük űzéséhez szükséges vizet találtak. Így Budán a Gellért-hegy forrásokban bővelkedő lejtőin s telepüket

»Tabakhan«-nak

azaz : Timár-telepnek hívták. Ez az elnevezés ment át a későbbi Rácvárosra Tabán formájában s áll fenn még ma is. Megerősíti még ezt a magyarázatot az is, hogy Csernovich Arzen Patriarcha, egy a tabáni rác magistratushoz intézett leíratát így címezte : a görög vallású érdemes Magistratusnak Tabakhaneban.

Ugyanebben az időben még egy másik hivatalos elnevezése is volt a Tabánnak : Debagkhane, külváros, mint azt Evlia Cselebi írja. Kilenc városrészről állt.

A törökök kiűzetése után ismét folytatódott a Zsigmond alatt megkezdett rácbetelepítés s a rácok, mint azt a történelmi előzményekből látjuk, túlnyomórészt ebben a városrészben telepedtek le. Ez a magyarázata annak, hogy a Tabánt ebben az időben :

Rácvárosnak

is nevezték.

Tabán és Rácváros ez a két elnevezése maradt meg napjainkig is, a hivatalos neve azonban 1906-tól :

Tabán.

A Tabán műemlékszerű és múzeális szempontból figyelemreméltó épületei.

Amint a történelmi előzményekből láttuk, a Tabánt annyiszor pusztította végig a tűzvész és árvíz, hogy biztos az, hogy a bontási munkák következtében műemléknek tekinthető régi ház nem került lebontásra, mert ezek a tabáni építkezések sokkal újabb keletűek, semhogy a házakat műemléknek lehetne tekinteni.

Budapest székesfőváros tanácsa azonban, hogy egyes esetleges műemlékeknek elpusztítását elkerülje, 1933. évben bizottságot küldött ki, amelynek feladata volt a Tabán műemlékszerű és múzeális szempontból figyelemreméltó épületeinek összeírása. Egyszersmind intézkedések történtek abban az irányban is, hogy ezek a műemlékszerű maradványok megvédessenek és amennyiben azt a főváros illetékes ügyosztálya szükségesnek látja, a fővárosi múzeumba legyenek elszállítva.

Külön és nyomatékosan felhívták ezenkívül a bontást végző vállalkozók figyelmét is az esetleg bontás közben előbukkanó régiségekre.

A bizottság helyszínen történt megállapítása szerint a Tabán műemlékszerű és múzeális szempontból figyelemreméltó épületei a következők :

- I., Apród-utca 13., copfstilű, stukkódísszel, virágfüzérékkel, széles kapuval.
- I., Aranykakas-utca 10., barokk kapu, 1767 évszámmal, kőkerettel.
- I., Aranykakas-utca 27., kapu felett cégérjelvény, kőkeret.
- I., Aranykakas-utca 29., Kapu felett ágyúgolyó.
- I., Árok-utca és Kereszt-utca sarkán, ágyúgolyó.
- I., Attila-körút 16., copfstilű 1 em., széles kapuval, egységes kép.
- I., Attila-körút 25., empire kapu címerrel, ablak felett 5 dekoratív tag, udvaron szép pillérfő.
- I., Attila-körút 27., romantizáló, 6 figurális médaillonnal.
- I., Attila-körút 29., neoklasszikus 4 szép figurális domborművel, dekoratív dísszel.
- I., Attila-körút 32., 3 emeletes, neoklasszikus homlokzatán 3 dombormű, udvarán kut-szobor.
- I., Attila-körút 34., empire, széles kapubejárattal.
- I., Attila-körút 35., neoklasszikus fszt. fríz domborművekkel, kapu felett kakas.
- I., Attila-körút 45., neoklasszikus, szép 4 pillérfővel.
- I., Attila-körút 47., empire, 1. em., domború ablakokkal.
- I., Attila-körút 49., neoklasszikus, 1. em., kis erkéllyel.
- I., Bocskay-tér 2., empire kapu.
- I., Döbrentei-utca 15., neoklasszikus, 5 domborművel, erkélyráccsal, 2 emléktáblával.
- I., Döbrentei-utca 17., copfstilű 1 em., széles kapu, kis magyar címer, felette konzolok.
- I., Döbrentei-utca 19., neoklasszikus 2 em., ablakok felett palmettás díszek, konzolok, alatta ornamentum.
- I., Fehérsas-tér, magas, négyszögletes terméskőoszlop 1853-as évszámmal (pellengér?), lámpaoszlop.
- I., Fehérsas-utca 7., empire ház, széles kapuval, ablakok felett rozettával.
- I., Hadnagy-utca 5., copfstilű, faragott kőkapu.
- I., Hadnagy-utca 14., copfstilű ház kettős tetővel, széles kapuval, szoborfülkével.
- I., Hadnagy-utca 33., érdekes kiképzésű ház, sarkán régi pléhre festett táblával.
- I., Hadnagy-utca 41., copfstilű kapuval, gazdag kiképzésekkel, eredeti szárnyakkal.
- I., Holdvilág-utca 2., kapu faragott, fadísszel, udvaron stukkó, kályhaszerű dísz, ajtó felett fej, vele szemben magas háztámfalak.
- I., Holdvilág-utca 14., széles ívelt (empire) kapu.
- I., Holdvilág-utca 19., neoklasszikus 1. em. díszes pillérfők (4) alsó pillérzáródással.
- I., Ív-utca 8., empire kapu, gyalogbejáró szőlőcégérrel, felirattal, pincében kövek.
- I., Kereszt-tér 3., Madonna-dombormű.
- I., Kereszt-tér 4., copfstilű ház, fsz. széles kapubejárattal (Albecker).
- I., Kereszt-tér 12., empire-os kapu, dombormű fejjel, cégér a szelíd farkashoz (rég).
- I., Kereszt-tér 20., empire ablakorom.
- I., Kereszt-téren, kőkereszt festett pléhtáblával szerb feliratos márványtáblával, 1865 évszámmal.
- I., Palota-tér 6., neoklasszikus-átalakítva fszt.
- I., Szarvas-tér 1., copfstilű, szarvas domborművel.
- I., Szarvas-tér 6., neoklasszikus, oszloptós pillérekkel, 2. em.
- I., Szarvas-tér 8., copfstilű, tympanonban Buda főváros címere.
- I., Szarvas Gábor-utca 4., empire kapu, vázákkal, faragványokkal.

- I., Virág Benedek-utca és Zsák-utca sarkán, faragott kerékvető.
 I., Váralja-utca 9., empire kiskapu rozettákkal, monogrammos vasráccsal, eredeti szárnyal.
 I., Váralja-utca 24., pléhre festett szentkép (Szarvas-tér sarok).
 I., Virág Benedek-utca 3., empire kapu.
 I., Virág Benedek-utca 8., neoklasszikus, kapu felett kőkorláttal.
 I., Ybl Miklós-tér 7., két kiugró erkély vasráccsal barokk 1. em.

A Tabán területel.

1821-ben a városi mérnökök felmérése alapján Buda kiterjedése a határvonalakon belül 770 hold. Ebből a Felsőváros, vagyis a Vár a hegy-lejtővel együtt 140 hold, a Víziváros 150 hold, az Országút 90 hold, Újváros 110 hold, *Tabán 130 hold*, Krisztinaváros 150 hold kiterjedésű.

1850-ben Buda területe 587.028 négyszögöl volt, ebből *a Tabánra esett 85.693 négyszögöl*.

A legújabb becslések szerint a főváros a gellérthegyi kisajátításokon kívül mintegy 50 hold területet szerzett meg a Tabánból.

A Tabán házainak száma.

1578 körül a Tabán házainak száma megközelítette az ezret. Egyes kútfők szerint közvetlenül *Buda ostroma után csak 40 ház maradt meg*.

1821-ben Budán a középületeken, templomokon és kolostorokon kívül 3000 ház volt. A házak a következőképpen oszlanak meg:

Vár 228, Víziváros 757, Országút 371, Újváros 396, *Tabán 956*, Krisztinaváros 292. Tehát a Tabán volt a legtöbb házzal rendelkező város.

1838-ban a tabáni házak száma 762-re csökkent, az 1810-es tűzvész következtében. Az 1850. évben eszközölt összeírás szerint:

a Várban 227, *Tabánban 967*, Krisztinavárosban 513, Vízivárosban 809, Országuton 394, Újlakon 403, Óbudán 766, összesen: 4079 ház volt. Ezekhez hozzájött még a Budát környező hegyeken levő gazdasági épületek és nyaralók száma: 114, az összes házszám: 4193, melyekben mintegy 12.459 lakás volt.

1931-ben a tabáni házak száma: 460. Ekkor már befejeződött a gellérthegyi kisajátítási akció és a Gellért-hegy apró viskóit, valamint több dűledező tabáni házat is lebontatott a főváros. A 460 ház közül földszintes 261, míg a Belvárosban 521 épület közül mindössze 21 a földszintesek száma. Igaz, hogy ekkor a Tabán túlnyomórészt már a székesfőváros kezében volt és a főváros építkezés céljából az egységes terv elkészítése nélkül nem is adott el házhelyeket.

A fennállt és a székesfőváros tulajdonát képező kisajátított házak száma 1931-ben: 194, a Közmunka Tanács tulajdonát képező házak száma 21, alapítvány tulajdonát képező ház 1. Ezek a házak alkotják tulajdonképpen a Tabán magvát, túlnyomórészt földszintesek, 14 kivétellel.

Lakások száma.

1931-ben 2547. Ebből a székesfőváros házaiban 819, a Közmunka Tanács tulajdonát képező házakban 140, az alapítványi házban 6, tehát a lebontásra kerülő házakban összesen 965 lakás van, míg a magántulajdonban levő házakban levő lakások száma 1582.

Lakók száma.

1780-ban a Tabánnak kb. 2000 lakosa volt, ami elég nagy szám, ha figyelembe vesszük, hogy Buda összlakóinak száma: ebben az időben mind-össze: 23.000.

Az 1821-i népszámlálás szerint Buda lakosainak száma: 25.228. A családok száma 6074, katolikusok száma 23.935, evangélikusok száma 170, reformátusok száma 62, görögök és rácok 595, zsidók 466. A lakók közül a Tabánban laknak: 5384-en.

1851-ben Buda lakosságának száma: 50.127., ezek közül a Várban lakik 3828, Krisztinavárosban lakik 4766, Tabánban lakik 9495, Vízivárosban lakik 11.359, Országúton lakik 4286, Újlakon lakik 4219, Óbudán lakik 12.174.

Amint a fentebb felsorolt adatokból látjuk, a Tabán, amelynek valamikor a Budán levő városrészek közül a legtöbb háza és a legtöbb lakossága volt, fejlődésben hátramaradt s mindinkább elnéptelenedik. Ezt a földrajzi fekvése is megmagyarázza, mert minden oldalról hegyekkel van körülvéve s így a fejlődés újabb házak építésével, területén való továbbterjeszkedéssel nem is volt megoldható. Ahhoz, hogy a Tabán területén új házakat, természetesen emeletes házakat lehessen építeni, feltétlenül szükség lett volna a már meglevő házak lebontására.

1931-ben Buda lakosságának száma: 227.784, Tabánban csak a székesfőváros, illetve a Közmunkák Tanácsának tulajdonában levő házakban: 3672.

A Tabán lakossága nemzetiségek szerint.

Mint a történelmi előzményekből látjuk, túlnyomórészt rác volt. Ehhez csatlakoztak a török kiűzetése után kikeresztelkedett és ittmaradt törökök, a betelepített németek, svábok, bajorok és legkisebb számban magyarok. A Tabánban a magyarok száma volt mindig a legkevesebb. Nem is látták ott szívesen valamikor a magyart, hiszen a kuruc-labanc időkben a Tabán rácai többször visszaverték, mint azzal ők is eldicsekedtek, Rákóczi-csapatának Buda ellen intézett támadásait. A magyar tulajdonképpen nem is volt városlakó nép, városalkotó elem, mert hisz a középkor városaiban túlnyomórészt kereskedők és iparosok laktak, míg a magyar fő foglalkozása ebben az időben a földművelés és az állattenyésztés volt.

Templomok.

Szent Gellért temploma. A legrégebb temploma volt a Tabánnak a Szent Gellért-templom. Ismeretes Szent Gellért csanádi püspök halála, kit a pogánysághoz ragaszkodó nép I. András király trónra léptekor Budán megkövezett s a pesti Hegyről (Gellért-hegy) letaszított. (1047.)

Ez esemény színhelyén a Tabánban templom épült. *Thuróczy László* szerint a hegy alján a Tabánnak valamelyik helyén, ahol Szent Gellért lelkét kilehelte. A templom alapítójául »Endrét, Szent István egyik rokonát — mondják — aki bűnbánatának bizonyítására építette.«

Bélius úgy véli, hogy a templom a Gellért-hegy tetején állott és ebből építették a törökök 1598-ban a ma is fennálló Citadellát. Jóllehet az összes történetírók, sőt maga *II. Pius pápa* 1464-ben kiadott Bullájában is említést tesz erről a templomról, ennek későbbi sorsáról semmit sem tudunk. Valószínű azonban, hogy több más templommal együtt a török betöréskor pusztult el.

Egyébként *Istvánffy* elbeszéléseinek nyolcadik könyvében bizonyítja, hogy ennek a templomnak még a szerencsétlen mohácsi ütközet idejében is fenn kellett állnia. Ugyanis a szerző egy bizonyos Péterről tesz említést, aki mint a Corrogiani család utolsó ága, a mohácsi csatában elesett és aki a Szent Gellért-templom küszöbét nem volt képes átlépni, a nélkül, hogy ne vett volna erőt rajta betegség.

Szűz Mária fogantatásának kápolnája. Szent Sebestyén kápolnája. Nep. Szent János szobra. Egykori kútfők említést tesznek a Tabánban levő Sz. Mária fogantatásának kápolnájáról, a Szent Sebestyén kápolnájáról és Nep. Szent János szobráról, amelyeknek azonban sem alapítóját, sem korát, sem helyét nem lehet megállapítani.

Szent Katalin-plébániatemplom. A török kiűzése után a Szent Gellért templom elpusztult és így a Tabán plébániatemplom nélkül maradt. A nép különösen a franciskánus barátokhoz húzódott, akik épügy, mint az Országúti városrészben, itt is megtelepedtek. *1689-ben* az akkori kamarai hatóságtól egy üresen álló mosét (mecset) kaptak abból a célból, hogy azt Isten-tiszteletük számára berendezzék és felszenteljék. Ehhez a község korlátolt anyagi viszonyaihoz mérten két ferencrendi atya számára egy kis lakóházat is építtetett. Amikor *1703-ban* a város elnyerte önkormányzati jogát, a Tabán hatósága a franciskánus atyák megélhetését gellérthegyi szőlő- és telekadományokkal igyekezett megkönnyíteni.

A népesség gyors növekedése azonban egy nagyobb templom építését tette szükségessé, amelynek alapkövét a megfelelő engedély elnyerése után *1728-ban* rakták le. Az építkezés csak nagyon lassú tempóban haladt, tökehiány miatt, mígnem az *1739-ben* bekövetkezett pestis idején az adományok tömegesen gyűltek és az építés befejezését siettették. A Franciskánus barátok

még 1821-ben is vezették ezt a plébániát s a lakosság nyelvi különbözősége miatt *egyik héten németül, másik héten pedig szerbül* tartották az Isten-tiszteletet.

Ez a templom 71 évig állott fenn, mialatt adományok által berendezése állandóan gyarapodott, de a Tabánt 1810-ben rombadöntő tűz a templomot is elpusztította. Hiába volt minden mentési kísérlet. A harangok és vas-szerkezetek izzó lávaként ömlöttek alá, a torony és fedélszerkezet leégett és vele együtt elégték az összes szent kellékek.

A tűzvész után újraépített templom ma is fenn áll, azonban fényében és pompájában már meg sem közelíti a régít. A templomban van egy festmény, mely az 1810-es tabáni tűzvészt ábrázolja.

A tabáni görög nemegyesült plébániatemplom.

Régi egyházi írások szerint a görög nemegyesült vallásúaknak már a török időkben is állott egy kis templomocskájuk azon a téren, ahol a mostani van. A hívők számának növekedésével szükségessé vált egy nagyobb templom építése és a királyi engedély elnyerése után a mai napon is fennálló templom alapkövét 1742-ben lerakták.

Idők folyamán az itt lakó illyrek jelentékeny összegeket költöttek templomuk befejezésére. A templom hosszú évekig szolgált a jámbor hívőknek imádkozó helyéül, amíg az 1810-es tűzvész meg nem semmisítette, annyira, hogy belőle csak a puszta falak és a toronyrész fedele maradt meg.

A templomot jelentékeny áldozatokkal még szebben felépítették, úgy-hogy most már belső berendezésének pompája tekintetében is a pesti görög oláh templom mellé lehetett állítani. A templomot jól sikerült festmények és dúsan aranyozott szobrok díszítik. A festményeket az annakidején ismert és derék történelmi festő Theodorovits Árseneus festette, aki mint templomi képfestő, szakmájában valóban mester volt, s alig van ebből a korból kép, amely tökéletes rajztehetsége és megkapó színezőképessége nyomait ne viselné magán. Ez a templom valamikor a Tabán közepén állt s az istentiszteletet egy plébános, egy káplán és egy diakon végezte. A görög nemegyesült püspökség székhelye 1809 óta Buda, azelőtt a püspökség székhelye: Szent András volt.

A görög vallásúak letelepedésük óta a város többi lakóival vallási viszálykodásban voltak s ez a viszálykodás csak Mária Terézia uralkodása alatt a többi lakosokhoz hasonló vallási jogok megadása által szűnt meg.

Török mecsetek. Meg kell emlékeznünk még a török időkben Tabán területén volt hat mecsetről. Ezek voltak a: Tabán (talp), Mataf (körmenet), Ssu (vízi), Toighum (sólyom), Mustafa, Hadschi-Achmed basákról elnevezett mecsetek.

Tabáni fürdők.

A Tabánban levő három fürdő közül, melyek hajdanában alhévíznek neveztettek (1852-ben a tabáni Fő-utcán olvasható »Alhévíz-utca« felírású tábla legbiztosabb hagyomány e tekintetben), legelőbb a Szent Gellért-hegy és a Dunapart között levő Rudas-fürdőt kell felemlíteni. A tabáni fürdőket természetesen csak történelmi szempontból mutatom be, mert hiszen ennek a műnek célja nem a még most is fennálló fürdők beható ismertetése, hanem a Tabán régi fürdő-kultúrájának bemutatása.

Rudas-fürdő. Budának kétségkívül egyik legrégebb fürdője.

A törökök uralma előtt a fürdő a kalocsai érsekség tulajdonában volt. Mohamed basa 1543 és 1548 között bővítette. Istvánffy elbeszélése szerint a törökök idejében ezt a fürdőt Musztafa-fürdőnek nevezték, mivel Musztafa basa, mint Budának parancsnoka, 1556-ban egészen újjáépítette, formára úgy, ahogy a fürdő a mai napig is fennáll. Az épület tetejét ólommal fedette be, s az ablakokat színes üvegekkel díszítette. A törökök alatt a fürdőnek volt egy másik elnevezése is: Jessil Direkli Ilidze, azaz: Zöldoszlopos fürdő. Ugyanis a fürdőnek egyik oszlopa zöld volt, innen kapta elnevezését.

I. Lipót, Ilmer Wartenberg udvari tanácsosnak ajándékozta, aki azt renováltatta. 1795-ben újból felépítették és két részre osztották: az egyik részt Ferenc-, a másik részt Terézia-fürdőnek nevezték. Később a város kisajátította, új épületekkel bővítette ki és bérbeadta.

A fürdő neve a 18. század közepe táján *Bruckbad*. Akkoriban ugyanis Budát és Pestet hajóhíd kötötte össze és ennek egyik hídfője Budán a fürdő előtt volt.

Egy 1821-ből maradt leírás így festi le a fürdőt:

»A Gellért-hegy meredek lejtője alatt négy különböző forrásból gyűl össze egy kútmedencébe a gyógyvíz, amelyet az út felszíne alatt levő fedett kőcsatornák a fürdő víztartóiba vezetnek. A források a Duna normális vízállása felett 3 ölnyire vannak, ezért a fürdő árvíztől eléggé meg van védve. A víz hőfoka télen 36, júniusban 37½ fok. Ennek a fürdőnek emelet magas épülete, amelynek homlokzatára *Bruckbad* 1794 van felírva, uralja a Rácváros déli parti részét s a *Posta-utcát* az épülettömb és a Gellért-hegy meredélyei közé szorítja. Különösen említésre méltó mint régiség az itteni közös fürdő, amelynek építési stílusa belülről még ugyanaz, mint ahogyan azt a törökök 1556-ban építették. Kivételt képez ugyanebben a köröndben három külön fürdő, amelyet 1715-ben építettek hozzá.

Az épületnek nehéz fedele mint templomtető méltóságosan nyugszik nyolc erős kőoszlopon, amely mögött széles folyosó található a fürdőzők vetkőzésére, ott, ahol a korábbi években a túlzott *közpölyözések és érvágások* a fürdőhelyiséget inkább egy vágóhídhhoz tették

hasonlóvá. Vérrel befecskendezett érvágók futkostak szerszámaikkal egyik vendégtől, a másikig, hogy azokat egypár garasért az élet édes folyadékától megrabolják. Az akkori népségnek az érvágásra épen annyira szüksége volt, mint a lusta törököknek a fül és orrpiszkálásra.« Ennek a fürdőnek jellemző sajátága — mondja a leírás, — hogy forrásai erősen kövesítő hatásúak. Karlsbadban csepköveket vásárolnak, hogy azt mint ritkaságot külföldre vigyék. Milyen dísze lenne a pesti Nemzeti Múzeumnak az itteni forrásból eredő csepkő, amely néha több mázsa súlyt is elér.

A mindjobban növekedő luxusigény arra készítette az akkori bérlőt Jacob Okenfust urat, hogy *1806-ban* a fürdő dunai oldalán több melléképületet építtessen, amelyben 32 db kádfürdő volt. Ezen fürdők belső berendezése a legnagyobb kényelmet nyújtották és a luxusigényeket is kielégítették és az egész fürdőt olyan nagy értékűre emelték, hogy *1810-ben* a város nyilvános árverésen már évi 33.050 forint (osztr. értékben) bérért adta bérbe.

A derék bérlő, mint ahogy azt egykori források elbeszélik, mindent megtett, hogy vendégeit minden tekintetben kielégítse, úgyszólván, hogy az elegáns világ itt adott találkozót egymásnak. Reggeltől estig láthatunk itt — írja — még szép időben is jövő-menő gyalogosokat, elegáns kocsikat, a csinos bejárat előtt. Árnyékos fákalatt jutunk a téglával kikövezett udvarba, ahol a vendégek gyakran vidám zeneszó mellett kipihenhetik magukat, amíg a szolgálatkész személyzet a fürdőpavillonokat részükre elkészíti.

A főbejáratától balra eső szobák az előkelő vendégeknek vannak fenntartva. Minden fürdőkád felett a falban két csap található, amelyekkel a víz temperaturáját megfelelően lehet szabályozni.

A felesleges, használt fürdővíz egy egyszerűbb gépezet hajtására szolgált, amely a kádfürdőkhez szükséges Dunavízet szivattyúzta egy az erre a célra szolgáló tartályba. Az udvar közepén volt ebben az időben a nőegylet gyűjtőperselye.

Hogy honnan kapta a fürdő a Rudas-fürdő elnevezést, itt megint Joanovich Pál kutatásaira utalunk.

Joanovich a rudna szóból indult ki.

»A rudna szó ebből a szóból ered : ruda, amely szó, mint főnév a délszláv nyelvben bányát, szó összetételeiben pedig ásványt jelent. A budai rácok és bosnyákok magyar nyelvében, amely természetesen nem volt irodalmi nyelv, ez a szó : ruda, a fürdővel való összetételében nem a szláv *na*, hanem a magyar *ás* képzővel lett rudás, vagyis ásványos, s ebből csinálták a németek az ugyancsak hosszú *ú*-val és magas *á*-val kiejtendő Rudasch-Bad-ot, mindketten ásványvízfürdő értelemben.«

Így keresztelték el aztán egyszerűen Rudas-fürdőre, vagyis ásványos fürdőre.

Sáros-fürdő. A Sáros-fürdő Szent Gellért-hegy délkeleti tövében, a hajdani Erzsébetfalva helyén állt. Elnevezését azért kapta, mert a vizéből sár vált ki. Ezen a helyen épült a mai Gellért-fürdő.

A törökök alatt Ácsik Illidze (nyílt fürdő) volt a neve. A betegeket nemcsak Magyarországról, hanem külföldről is szekerekkel hozták oda s vize az egykori feljegyzések szerint vagy hétféle betegség gyógyítására szolgált. Használatánál az volt az utasítás, hogy addig kell a vízben maradni, míg a test egészen vörös lesz, azután a fürdőből ki kell menni s órákig erősen betakarózni.

Rác-fürdő. A Rác-fürdő a Gellért-hegy északi alján fekszik.

Zsigmond uralkodása alatt, mint ahogy Oláh Miklós idézett munkájában is megemlékszik róla, Buda legszebb fürdője volt.

Mátyás királynak kedvenc fürdője, sőt a király kertjében feküdt és történetírók feljegyzése szerint csak kizárólag a királyi család használatára szolgált és berendezése pompás és kényelmes volt. Ezért is nevezték ebben az időben *»Királyi fürdőnek.«*

A török uralom alatti Rác-fürdőt, helyesebben: *Tabakhane Illidzsét* Evlia Cselebi írja le *»Magyarországi utazásaiban«*. Többek között azt írja, hogy vize kénes szagú és az aranyművesek palackban hordják a vizet, amit fényszerzésre használnak. A fürdőben nyolc medence volt és csak az fizetett, aki nem hozott magával kötenyt s törülközőt. Vize savanykás.

1696-ban Lipót király a fürdőt Bergassy Károlynak adományozta.

Tabáni iskolák.

1821-ben a Tabánban egy német iskola volt, egy tanítóval és két segéd-tanítóval. A két osztályban összesen 253 tanuló volt. Azonkívül itt volt a tabáni Illyr-katolikus iskola egy segéd-tanítóval és egyetlen osztályban 53 tanulóval, továbbá a tabáni Illyr nemegyesült iskola, egy tanítóval és három osztályban 40 tanulóval. 1850-ben a Tabán területén két iskola volt, úgymint: Városi elemi iskola 536 tanulóval, szerb elemi iskola 26 tanulóval.

1931-ben két elemi iskola és egy polgári és iparostanonciskola volt a Tabán területén.

A Tabán egyéb nevezetességei.

A 14. században a városi Sörház, 1850-ben egy Gyógyszertár és a *tabáni Vendégfogadók*: 1810-ben a *»Híd melletti szálloda«*, *»Aranyperce«*, *»Aranykorona«*, a *»Hétherceg szálloda«*, továbbá a Rudas-fürdő mellett *»Vörösökör szálloda«*. Ezekben a szállodákban egykori leírások szerint *»nemcsak szép tiszta szobák találhatók, hanem a vendég a gyors kiszolgálást is élvezheti«*.

Úgy látszik már akkor is a vendéglők eldorádója volt, ugyanis 1931-ben a lebontásra került tabáni kis korcsmák száma: 13 volt.

Hetivásárok. A 17. században minden hétfőn tartottak hetivásárt a Tabánban, ahol főleg élelmicikkeket árultak.

A Tabánt ért elemi és egyéb csapások.

- 1241. Tatárjáras, csaknem teljesen elsöpörte.
- 1526. A török felgyújtja és majdnem teljesen leég.
- 1689. Döghalál.
- 1692. Pestis.
- 1709. Döghalál.
- 1710. Döghalál.
- 1723. Tűzvész, a tűz nagy részét elhamvasztotta.
- 1732. Árvíz.
- 1738. Döghalál.
- 1739. Dögvész, ezer ember életét veszti.
- 1775. Árvíz.
- 1810. Tűzvész, hatszáz ház leég, a kár 6 millió forint.
- 1831. Kolera nagy pusztítása.
- 1838. Árvíz, 762 ház közül csak 91 marad épségben.
- 1849. A Vár ostrománál több házat összelőnek.
- 1876. Árvíz, több ház elpusztult az alsó részeken.

A Tabán terei és utcái.

1810-ben a régi Temető-tér, vaj és gyümölcs Hetivásár-tér, Temető-utca, Fő-utca, Hosszú-utca, Új-utca.

A Gellért-hegyen elszórt számtalan kis ház lépcsőzetes elrendezésénél fogva tulajdonképpen utcákat nem képezett s ezért a korabeli városi kimutatásban csak mint 1., 2., 3., 4. sor van megjelölve, épen úgy, mint ahogy a Rudas-fürdőtől a Gellért-fürdőig terjedő részen a Gellért-hegy lábánál elszórt házakat »egy sor« név alatt ismerték.

1931-ben a következő utcák és terek voltak a Tabánban:

Abroncs-utca	Attila-körút	Döbrentei-tér
Ács-köz	Bérc-utca	Döbrentei-utca
Ács-utca	Bertalan-utca	Eper-utca
Alsóhegy-utca	Bocskay-köz	Farkas-utca
Antal-utca	Bocskay-tér	Fátyol-utca
Apród-utca	Buvár-utca	Fehérsas-tér
Aranykakasa-utca	Czakó-utca	Fehérsas-utca
Aranykakas-utca	Cipő-utca	Felsőhegy-utca
Árok-utca	Domb-utca	Fogas-utca

Gellérthegy-utca
Gerle-utca
Gesztenye-utca
Gomba-utca
Görög-köz
Görög-utca
Gyökér-utca
Gyula-utca
Hadnagy-utca
Harkály-utca
Hegedüs-köz
Hirnők-utca
Holdvilág-utca
Horgony-utca
Hullám-utca
Iv-utca
Jakab-lépcső

Judith-utca
Kánya-utca
Kereszt-tér
Kereszt-utca
Komló-utca
Kökény-utca
Kőmives-utca
Kör-utca
Kürt-utca
Lelenc-utca
Lepke-utca
Naphegy-utca
Orbán-köz
Orom-utca
Palota-tér
Pásztor-lépcső
Piski-utca

Sánc-utca
Sarkantyús-utca
Szarvas Gábor-utca
Szebeny Antal-tér
Szem-utca
Szent János-utca
Szent János-tér
Szikla-utca
Szilva-utca
Szirtes-út
Szög-utca
Úveges-utca
Varga-utca
Várkert-rakpart
Virág Benedek-utca
Virág-köz
Zsák-utca

A TABÁN TÉRKÉPE, KÖZVETLEN LEBONTÁSA ELŐTT.

II. RÉSZ.

Budapest székesfővárosnak a Tabán rendezése érdekében kifejtett tevékenysége.

A székesfővárosnak kétségtől *legnagyobb városrendezési munkája*: a Tabán területének kisajátítása, a házak lebontása és ennek a hatalmas területnek rendezése.

A Tabán újjáépítése mint városrendezési feladat, Budapest történetében teljesen egyedülállónak mondható, nemcsak a rendezendő terület nagy kiterjedése és központi fekvése miatt, hanem méginkább annál a körülménynél fogva, hogy a székesfőváros az egész, mintegy *50 hold kiterjedésű, beépített területet* tulajdonába megszerezte, ezzel módot nyújtott a rendezés kérdésének egységes és a közérdek követelményeinek a lehető legnagyobb mértékben kielégítő megoldására.

Régi városrésznek a modern közlekedési és lakásigények szerinti átalakítása tekintetében azelőtt az volt az uralkodó felfogás, hogy azt a gazdasági fejlődés és a műszaki haladás *önmagától, a hatóságok gyökeresebb beavatkozása nélkül is elvégzi. Ezt a felfogást* az európai nagy városok túlnyomó részének újabban bekövetkezett nagy arányú megnövekedése folyamán szerzett tapasztalatok megdöntötték.

A városfejlődés a külföldön, épen úgy, mint Budapesten, főként a külső területek felé való terjeszkedésből állott, különösen a közlekedési eszközöknek és úthálózatnak nagy arányú fejlődése óta.

A belső városrészek fejlesztése, vagyis azoknak a mai igények és követelmények szerinti átalakítása ugyanis annál nagyobb nehézségekbe ütközik, minél régebbi a rendezendő rész. *Mennél távolabbi multban keletkezett valamely városnegyed, annál kevésbé elégítheti ki annak az úthálózata a modern közlekedés, telkeinek alakja és terjedelme pedig a modern házépítés követelményeit.* Szűk, zeg-zúgos utcákból széles és egyenes utakat, apró és szabálytalan telkekből pedig modern épületek létesítésére alkalmas telkeket külön-külön vagy fokozatosan nem is lehet alakítani, hanem csak úgy, ha egyszerre nagyobb terület vehető rendezés alá.

Épen azért alig tehető fel, hogy magántőkének sikerülhessen ilyen nagyobb területeket a rajtuk álló épületekkel együtt számos különböző tulajdonostól megszerezni, ezért a kisajátítási joggal felruházott *hatóságra hárul az a feladat, hogy az ilyen régi városrészek egész területét annak rendezése céljából megszerezze.*

Ez a rendezés magában foglalja az elavult épületek eltávolítását, a területeknek út- és közműhálózattal való ellátását, a telektömböknek a legcélszerűbben alakított telkekre való felosztását és azoknak beépítés előtt vagy után való értékesítését. A terület megszerzése és a szabályozási terv megállapítása után következő műveletekbe kisebb-nagyobb mértékben már a magántőke is bekapcsolható.

Bármily szerep jut is a felépítésben a magántőkének, kétségtelen, hogy a régi városrészek rendezésének előfeltételét a terület, illetve, a területen levő ingatlanok megszerzése és kiürítése képezi, amire *csak maga a város vállalkozhatik.* A városnak ebben a műveletben befektetett tőkéje azután a telkek értékesítése révén kell, hogy megtérüljön és az így megtérülő tőke más hasonló feladatok számára válik ismét felhasználhatóvá.

Egyes esetekben követett az az eljárás, hogy a hatóság az átépítendő városrészen keresztül egy szélesebb utat tör, rendszerint csak az út közvetlen szomszédságára gyakorol átalakító hatást, nagyobb területet pedig csak akkor érint, ha a rendezendő városrész úthálózata, valamint telkeinek alakja és mérete nem túlságosan régi eredetű és így hozzá lehet azokat a mai igényekhez idomítani. *Semmi esetre sem tekinthető azonban ilyen városrésznek a Tabán,* jóllehet az a 19. század elején tűzvész következtében csaknem teljesen elpusztult, úgyhogy *épületei között alig akad száz évesnél régebbi,* azonban úthálózatának és telekrendszereinek kialakulása még jóval régebben, a törökök kiűzetése utáni időkben ment végbe.

A Tabán újjáépítése tehát az előbb kifejtett okoknál fogva sem a természetes fejlődéstől, sem a részleges megoldástól nem volt várható, aminthogy az nem következett be a jóval újabb eredetű és ugyancsak rendezésre szoruló Vízivárosnál sem.

A főváros ennél fogva az egyedüli helyes megoldást választotta akkor, amikor az egész Tabán területét megszerezte, hacsak ezt a városrészt régi állapotában meghagyni nem akarta. Ez azonban a Tabánnak a főváros területében való elhelyezkedése folytán nemcsak városkép szempontjából, hanem szociálpolitikai, közegészségügyi és közlekedési szempontokból sem volt lehetséges.

A Tabán a főváros legfontosabb forgalmi vonalának, a Rákóczi-út, Erzsébet-híd egyenes folytatásában lévén, rendszertelen tömbjeivel ennek

egész forgalmát gátolja, a székesfőváros jobbparti városrészének nyugati és északi területeivel való kapcsolatában.

A legminimálisabb egészségügyi követelményeknek is ellentmondó lakásaival, udvaraival és utcáival közegészségügyi szempontból, a főváros által csak nagy költséggel — évi 40.000 pengő — fenntartható dűledező és dísztelen viskóival pedig városkép és városgazdasági szempontból sem maradhatott fenn a Tabán. De mindezekon kívül az Erzsébet-hídon át mindössze 300 méternyire a főváros kereskedelmi és közlekedési közép-pontját jelentő Belvárostól és úgy ezzel a városrészsel, mint a főváros összes fő forgalmi útvonalaival is közvetlen villamos és autobus összeköttetésben, *hivatva van a budai oldalon a Pestihez hasonló, de annál modernebb, szebb és egészségesebb városközponttá kialakulni.*

Szociálpolitikai, illetve lakáspolitikai szempontból is szükséges ennek a városrésznek eltüntetése, mert az itt levő földszintes házikók hatalmas területeken vannak szétszórva, mindössze 1000 lakás van bennük, holott ugyanezen a területen a fürdőváros szempontjának figyelembevételével egészségesebb, modernebb és esztétikai szempontból kifogástalanabb felépítéssel, szabad tereknek hagyásával sokkal több lakást lehetne létesíteni.

A kisajátítási akció.

A Tabán rendezésének problémája két külön, de egymással szoros kapcsolatban levő városrendezési műveletre vezethető vissza: a gellérthegyi és tabáni kisajátítási műveletekre.

1878. évi június hó 28-án kapcsolódik bele a székesfőváros tevékenysége a Tabán történetébe. Már akkor is tarthatatlannak tartották a Tabán rendezetlenségét. Az ez év június hó 28-án tartott közgyűlés (445 kgy.) *elhatározta a Gellért-hegy dűledező viskóinak és a Tabánnak kisajátítását és rendezését.* Ebben az időben azonban még csak arra gondoltak, hogy az egyes főútvonalak megnyitásához szükséges épületeket szerzik meg s megszavaztak erre a célra 10.000 forintot.

1889. évben hármass bizottságot küldenek ki a gellérthegyi és tabáni házak kisajátítása ügyében. (1889. évi 83 kgy. sz.)

1890. évben elkészül a Gellért-hegy szabályozási terve és megállapítják a gellérthegyi nyaralóterület határát. (391 kgy. sz.)

Az 1897. évi 755. közgyűlési számú határozat a Döbrentei-utca torkolatától a Gellért-hegy legmagasabb pontjáig villamos fogaskerekű vasút építését tervezi. Ez a vasút egyfelől alkalmasnak mutatkozott arra nézve, hogy a Gellért-hegynek, mint a nagyközönség jövőbeli üdülőhelyének személyforgalmát hathatósan növelje és a Gellért-hegyen nyaralók-

nak sűrűbb építése iránt a publikumban kedvet és igyekezetet ébresszen, a nélkül, hogy a Gellért-hegynak szép látképét zavarná. Ennélfogva a közgyűlés Miller Ede Vince mérnök által tervezett villamos fogaskerekű sodronykötél-pálya létesítéséhez hozzájárult s a tervezett pálya céljaira szükséges fővárosi közterületeket ingyen átengedte.

Többször is foglalkozott a közgyűlés ennek a sodronykötél-pályának megvalósításával, azonban különböző okoknál fogva annak kivitelezésére sohasem került sor.

1892. évi július hó 3-án panasz érkezett a polgármesterhez a Gellért-hegyről egy több mint 1000 q súlyú kőszikla leomlása miatt. A panaszttevők szerint csak egy igen szerencsés véletlennek volt köszönhető, hogy a leomlott szikla az a körül a hely körül játszadozó gyermekeket maga alá nem temette.

Gerlóczy Károly h. polgármester a panaszra válaszolva mondja, hogy a tanács figyelmét már a 70-es években felkeltette az a körülmény, hogy a Gellért-hegyről egyes szikladarabok leomlottak és azért elrendelte, hogy a Gellért-hegyet geológusok és bányamérnökök tüzetesen megvizsgálják. A szakértők egyhangúlag azt mondták, hogy ilyen sziklaomlások minden hegynél előfordulnak. A szakértők vizsgálat közben többször életüket is kockáztatták, de a hegy geológiai formációja folytán lehetetlen volt minden részét pontosan megvizsgálni, mert ehhez igen komplikált szerkezetű állványok és lajtörjék felállítása lett volna szükséges, ami igen nagy költségbe került volna. A szakértők kijelentették, hogy nem lenne célszerű a meglazult sziklákat lebontani, mert ez az eljárás még nagyobb veszélyeket idézhetne elő, hanem azt javasolták — s ez indította meg tulajdonképpen a tömeges gellérthegyi kisajátításokat — hogy *a Gellért-hegy alján levő házakat sajátítsa ki a város*, egyes helyeken pedig, ahol veszély mutatkozik, a házak lakóit még a kisajátítási eljárás folyamata alatt hatóságilag lakoltassák ki.

A sziklaomlások miatt kisajátított házak mind azonnal lebontattak, a többire nézve pedig az eljárás — mondja a polgármester — folyamatban van.

1894. évi április hó 11-én tartott közgyűlésen a tabáni ügyekben Mátyus Arisztid bizottsági tag igen érdekes és nagy fontosságú indítványt tett, amire:

»A törvényhatósági közgyűlés elhatározta, hogy a Gellért-hegy keleti és északi oldalán fekvő és pedig az alsó, közép és felső Gellérthegy-utca házsorai, valamint a Flórián-utca, Szikla-utca és Nyár-utca házcsoportjai a Tabánban és a Kör-utca, a Felsőgellérthegy-utca a Krisztina-városban és a szomszédos magaslaton lassankint 10—20 év, esetleg hosszabb idő alatt is, a főváros tulajdonába megvételssenek, lebontassanak és a szabályozás megállapítása és a szabályozási tervek elkészítése iránt a szükséges intézkedések megtételssenek.«

Ezen időben az Eskü-téri híd építéséről még szó sem volt, tehát a Tabán még nagyon messze volt megközelítés szempontjából a Belvárostól s a közgyűlés mégis át volt hatva azon meggyőződéstől, hogy a mondott területek átalakítása nemcsak egészségügyi és városrendezési szempontból szükséges, hanem tekintve a pormentes tiszta levegőt és a terület kies fekvését, valamint a város szívéhez való közelségét, e helyütt egy villaszerű modern városrésznek alkotása az egész főváros érdekében fekszik. Ezen határozat következtében 15 év alatt 217 ház lett a főváros által megvéve és nagyrészen lebontva. A hatóság a kisajátításoknál *a főváros pénzügyi szempontjából mindig óvatosan járt el, de azért a méltányosságot sem tévesztette szem elől* a telek- és háztulajdonosokkal szemben, kik nagyjából szegényebb sorsú polgárok közé tartoztak.

1878-tól 1894-ig a székesfőváros mindinkább rohamosan és valóban minden téren nagy arányokban fejlődött. Az Eskü-téri és Vámház-téri hidak építését törvény biztosította, sőt a mondott városrendezésre vonatkozó szabályozási tervet a törvényhatósági közgyűlés hozzájárulásával a Fővárosi Közmunkák Tanácsa megalkotta.

Megállapították továbbá a Rudas-fürdői térre torkolló híd feljáróival kapcsolatos s egész az Egyház-térig terjedő szabályozást, nemkülönben a budai körút azon részének szabályozását, mely ezen ponttól a Palota-utca és Szarvastéren át, továbbá az Attila-utca mentén és ennek folytatásában egész a Krisztina-körútig fog terjedni.

Ezen utóbbi alkotások megvalósítása küszöbön állt s különösen az említett körút megnyitásának s azon a már elvben engedélyezett villany- vagy lóerőre berendezendő körúti vasút megépítésének *már csak egyetlen akadálya volt a Palota-utcaiban, a tabáni katolikus lelkészi épület.*

Belátta a közgyűlés azt, hogy a hidak elkészítésével s a budai körutak megnyitásával kapcsolatban *a Tabán átalakításának kérdése is megoldandó*, s ha ezen nagy horderejű városrendezés rövid néhány év alatt nem is vihető keresztül, kétségtelen, hogy ezen fontos kérdésben ezentúl már rendszeresen és programszerűen kell eljárni.

»Tisztába kell jönnünk a teendőkkel — mondja Mátyus Arisztid — azoknak egymásközi szerves kapcsolatával s ebből kifolyólag az időbeli egymásutánnal. Programot kell alkotnunk a további kisajátítások, illetőleg ház- és telekvételek, a létesítendő új utak és szabályozás által nyerendő telkek értékesítése tekintetében.

Az eddigi ugyan óvatos, *de tervszerűtlen eljárás* már csak a tabáni lakosság érdekében sem folytatható, mert nem tagadható, hogy ezen néhány száz kisebb háznak eltávolítása, kapcsolatban a telkek paragon hagyásával, a Tabán forgalmára igen békítőlag hat s a szegényebb lakosságot, amely ősi fészkeiből *kiteleplített*, súlyosan érintette. *A jövő*

ki fogja ezt pótolni, mert új élet, nagy forgalom és jólét fognak ezen városrészben is mutatkozni s interpellációm célja, hogy ezen jövő felé egy lépéssel közeledjünk.»

Ekkor még azt hitték, hogy ezen városrendezés végrehajtása nem fog nagy áldozattal járni, mert a szabályozandó telkek értékesítéséből a kiadásoknak nagy része meg fog térülni. Még azt sem tudták, hogy körülbelül mennyi kiadással fog járni ennek a hatalmas programnak megvalósítása és mennyi idő kell a megvalósításhoz. Ép ezért szükségesnek tartották megállapítani, hogy mennyi a még kisajátítandó terület, mennyi a már kisajátított terület és mennyit fordítottak az eddigi kisajátításokra.

»S minthogy a fővárosi kisajátítási alap nemcsak csekély, de sokfelé is van igénybe véve, abból ezen kisajátításokra évenként megfelelő összegek nem jutnak, kívánatos volna a *Fővárosi Közmunkák Tanácsát arra bírni*, hogy a kisajátításoknak az eddiginél gyorsabb ütemben való végrehajtásához szintén hozzájáruljon, *hogy a székesfőváros ezen kisajátításokhoz egy külön alapot létesítsen.»*

Néhány százezer forint — gondolták — elegendő lenne arra, hogy a kisajátítás legalább oly mértékben mielőbb végrehajtható legyen, hogy a főútvonalak megépülhessenek s ezáltal az új építkezéseknek is mintegy a gerince biztosíttassék.

Felmerült az a terv, hogy ezt a külön alapot valamely székesfővárosi alapból rövidebb időre kölcsön lehetne venni s annak mint kölcsön összegnek a házipénztár egyenlőre csak kamatait fizetné. A tőke visszatérítése pedig csak akkor történne meg, amikor a kisajátított területeket értékesítené. A kisajátítások siettetését különben a főváros pénzügyi érdeke is megköveteli, mert a kisajátítandó területeken értékelés mutatkozik, ez pedig a *kisajátítást fokozatosan drágítja*.

A teendők programjának keretében tehát legelőször is elkészítendőök azon utak tervei, melyek az újonnan rendezendő városrész fő közlekedési vonalait képezik, annál is inkább, mert csak ezek létesítése után lehet a szabályozott új telkeket értékesíteni és csak ezek után kezdhetők meg az új építkezések. Hogy mennyire fontos a teendők egymásutánjának helyes megállapítása, kitűnik ismét abból is, hogy a végleges nivó megállapítása és ezek alapján az úttervek elkészítése oly fontos, fáradságos és műszakilag nehéz felvételeket és méréseket feltételez, mely ismét *csak akkor lesz sikerrel elvégezhető, ha a kisajátítások és illetőleg házlebontások már jóval előbbre haladottabb állapotban lesznek*.

Tehát amint látjuk már ekkor is nyilvánvaló volt, hogy a Tabán egy-egy rendezése csak az egész terület kisajátítása és az ottlevő házak lebontása után valósítható meg.

A közlekedés megoldása szempontjából szükséges volt a katolikus plébánia épület eltávolítására. Ez az épület teljesen elzárta a Tabánon keresztúlmenő főútvonalat s ennek az épületnek 1895. évben való lebontása volt *a főváros legelső tervszerű rendezési munkája.*

Még ugyanezen év augusztusában ismét behatóbban foglalkozott a közgyűlés a Tabán kérdésével.

A polgármester a közgyűlésen kijelentette, hogy a tanács kötelességének tartja a még hátralevő magánépületeknek az eddiginél sokkal nagyobb mérvben való megszerzését, ami azonban csak úgy történhetik meg, ha a közgyűlés erre a célra a kisajátítási alap rendes járulékain kívül még egy bizonyos nagyobb összeget megszavaz.

1897. évi július hó 26-án tartott közgyűlésen Kasits Péter bizottsági tag felszólal:

»Hajlandó-e a polgármester úr a Tabán gyakran, kivált sáros időkben járhatatlan egyéb utcáinak és gyalogjáróinak, a főváros közönségéhez méltóan való jókarba helyezése iránt intézkedni.«

1899. évi december 6-i közgyűlés elhatározza a gellérthegyi veszélyes szikláknak 30.000 forint költséggel való eltávolítását.

1899. évi szeptember hó 20-án tartott közgyűlésen Szabó Ferenc bizottsági tag azt indítványozta, hogy Erzsébet királyné emlékére a Gellért-hegyen egy az Örökimádásnak szentelt templomot létesítsenek. Ez a hely felelne meg legjobban ennek a templomnak, mert először

»nemcsak a székesfőváros minden pontjáról, hanem a királyi palotából is, tehát azon helyről is teljesen látható volna, ahonnan a magyar királyoknak alkalmuk nyílik évszázadokon át impressziót nyerni a magyar nemzet törhetetlen hűségéről és kegyeletteljes háláérzetéről, másodszor ez a hely a mindennapi üzleti zajtól a lehető legtávolabb esne, harmadszor ez a templom egyszersmind az egykoron létesítendő nemzeti panteonnak központját is képezné.«

Azonban a tanács ezt az előterjesztést nem tette magáévá és a templomot nem építette meg.

1907. évi július hó 5-én tartott közgyűlés a középítési bizottságnak a tanács által pártolólág előterjesztett javaslatához hozzájárulva, az I. ker., Apród-utca és Attila-körút egy részének tervbevett kiszélesítése tekintetében a kérdésnek további érdemleges tárgyalását az idevonatkozólag *felmerült és bemutatott új városrendezési tervek következtében mellőzi, elvileg elhatározza*, hogy az Attila-körútra nézve érvényben levő szabályozás megtartása mellett egy, az *Árok-utca vonalát* követő új körút létesíttessék és pedig szem előtt tartva az Attila-körút és az azt környező városrészek jövőben várható fejlődését, 30 m szélességben.

Ez alkalommal addig is, míg ezen új körút létesítése felett a jogérvényes döntés megtörténhetik, a közgyűlés az Attila-körúton tervezett új építkezésekre az engedélyek kiadását elrendelte s az e részben a tanács által 1907. évi május hó 2-án 279.350/III. sz. alatt kelt határozatával kimondott *tilalmat hatályon kívül helyezte.*

Mielőtt pedig a létesítendő új körútra nézve bemutatott tervek egyikének vagy másikának elfogadhatósága felől a közgyűlés határozná, ezen terveket azzal az utasítással adja vissza a tanácsnak, hogy azt úgy a gyakorlati keresztülvihetőség, mint a pénzügyi áldozatok szempontjából részletesen dolgozza ki és számíttassa át s az ekként minden szempontra kiterjedő műszaki javaslatot saját előterjesztése kíséretében még ez évi szeptember havában terjessze a közgyűlés elé.

Kimondotta ez alkalommal végül a közgyűlés, hogy az Attila-körút helyett létesítendő új körútnak a megépítését az 1870. évi X. t.-c. értelmében a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által a kormány részéről a budai körút létesítése céljának rendezésére bocsátott forgótőke előleg felhasználásával végrehajtandó műveletnek tartja.

Warga-féle szabályozási terv: 1909. évben az I. kerület Attila-körút és Árok-utca szabályozásának tárgyalása alkalmával Bárczy István polgármester felvetette azt az eszmét, hogy az Attila-körút, Naphegy és Gellérthegy közt fekvő városrész *egységes szabályozási terv szerint rendeztessék.*

Ezen eszme megvalósításának kérdését előkészítendő, a polgármester 1909. évi június hó 22-én kelt rendeletével felhívta a tanácsí III. ügyosztályt, hogy az I. ker. Tabán és környékének szabályozási műveleteire vonatkozólag rendszeres előterjesztést tegyen. Egyúttal Devecis Ferenc műszaki tanácsos és Warga László mérnök a polgármestertől megbízást nyertek e tervezet-rendezés körébe eső területre vonatkozó szabályozási tervnek és költség-számításnak készítésére.

Úgy Devecis Ferenc, mint Warga László a megbízásnak megfeleltek.

A költségesebb *Warga-féle terv szerint* a régi gellérthegyí kisajátítási övezet ingatlanain kívül még 217 ingatlant kell kisajátítani, melynek árát Warga a túlszigázott árviszonyok figyelembevételével *12,308.626 koronára teszi, mely a rendezésre felvett 5 évi idő kamatvesztésévével 14,183.636 koronára növekszik.*

A kisajátítási övezetbeli ingatlanok ára és értéke 3,891.540 korona, kamatvesztéssel együtt 5,591.840 korona, tehát az összes ingatlanok megszerzési költsége: 19,775.476 korona, amelyhez a közművekre felvett 3,068.600 koronát hozzátéve önköltségül: 22,844.076 koronát ad.

A rendezett 82.734 négyszögöl területből értékesíthető Warga szerint 40.160 négyszögöl, megkiméltetik 3.023 négyszögöl, közterület: 39.556 négyszögöl.

Az értékesítendő területből Warga 17,207.620 koronát várt, úgyhogy a rendezés nem fedezett költsége kereken: 5,600.000 korona.

Warga kiemeli, hogy a fedezetlen tételből a legnagyobb rész a gellérthegyi kisajátítási övezetbe esik, mert ott még azon legkedvezőbb esetben is, hogyha az egész terület egyszerre és egységesen rendeztetik, csak 2 és $\frac{3}{4}$ milliót tud az öt és fél millióból visszahozni, holott a többi területnél a 14 millió megszerzési költségen felül némi haszon van.

A Devecis-féle terv szerint a gellérthegyi kisajátítási övezet megszerzési és értékösszege: 5,591.840 korona, az övezeten kívül megszerzendő 217 ingatlannak megszerzési árát szintén Wargával egyenlő összegben számítja, csak hogy mivel Devecisnél a rendezés által megkímélt terület mintegy ezer öllel nagyobb, az övezeten kívüli terület megszerzése kamatvesztéssel együtt Warga: 19,775.476 koronájával szemben csak: 19,728.735 korona. Ezen összeghez járul: a 2,094.330 koronával felvett út-kiépítési, felszerelési és szépítési költség, úgyhogy Devecis összköltsége: 21,823.065 korona.

Ezért a 21,823.065 koronáért megszerzett 82.734 négyszögöl területből Devecis 1422 négyszögöllel többet értékeslt, mint Warga és így számítása szerint 18,524.050 koronát nyer vissza úgy, hogy a fedezetlen költség kereken: 3,300.000 koronát tesz ki.

Devecis tervének megvalósítása tehát 2,300.000 koronával olcsóbb, mint Wargáé.

A tanács III. ügyosztály a két tervezet költségszámításaira nézve a következő megjegyzéseket tette:

Amint a leírásokból kitűnik, a két tervező költségszámítása szerint a vissza nem térülő összegek nagyon eltérnek egymástól, mert míg Devecis számítása szerint a fond perdu: 3,300.000 korona, addig Warga számítása szerint: 5,600.000 korona.

Az ügyosztály a rendelkezésre adott igen rövid időn belül tőle telhetőleg átvizsgálván a számításokat, végeredményben odajutott, hogy tekintve az értékesíthető területben a két tervező között amúgy sem nagyobb eltérést (Devecisnél 41.582 négyszögöl, Wargánál: 40.160 négyszögöl), inkább a Warga-féle számítást kellene alapul venni és e szerint legalább is 5,600.000 korona meg nem térülő költséget számításba venni, amennyiben öt évi munka-idő vétetik alapul, mint ahogy ezt mind a két tervező teszi.

Az ügyosztály nézete szerint ezen 5,600.000 koronának részben fedezete lenne — ha ugyan megkapható lesz — az 1908. évi XLVIII. t.-c.-kel az Attila-körút rendezésére adományozott kétmillió korona, a további 3,600.000 koronának mi módon való fedezetéről más úton kellene gondoskodni, ami talán nem is lesz nagyon nehéz azért, mert a munkálatok több évre elnyúlván, a beálló szükségletek fedezetéről évről-évre is lehetne gondoskodni. Az ügyosztály különben egyáltalán nem ért egyet a tervezőkkel abban, hogy ezen óriási terjedelmű munkálat, amely hogy létrejöhessen, egy városrész teljes ki-

űrtését, összes lakóinak kilakoltatását igényli, rövid öt év alatt befejezhető lenne, hanem a maga részéről is optimisztikusan számítva a munkát teljes elkészüléséhez *'egyalább 10 esztendő*t tart szükségesnek, amely esetben pedig természetes, hogy a fond perdu is megfelelő arányban növekednék.

Itt egy társadalmi és humanisztikus szempontból fontos körülményre kell kitérni. Arra tudniillik, hogy az elpusztulásra szánt városrészben túlnyomólag szegény emberek laknak, akik foglalkozásuknál fogva is legtöbbször a környékhez vannak kötve. Azt ugyan már nem lehet megtenni velük, hogy ugyanezen helyen, amely a jövőben a dísz és jólét egyik központja fog lenni, ismét lakóhelyeket nyerhessenek, de mindenesetre az ügyosztály azt hiszi, hogy a hatóság kellő időben megfelelő intézkedéseket fog tenni arra nézve, hogy ezek a szegény emberek mostani szerény lakásukból kizavarva, földönfutókká ne legyenek.

A tervek előleges megismertetése céljából a polgármester úr 1909. évi június hó 28-ra értekezletet hívott egybe, amely értekezleten a székesfővárosi Közmunkák Tanácsa is képviselve volt. Az értekezlet megállapodott abban, hogy mindkét tervezet kiváló mérnöki munkát jelent és hogy azoknak alapján a végleges tervezési munkát egészen jól lesz előállítható.

Mielőtt azonban a polgármester a további előterjesztések megtétele iránt intézkedett volna, szükségesnek látta az értekezlettel együtt egy olyan módú eljárásban megállapodni, hogy mindkét tervezőnek költségszámítása egy külön szakértő küldöttség által megbíráltassék és felülvizsgáltassék.

A) Gellérthegyi kisajátítási övezet.

Ennek az övezetnek összes kisajátítási költségei, amelyek beszerzés és kamatveszteség címén 5,591.840 koronát tesznek ki, *teljesen mellőzendők lennének* azért, mert ezek a kisajátítások 1878-ban kezdettek meg és különösen kezdetben tisztán és egyedül a kisajátítási alapból fedeztettek és így nem mutatkoznak alkalmasoknak arra, hogy pénzügyi akár cselekvő, akár szenvedő eredményük egy mindenesetre új, önálló hitelműveletet igénylő nagyobb-szerű szabályozás pénzügyi keretébe bevonassék, de arra mindenesetre alkalmasak lesznek, hogy ezen új nagyobb-szerű szabályozás létrejöttét elő-segítsék.

Ehhez képest tehát a további vizsgálat alapjául csak a gellérthegyi kisajátítási övezetnek számításán kívül hagyásával fennmaradó területeket vették.

B) A gellérthegyi kisajátítási övezeten kívül eső és a rendezésbe bevont terület.

Megjegyzendő, hogy a kisajátítási költségek mindkét tervezőnél teljesen egyenlők, illetve azonosak. A szakküldöttség a tervezők által felvett *kisajátítási költségeket a mai viszonyoknak megfelelőnek*, tehát teljesen reálisoknak

táldta, de szükségesnek tartja mégis, hogy azokhoz a tapasztalatokhoz képest 20%-nyi összeg csatoltassék.

E szerint a magánosok tulajdonában levő ingatlanoknál az egyenlően felvett 10.613.921 korona telek megszerzési költség a 20% biztonsági tényező : 2,122.784 korona hozzászámításával, 12,736.700 koronát tesz ki.

Mármost ezen összeghez járul még az összes közmunkák költsége, amely Devecis Ferenc terve szerint : 2,094.830 korona, Warga László terve szerint pedig : 3,068.600 korona, úgyhogy végeredményben az összköltség Devecis szerint : 14,831.535 korona, Warga szerint : 15,805.300 korona.

Az értékesítési összegből a szakértő bizottság szintén a biztonság kedvéért levonandónak vélt 20 %-ot, s az így nyert összegből a régi gellérthegyi kisajátítási övezetnek körülbelül 2 és $\frac{3}{4}$ millióra tett értékesítési összegéből ugyancsak 20 %-ot leszámítva, Warga fond perdu-je a gellérthegyi kisajátítási összegeken kívül eső részre : 5,689.565 koronát, Devecisé pedig : 3,288.839 koronát tesz ki.

Az ügyosztálynak igen nagy megnyugtatóra szolgált az, hogy a szakértő küldöttség igazolta az előterjesztésben feltüntetett számításainak helyességét.

A polgármester elnöklete alatt tartott értekezlet óhajtasaképen kijelentette azt, hogy a Tabán szabályozása azon alapelvek szerint, melyek közösen vannak letéve mind a két tervezetben, mindenesetre és minél előbb végrehajtandó.

Kijelentése szerint a fond perdu fedezeti módja kikeresendő és pedig olyan módon, hogy lépések tétessenek arra nézve, miszerint az Attila-körútra adott 2 millió korona a Tabán szabályozási céljaira fordíttassék, akár készpénzben, akár a már megindított kisajátítás eredményeként mutatkozó területekben, továbbá lépések tétessenek arra nézve, hogy ezen szabályozás költségeinek további fedezésére a kormánytól akár kormányzati, akár törvényhozási úton még tovább 3 millió korona segély szereztessek. Mindenesetre azonban a szabályozási művelet ezen segítségekre való tekintet nélkül is a székesfőváros hatósága által végrehajtassék és pedig minél előbb, nehogy időhaladtával az ingatlanok megszerzésére nagyobb összegeket kelljen fordítani.

Az ügyosztály jelentése szerint az időközi kamatveszteség azért nem vétetik számításba, mert az ilyen természetű ügyeknél, midőn még azt sem tudjuk, hogy milyen pénzekből, milyen árfolyamveszteséggel és milyen kamatlábbal fogunk dolgozni, az időközi kamatveszteségnek kiszámítása reális értékkel nem bír.

Viszont azonban az időközi kamatveszteség még ha biztosra kiszámítható lenne is, azért sem bírhat pénzügyi fontossággal, mivel a gellérthegyi kisajátítási övezet területéből ingatlanok vételára a tabáni szabályozás költségeinek fedezésére lesz fordítható.

A tanács 56.343/1909. sz. határozata a következőként szól :

»A Tanács a bemutatott tervekben, amelyek a Tabán azon részének végleges rendezésére vonatkoznak, amely a Döbrentei-tér és Szent János-tér közé esik, arra a meggyőződésre jutott, hogy az ilyen módon végrehajtandó rendezés sokkal előnyösebb, mint az amelyet a Fővárosi Közmunkák Tanácsa kontemplál, minélfogva a *tanács mellőzendőnek találja a maga részéről a Tabánnak csak oly módon való és csak részleges szabályozását, amely csak az Attila-körútnak és az Árok-utcának ki- szélesítését tekintené hatósági feladatnak*, a többit pedig magánépit- kezésnek feladataként hagyná hátra.«

A tanács ugyanis azon a nézeten volt, hogy a fent megjelölt egész terület kisajátítása mindenképpen elkerülhetetlen, mert *a gellérthegyi kisajátítási övezettel teljesen egyező terepviszonyok*, telekalakulatok és tulajdonosi állapotok vannak e részen is, úgyhogy az itt levő telkek sem önmagukban nem rendezhetők, sem magánvételek által nem szabályozhatók.

A hatóság által foganatosítandó egységes és általános kisajátítás azonban azon *kétségtelen előnnyel járna*, hogy a területek megszerzése bármely későbbi idők árviszonyaihoz képest olcsóbban volna foganatosítható, mert ez a terület szélein egyetlen külön részleges szabályozások által különben elő- idézett árnövekvés a kisajátítási árakra befolyással nincs, továbbá azt az előnyt is megnyerné a hatóság az általános kisajátítással, hogy egyrészt a még kisajátítandó területek sokkal gyorsabban volnának értékesíthetők, a már kisajátított gellérthegyi övezet pedig így kétségtelenül a lehető leg- magasabb áron volna eladható.

A szóbanforgó terület teljes kisajátítását követő általános hatósági rendezés pedig szintén azzal járó haszonnal járna, hogy e terület tetszőleges terv szerint egységesen rendeztethetvén, az így alakuló beépítési terü- letnek a legnagyobb értékkel adhatók el; áll ez a tétel azon esetre, ha a szabályozási és rendezési terv költségesebb vagy takarékosabb, többé vagy kevésbé fényűző.

Ezek után a tanács kijelenti a következőket:

A bemutatott kétféle tervnek közös rendezési alapelvei szerint óhajtja a Tabán kérdéses részének szabályozását végrehajtani és pedig minél előbb oly módon, hogy ezen rendezés összes munkálatai a székesfőváros feladatai körébe vonattassanak.

Helyesli és elfogadja a tanácsi III. ügyosztály a szakértő küldöttség által megvizsgált számításokat, valamint helyesli, hogy ezen pénzügyi számításokból a gellérthegyi kisajátított övezet költségeit elhagyták.

Felhívja a középítési bizottságot, hogy a bemutatott két szabályozási tervet azonos alapelvei tekintetében vegye azonnal vizsgálat alá, arra nézve

mondjon véleményt még oly időben, hogy ezen munkálat f. évi július hó 3-án a pénzügyi bizottság által tárgyalható legyen.

Végül felhívja a tanács a pénzügyi bizottságot, hogy a munkálatot pénzügyi szempontból azonnal vegye bírálat alá, hogy az az 1909. évi július hó 7-én tartandó közgyűlésen már érdemlegesen tárgyalható legyen.

A fedezet módjára nézve a tanács a tanácsi III. ügyosztály előterjesztésében foglaltakhoz képest javasolja, hogy az 1908. évi XLVIII. t.-c.-kel az Attila-körút rendezésére, illetőleg forgótökeként adott 2 millió korona végleg és megtérítési kötelezettség nélkül adassék át a székesfővárosnak, esetleg az ezen tőke útján a kisajátítás során nyert telkek a székesfővárosnak tulajdonául adassanak át, azonkívül ezen nagyarányú munkálatért a kormánytól külön 3 millió korona segítség kéressék.

A középítési bizottmány a következő javaslatot tette :

»Tekintetes Tanács! A Tabán szabályozási ügyét tárgyalván, egyhangúlag hozzájárulunk, hogy a tekintetes tanács 56.343/1909. III. sz. határozata indokainál fogva gyökeres szabályozás alá veendő a gellérthegyi kisajátítási övezet és a rendezés alá veendő területre kiterjesztendő és az egész terület minél előbb megszerzendő.

Javasoljuk továbbá, hogy a szóbanforgó tabáni terület a bemutatott Devecis-Warga és illetve Devecis-féle szabályozási és rendezési tervekben foglalt alapelvek nyomán és a tanácsi III. ügyosztály részéről tett, valamint a megtartott szakértői értekezleten felmerült és a bizottsági ülésen elhangzott egyes észrevételek figyelembevételével a Fővárosi Közmunkák Tanácsa előzetes meghallgatása után a mérnöki hivatal I. szakosztálya által előzetesen készítendő tervek szerint szabályoztassék és rendeztessék.

Javasoljuk, hogy ezen szabályozási és rendezési művelet költségei kiszámításánál a gellérthegyi kisajátítási övezet költségei is — azok külön kitüntetése mellett, — valamint az időközi kamatok is figyelembe véttessenek, mert csak így lehet nézetünk szerint ezen nagy művelet összes költségeiről teljes képet kapni.

Javasoljuk végül azt is, hogy a rendezés által lakhelyétől megfosztott lakosság kitelepítéséről a hatóság akként gondoskodjék, hogy a budai külső körút és a Németvölgy megnyíltassék, hogy így ezen vidéken beépítésre alkalmas kis telekrészletek, illetve telkek keletkezessenek, melyeken a kisajátításból nyert összegben a lakosság új otthonát alapíthasson.»

A pénzügyi bizottmány javaslata a következő volt :

»Tekintetes Tanács ! Hozzájárulunk a tekintetes Tanács 56.343. 1909. sz. határozatához, kijelentvén, hogy a magunk részéről is feltétlenül szükségesnek tartjuk a Tabán szóbanforgó részének szanálása

érdekében annak gyökeres szabályozását, e végből az egész szóbanforgó területre a kisajátítási övezet kiterjesztését, az ingatlanok kisajátítás útján való megszerzésének minél előbb leendő keresztülvitelét, a tabáni területnek a gellérthegyi kisajátítási övezettel való egységes szabályozását és rendezését akként, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által eddig beterjesztett részletes szabályozási és rendezési tervek alapelveinek figyelembevételével a mérnöki hivatal I. szakosztálya új megfelelő terv előterjesztésére utasíttassék.

Javasoljuk annak kimondását, hogy ezen egész szabályozási és rendezési művelet községi feladatnak nyilvánítandó, melynek költségeihez a tanácsi határozat szerint az Attila-körút rendezésére adott 2 millió korona előleg akár pénzben, akár a nyert telkek alakjában végleg elkérendő, azonkívül a kormányhoz felterjesztés intézendő a végből, hogy ezen nagyszabású szabályozási és rendezési művelethez külön 3 millió korona segítséget adjon.»

Ezekután a pénzügyi bizottmány is hangsúlyozza azt, hogy a maga részéről: *a hatóság első és legfontosabb teendőjének tartja a tabáni házak kiűrtését, a lakosság elhelyezését és a házak lebontását.*

Az 1909. évi július hó 7-én tartott közgyűlés nagy fontosságú döntést hozott a Tabán kérdésében. (1363 kgysz.)

Az I. kerület Tabán azon részének szabályozása, amely alsó és felső végében a Döbrentei- és Szent János-terek által, két oldalán pedig a Várhegy és Naphegy által határoltatik, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának 1907. évi július hó 3-án és folytatólag 5-én tartott közgyűlésén már tárgyalatott s ez alkalommal a közgyűlés kimondotta, hogy szemben az eddig megállapított szabályozásokkal a fentebb körülírt területeknek rendezését oly módon kívánja eszközölni, hogy annak hosszában az Árok-utca irányában egy lehetőleg 30 m szélességű bulvárszerű, díszes útvonal nyíttassék.

A tanács ezen a napon a középítési, a pénzügyi és a gazdasági bizottságokkal egyértelműleg előterjesztést tett és tervezetet mutatott be a Tabán ezen kérdéses részének szabályozására vonatkozólag, amely tervezet és előterjesztés a fentebb idézett közgyűlési határozat intencióinak teljes egészében megfelelt.

Ezen előterjesztés szerint a Tabánnak már fentebb körülírt része, *mintegy teljes kisajátítási egységes terület, de mégis, mint az ú. n. gellérthegyi kisajátítási övezet folytatása veendő tekintetbe.*

Ennélfogva tehát az ezen új kisajátítási területbe belefoglalt összes ingatlanok és kisajátítások megtörténte után a szabályozási kívánalmakhoz képest fognak egészen új telektömbökké átalakíttatni és ezek új házhelyekké felosztatni.

A közgyűlés helyeslte azt, hogy az Árok-utca mentén tervezett 30 m szélességű bulvár által hosszában átvágott terület, a Várhegy oldalán elvonuló Attila-körútnak kellő módon való kiszélesítésével és a Naphegy oldalán tervezett szerpentin útnak létesítésével egyrészt a budai belsőségekkel, másrészt pedig a budai hegyvidékkel szerves összefüggésbe hozzátik s hogy ily módon az ú. n. gellérthegyi kisajátítási övezet is, amely néhány peressé vált ingatlan kivételével már teljesen a székesfőváros szabad rendelkezési tulajdonában van, egyidejűleg gyökeres rendezés és szabályozás alá kerül.

Továbbá helyeselte a közgyűlés azt is, hogy ezen munkálatok úgy kisajátítási, mint telektömb alakítási és útrendezési tekintetben is egységesen oldassanak meg.

Ami az előterjesztett nagyarányú szabályozási és rendezési munkálat pénzügyi részét illeti, erre vonatkozólag a közgyűlés egyelőre tudomásul vette azt, hogy a tervező mérnökök által készített szabályozási munkákkal kapcsolatos költségszámításokat az e részben meghallgatott szakértők felülvizsgálták és helyesbítették és hogy ezek után a szakértők *a meg nem térülő összeget kerekén 5,700.000 koronában állapították meg*, mely összegben azonban nem foglaltatik benne sem a gellérthegyi kisajátítási övezetre fordított költség, sem pedig a fővárosi pénzalap, valamint a székesfőváros közönsége tulajdonában levő ingatlanok és közterületek értéke, valamint mindezeknek időközi kamatvesztése sem.

Ezek után a közgyűlés határozatképen kimondotta a következőket:

1. Mivel úgy közlekedési, valamint telekrendezési, építkezési és mindenekfelett egészségügyi szempontból egyedül csak a hatóság küzdhet meg a Tabán rendezésének nagy feladatával, mivel az ottani ingatlantulajdonosok túlnyomó nagyrésze teljesen képtelen arra, hogy akár maga, akár szomszédjaival társulva, oly rendezéseket eszközöljön és oly épületeket emeljen, amelyek az újkor igényeinek és a szépség követelményeinek megfeleljenek: *a közgyűlés a Tabán rendezését magára vállalja.*

2. A fentebbi pont folyamányaként a közgyűlés kimondja azt, hogy a Tabánnak már körülírt része és általában a megállapítandó szabályozási terv szerint e résznek rendezéséhez szükséges és oda bevonandó terület, mint a gellérthegyi kisajátítási övezet folytatása, *kisajátítási úton egészben megszerzendő lesz.*

3. *A fentebb módon megszerzett terület a bemutatott tervekben lefektetett alapelvek szerint lesz rendezendő*, mire nézve a közgyűlés már most utasítja a tanácsot, hogy amint a Székesfővárosi Közmunkák Tanácsa ezen közgyűlési határozathoz hozzájárult, egyrészt a kisajátításokat minden időhaladék nélkül tegye folyamatba, másrészt pedig a

székesfőváros mérnöki hivatala által a végrehajtásra alkalmas *végleges tervet azonnal dolgoztassa ki.*

4. Minthogy ezen nagyszabású rendezés következtében a rendezés alá veendő terület lakossága az ő otthonában megbolygattatik, a közgyűlés már most *utasítja a tanácsot, hogy kellő intézkedéseket tegyen arra nézve, hogy ezen lakóhelyéről kiszorult lakosság megfelelő módon elhelyezést nyerhessen.*

5. Tekintettel arra, hogy a mai napon tárgyalt rendezés magában foglalja az Attila-körút és környékének rendezését is, amelyeknek költségeihez az 1908. évi XLVIII. t.-c. *2 millió korona kamatmentes előleget adott* s tekintettel arra is, hogy a mai napon elhatározott ezen rendezés hasonlíthatatlanul nagyobb-szabású, nagyobb kiterjedésű, mint az Attila-körút egyszerű kiszélesítése és ennél fogva természetesen tetemesen nagyobb költséget is igényel, a közgyűlés feliratban felkéri a m. kir. kormányt arra, hogy egyrészt a fentebb említett 2 millió koronát készpénzben vagy az ezen összegből már megszerzett telkekben, ezen rendezés céljára a székesfővárosnak végleg átengedni, egyúttal pedig *ugyanezen rendezés további költségeire még 3 millió korona országos segélyt kieszközölni méltóztassék.*

Ezt a határozatot a közgyűlés a tervekkel együtt az 1870. évi X. t.-c. értelmében törvényszerű tárgyalás végett a Fővárosi Közmunkák Tanácsához megküldte.

A *Fővárosi Közmunkák Tanácsának* erre az ügyre vonatkozó határozata a következő volt :

»E városrész szabályozását illetőleg a székesfőváros közönsége magáévá tévén a Tabán szabályozásának eszméjét, 1909. évi július hó 7-én és 9-én tartott közgyűlésén 1363 kgy. sz. alatt hozott határozatával elvben kimondta és a székesfőváros által megvalósítandónak jelentette ki azt, hogy az I. ker. Tabán gyökeres rendezés alá vétessék, nevezetesen, hogy ezen az elhatárolásba eső területen majdnem az összes ingatlanok sajátíttassanak ki s az ekként a hatóság rendelkezése alá jutott egész területen — bevonva ebbe az ú. n. gellérthegyi kisajátítási övezetet is — új szabályozási, telekrendezési és útépitési terv alapján egy modern, egészséges és szép városrész kialakulása biztosíttassék.

E közgyűlési határozathoz a Fővárosi Közmunkák Tanácsa készséggel hozzájárul, mert tagadhatatlan, hogy fővárosunk szóbanlevő budai része mai állapotában a maga kedvezőtlen, rendszer nélküli telekalakulása mellett a birtokosok szűkös anyagi erejével távolról sem fejlődhetik úgy, amint azt a főváros érdeke megkívánná, míg ha a székesfőváros közönségének idézett közgyűlési határozatában nyilván-

nított óhaja valóra válik, ezzel a hatóság jelentékeny mértékben fogja az említett budai városrészt s általa az egész főváros emelkedését belátható időn belül előbbre vinni.»

»A székesfőváros eme üdvös törekvését felkarolni a Fővárosi Közmunkák Tanácsának egyenesen hivatásából folyik.

Ami az idézett közgyűlési határozat alapjául szolgált szabályozási terveket illeti, a tanács a műszaki bizottsággal egyetértőleg úgy e két tervet, valamint a kebelbeli műszaki osztály által a főváros intencióinak szemmel tartásával kidolgozott négy tervet is, *tanulmány-terveknek tekinti*, amint a székesfőváros közönsége sem terjeszkedett ki a szabályozási és rendezési művelet részleteire, mivel célszerű, hogy az illetékes hatósági tényezők elsősorban az elvi kérdésekben jussanak megállapodásra és a végleges terv kidolgozása iránt csak ezután történik intézkedés.»

A végrehajtandó műveletről a székesfőváros által tett költségszámításokra vonatkozóan a Közmunka Tanács a belügyminiszter úr irányában annak a véleményének ad kifejezést, hogy mivel a művelet végleges lebonyolítása előre meg nem határozható, s az alakítandó új telkek értékesítése az előre szintén meg nem állapítható értékviszonyok esélyeitől függ, ezért megnyugtatóan a költségelőirányzat helyesbítéséül a kisajátítások előirányzati összegéhez 20% hozzáadandó, viszont az újra értékesítendő telkek számításba vett összértékéből ugyancsak 20% levonásba veendő. Az ekként megejtendő számításokat fogja a tanács a belügyminiszter úr előtt annak a keretnek feltüntetni, melyen belül a művelet lebonyolítása pénzügyi részében minden valószínűség szerint mozogni fog.

A székesfőváros közgyűlési határozatában kifejezésre jut az, hogy a székesfőváros a kisajátításokat minél előbb folyamatba akarja tenni, mire nézve a közgyűlés a tanácsot már utasítással is ellátta.

A tanács a műszaki ügyosztály tervezeteit olyanoknak tekinti, melyek a felállított elveknek és kívánságoknak megfelelnek és ezen elvek keretében a kisajátítások mérvét is eléggé kimerítően feltüntetik.

A *belügyminiszter* az ügyre vonatkozó elhatározását ugyancsak még az 1909. évben a következő leiratban tudatta a székesfővárossal:

»Székesfőváros Közönségének !

Törvényhatósági bizottságnak 1909. évi július hó 7-én 1363. sz. alatt a Tabán városrész szabályozása tárgyában hozott határozatát jóváhagyom.

Kijelentem azonban, hogy ezen *jóváhagyás* a Tabán rendezésére nézve *csak elvi hozzájárulást képez*, s hogy idevonatkozó végleges döntésem csak akkor lesz kikérendő, *midőn a rendezés részletes szabályozási*

terve, valamint a tüzetes költségszámítások rendelkezésre fognak állani s azok elfogadása s a szükséges fedezet tekintetében a székesfőváros részéről megfelelő újabb határozat hozatott. A Tabán városrész szabályozásához fűződő jelentékeny városrendezési, forgalmi, közegészségügyi és szépészeti nagy érdeket is a magam részéről teljesen méltányolom s magamévá teszem a székesfőváros közönsége határozatában megnyilvánult felfogást is, hogy a szóbanlevő nagyszabású terv keresztülvitelével csak a hatóság küzdhet meg.

A közgyűlési határozat további részei azonban sem a rendezés pénzügyi keretét, sem a kivitelre elfogadandó terveket illetőleg *nem tartalmaznak olyan minden irányban teljes alapossággal átgondolt részletes megállapításokat*, amelyek lehetővé tennék, hogy ezen nagy kihatású kérdésben már *ez alkalommal állást foglalhassak*. Ennek következtében elvi jóváhagyásomnak kijelentése mellett végleges döntésemet arra az időpontra kellett fenntartanom, amidőn a rendezés megvalósításának műszaki és pénzügyi részletei felülvizsgálatra alkalmas alakban lesznek elem terjesztve.

A továbbiakban kijelenti a belügyminiszter, hogy a pénzügyminiszterhez átírt a tabáni kisajátításokhoz szükséges 2 millió korona előleg és 3 millió korona államsegély tárgyában. A pénzügyminiszter átirata szerint teljesen méltányolja a tervezett városrendezés jelentőségét s a főváros fejlesztéséhez és színvonalának emeléséhez fűződő közérdekek fontosságát, amelyek felismerése a mindenkori kormányokat és törvényhozást az 1868. évi LVI. t.-c.-kel kezdve a főváros fejlesztését célzó törvények hosszú sorának megalkotására vezette, amely érdekeket a jelenlegi kormány sem tévesztette szem elől, ott ahol a megoldást találó feladatok és a fedezet közötti helyes arány megzavarása nélkül kielégíthető, méltányos igényekről van szó. A főváros fejlesztésére irányuló törekvések támogatásában is *csak addig mehetünk* azonban, *ameddig azt pénzügyi erőforrásaink megengedik*. Már pedig az államnak jelenlegi pénzügyi helyzete kizárja azt, hogy a többször említett városrendezési cél érdekében ilyen nagy áldozatot hozzon.

Ilyen körülmények között — mondja a belügyminiszteri leirat — az 5 millió koronás államsegély engedélyezését eleve kizártnak kell tartanom.

»Ennek következtében a Tabán rendezése ügyében való végleges állásfoglalásomat már csak azért is függőben kell tartanom, mert a fent érintett s 5 millió korona összegben igénybe venni kívánt államsegély volt épen hivatva javarészeben fedezni a Tabán rendezésénél meg nem térülendő ama összeget, mely ma még tüzetesen meg nem állapítottatott ugyan, de a rendelkezésre álló számítások szerint 8 millió korona körül van.«

A székesfőváros tanácsa foglalkozott a miniszteri leirattal s 1909. évi október hó 27-én elhatározta és utasította a III. ügyosztályt, hogy a Tabán *végleges szabályozási és rendezési tervét készítse el* és a tanácsnak mutassa be.

A tanácsi III. ügyosztály a kisajátítási alkutárgyalásokat folyamatba tette és arról a következő jelentést adta :

»Tekintetes Tanács ! A folyó évi október hó 27-i 75.587/1910— III. sz. alatt kelt határozat folytán a Tabán városrész szabályozása céljára szükséges ingatlanok egyességi úton való megszerzését az érdekelt tulajdonosokkal megkísérelvén, ezen a mérnöki hivatallal együtt végzett eljárás eredményéről a következőkben számolunk be :

Mindenekelőtt kihagytuk eljárásunk köréből azokat az ingatlanokat, amelyek megszerzése az 1908. évi XLVIII. t.-c. értelmében a Fővárosi Közmunkák Tanácsa feladata.

Nem tárgyaltunk továbbá azon ingatlanokra nézve sem, amelyek a Döbrentei-téren, illetve a Horgony-u. és Hadnagy-u. felett a Rác-fürdőig fekszenek, mert a dolgok álláspontja szerint az új nagy útvonalnak az Erzsébet-hídtól a Hadnagy-utcától terjedő szakasza épen a túlságos kisajátítási költség miatt belátható időn belül nem fog megnyílhatni. Nem tárgyaltuk végre azon ingatlanok megszerzési ügyét, amelyekre nézve a tulajdonosok a mi eljárásunkat már előzőleg kötelező ajánlatot tettek és amelyeket a középítési bizottság elfogadásra ajánlott.

Ezek figyelembevétele mellett tárgyalnunk kellett 193 magántulajdonban levő ingatlan megszerzésére vonatkozólag. Az egyességi alkutárgyalások alapjául a mérnöki hivatal 1909. évi június havában készült felvétele és becsűje szolgál. Ezt a felvételt és becsűt egyrészt helyszíni eljárások útján ellenőriztük, másrészt az eddigi egyességi és bírói kisajátításoktól szerzett átadásokkal összehasonlítottuk s azt találtuk, hogy a mérnöki hivatal becslési művelete helyes alapokon nyugszik és úgy a telek, mint a felépítmény értékelése tekintetében egységesen, a már meglevő áradatokhoz viszonyítva és egymás között is aránylagosan készült és ennél fogva homogén.

A tárgyalás rendjét akként állapítottuk meg, hogy a kevésbbé értékes ingatlanokon, illetve tömbökön kezdtük az egyezkedést, s az értékesebbek felé haladtunk fokozatosan ; a városi alkutárgyalás komolysága érdekében pedig ellenajánlatot sem tettünk és pusztán a bejelentett kártalanítási igény jegyzőkönyvbevételére szorítkoztunk ott, ahol kellő megvilágítások után is azt láttuk, hogy a tulajdonos a legméltányosabban megállapított kártalanítást messze túlhaladó összeget remél elérhetni. Ahol csak a legcsekélyebb jelét láttuk annak, hogy a tulajdonos méltányos kártalanítás mellett komolyan óhajt egyességet kötni, magunk voltunk, akik a kölcsönös megértés és érdekkiegyenlítés

érdekében a legbehatóbb és ismételt tárgyalások és helyszíni szemlék útján az egyességet lehetségessé tenni igyekeztünk.

A most tárgyalás alatt álló kisajátítás némileg eltér a régi gellérthegyi kisajátítási övezeti kisajátítástól, mely a városi hatóság előtt 1907-ben fejeződött be. Míg ugyanis a gellérthegyi kisajátításoknál majdnem kizárólag régi családi házak kisajátításáról volt szó, addig a most elintézés alatt álló kisajátítás során már több olyan ingatlan került szóba, amelyet a jelenlegi, nem régi tabáni tulajdonos jövőbeli beépítés érdekében szerzett meg, vagy amelyben nem oly társadalmi osztályhoz tartozó tulajdonos lakik, mint a közismert régi tabáni bennszülött családok. Mindezek a körülmények hol nehezítőleg, hol könnyítőleg hatottak az alkutárgyalások során.

Az alkutárgyalások megkezdése során azt a tapasztalatot szereztük, hogy a tulajdonosok legnagyobbbrészt teljesen tájékozatlanok ingatlanaik értéke felől, mert a legkülönbözőbb mértékkel vélték a szerintük helyes kártalanítási összeget megszabni. Amint azonban a tárgyalásokkal haladtunk, mindinkább észlelhető volt, bizonyos egységes eljárásnak a kisajátítást szenvedők között való kialakulása, amennyiben az ingatlan fekvése szerint mindinkább egységesen kezdtek a tulajdonosok igényelni s ez körülbelül a tárgyalások felétől kezdve határozottsággal oda fejlődött, hogy a tulajdonosok az ingatlanokat minden további megkülönböztetés nélkül háromféle kategóriába osztották be fekvés szerint s ennek megfelelőleg négyszögölenként 400, 600, 800 és 1000 koronát igényeltek, amely túlságos értékeléstől — ámbár indokolni nem tudták — semmikép sem voltak eltéríthetők.

Hogy mindezen körülmények figyelembevételével mégis sikerült a székesfőváros által megszerzendő ingatlanok majdnem egynegyedére egyességet kötni, *nézetünk szerint nagyon figyelemreméltó eredmény és a kisajátítást szenvedőkre nézve arról tesz tanúságot, hogy a székesfővárosnak, mint kisajátítónak egyenlő mértékkel alkalmazott méltányossága a legkülönbözőbb rangú és rendű tulajdonosokban is a békés megegyezésre vívő elhatározást érlelte meg s meggyőződésünk szerint megnyugvásukra is van.*

Azon magántulajdonban levő ingatlanok figyelembevételével, amelyeket a Fővárosi Közmunkák Tanácsa szerez meg és amelyeket a székesfőváros már megszerzett, a Tabán városrész gyökeres rendezése céljára még 150 ingatlant kell megszerezni, összesen : 15,059·50 négyszögöl területtel.

Javasoljuk, hogy az általunk kötött kisajátítási egyességeket elfogadni, a többi ingatlan megszerzésére nézve pedig a kisajátítási eljárás folyamatba tételét elrendelni méltóztassék.

A kisajátítási albizottság a következő előterjesztést tette :

Tekintetes Tanács ! A tanácsi III. ügyosztály előterjesztése alapján a kisajátítást szenvedők által megkötött egyességeket átvizsgáltuk és mint méltányosokat elfogadásra ajánljuk. Meggyőződünk arról is, hogy a mérnöki hivatal becsülő művelete, mint egységes és helyes alapokon nyugvó homogén becsű, a legnagyobb körültekintéssel készült és így az egyességi alkutárgyalásokra megfelelő és megnyugtató kiindulási pontul szolgált. A becsűhöz csak annyit kívánunk még kifejezetten megjegyezni, hogy abban a felépítmények minőségük és állapotuk szerint túlnyomólag és helyesen 10—14 koronával vannak köbméterenkint felvéve.

Azokkal szemben, akikkel egyességet kötni nem sikerült, a kisajátítási eljárás megindítását javasoljuk, a tanácsi III. ügyosztállyal egyetértőleg, melynek eljárását ezen nagy arányú kisajátítási ügyben minden részében helyeseljük.

A tanácsi VI. ügyosztály előterjesztése :

Tekintetes Tanács ! Tekintve, hogy a törvényhatósági bizottság közgyűlése 1909. évi július hó 7-én 1363. sz. alatt hozott határozatával a Tabán szabályozását magára vállalta és a szabályozási művelet végrehajtását, tekintet nélkül a kért segítség elnyerésére, elhatározta, befejezett utasítást adván egyúttal a szabályozási övezetbe eső ingatlanok kisajátítására, tekintve továbbá, hogy a törvényhatósági bizottságnak ehhez a határozatához a m. kir. belügyminiszter úr 1910. évi július hó 26-án 95.072. szám alatt kelt leiratával elvileg hozzájárult, kikötvén azt is, hogy az egyes kisajátítások fedezete tekintetében hozott határozatok hozzá jóváhagyás céljából felterjesztendők lesznek, ennélfogva a Tabán szabályozásának kérdését az ügy jelen állásában újabb megfontolás tárgyává tenni nem kívánjuk és a tanácsi III. ügyosztálynak a kisajátítási albizottság és a középítményi bizottmány ama javaslata ellen, hogy a szóbanforgó 54 ingatlan a Tabán szabályozása céljára egyesség útján megszereztessek és hogy a többi még megszerzendő 140 ingatlan bírói úton kisajátíttassék, észrevételt nem tehetünk, annál kevésbbé, mert a kisajátítások elodázására semmi ok sem forog fenn, sőt ellenkezőleg, ha már magunkra vállaltuk a szabályozás végrehajtását, pénzügyi szempontból épen a gyors lebonyolítás az előnyös, egyfelől azért, mert minél tovább várunk a telkek megszerzésével, annál nagyobb áldozattal fog az járni, de másfelől azért is, mert a gellérthegyi kisajátítási övezetben levő telkeinket, amelyekre eddig 3,855.904 koronát költöttünk, mindaddig nem tudjuk értékesíteni, amíg az egész tabáni szabályozást végre nem hajtottuk, ami a már eddig is tekintélyes összegű időközi kamatveszteségünket csak növelné.

Ami a most megszerzendő 54 ingatlan 2,612.000 koronát kitevő megszerzési költségének fedezését illeti, javasoljuk, hogy ez az összeg a felveendő

új beruházó-kölcsön, illetve annak felvételéig a 2 millió font sterlinges kölcsön terhére engedélyeztessék. A bírói úton kisajátítandó ingatlanok kártalanítási árára pedig esetről-esetre lesz a fedezet kijelölendő.

A még megszerzendő 140 ingatlan becsértéke a mérnöki hivatal 1909. évi összeírása szerint, amely az eddigi egyességeknél is alapul szolgált, 5,168.709 korona. Ha figyelembe vesszük, hogy az egyességlel megszerzendő 54 ingatlannál a tényleges megszerzési ár a mérnöki becslés alatt marad, úgy a mérnöki becslést a várható további kisajátítási költségek kiszámításánál szintén reális alapul vehetjük. De mégis biztonság kedvéért emelve a mérnöki becslést 10%-kal, a 140 ingatlan megszerzési ára gyanánt 5,685.579 korona jelentkezik. Hozzáadva ehhez a most megszerzendő 54 ingatlannak 2,612.000 koronányi kisajátítási költségét, megkapjuk azt az összeget, amibe a szabályozási művelettel kapcsolatos telekszerzések kerülnek, nem számítva a főváros által már korábban megszerzett telkek költségeit, nem számítva továbbá a Közmunka Tanács által megszerzendő telkeknek 1,185.597 koronányi megszerzési költséget sem. Ehhez járul azután a szabályozással járó közmunkáknak a drágább terv szerint mintegy 3 milliót kitevő költsége és az időközi kamatvesztés, amit azonban előre meghatározni nem lehet, mert ennek nagysága attól függ, mikor fognak a szabályozás után megszerzendő telkek értékesítés alá kerülni.

Hogy mennyi fog a rendezésre fordított költségből visszatérülni, azt ma, amidőn a végleges szabályozási terv még megállapítva nincsen, nem tudhatjuk, de az újabban tett számítások is valószínűvé teszik, hogy annál az 5,700.000 koronánál, amelyet az 1909. évi 1363. sz. közgyűlési határozat — mint meg nem térülő tömeget alapul vett — a veszteség nagyobb nem lesz. Megjegyezzük azonban végül, hogy ebben az 5,700.000 koronában a közmunkáknak 3 milliónyi költsége is benn van, tehát oly kiadás, ami javarészből egyébként is felmerülne.

A pénzügyi bizottmány javaslata :

Tekintetes Tanács ! Tekintve azt, hogy az 1909. évi közgyűlési határozat meghozatala óta a helyzet annyiban megváltozott, tekinthető, hogy a kért állami hozzájárulás kétezzé vált, javasoljuk, hogy az előterjesztett javaslattal egyidejűleg az egész szabályozási művelet pénzügyi oldalának minden részletét megvilágító és különösen a várható veszteséget lehetőleg pontosan feltüntető részletes előterjesztés intéztessék a közgyűlés elé abból a célból, hogy a közgyűlés az előterjesztett adatok alapján határozhasson a felett, hogy korábbi elhatározását fenntartja-e és a szabályozási művelet végrehajtását kívánja-e. Abban az esetben, ha a közgyűlés korábbi határozata mellett megmarad, a magunk részéről az 54 ingatlan megszerzésére és a többi 140 bírói kisajátítására vonatkozó előterjesztéshez hozzájárulunk, s a pénzügyi osztály fedezeti javaslatát is elfogadjuk.

A tanács a rendezés mérlegét az eddigi eredmények figyelembevételével a következőkben ismertette :

I. Régi gellérthegyi kisajátítási övezet.

1. A főváros által megszerzett ingatlanok ára	3,907.624 K
2. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa tulajdonában lévő ingatlanok ára .	65.739 «
Az összes ingatlanok ára	3,973.363 K
Ehhez kamatveszteség 1913. év végéig.....	1,725.300 «
	5,698.663 K

II. Új tabáni kisajátítási övezet.

1. A főváros által már megszerzett ingatlanok ára.....	1,171.612 K
2. A megszerzésre most javasolt 54 ingatlan ára (ezen ingatlanok műszaki becsúje 2,614.120 K 50 f)	2,612.000 K
3. A főváros által megszerzendő 140 ingatlan műszaki becsúje 5,168.709 K várható kisajátítási ára 10% emeléssel	5,685.579 «
4. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa tulajdonában levő ingatlanok ára	1,046.623 «
5. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa által az 1908 : XLVIII. t.-c. alapján még megszerzendő ingatlanok ára.....	1,185.597 «
	11,701.411 K
Ehhez kamatveszteség 5 évre 5%-kal.....	2,925.350 «
Levonva ebből évi 200.000 K bérjövödelmet	1,000.000 «
Marad kamat ...	1,925.350 K
Összesen	13,626.761 K

(A kisajátítási övezetből kikapcsolandó ingatlanok, tudniillik a Horgony-utca és Hadnagy-utca között a Rác-fürdőig fekvők, műszaki becsúje 1,234.115 K.)

A rendezésbe bevont összes területek értéke.....	5,698.663 K
és	13,626.761 K
Összesen	19,325.424 K
Ehhez hozzáadva a közmunkák költségét a legdrágább terv szerint ...	3,068.600 «
Várható összkiadások .	22,394.024 K
A rendezett területből értékesíthető, mintegy 39.000 négyszögl.....	15,600.000 «
Úgyhogy várható maximális fond perdu marad	6,794.024 K

Ezen összeg a pénzügyi osztály jelentésében említett közgyűlési határozatbeli 5,700.000 koronánál azért nagyobb, mert a jelen számításnál a Közmunkák Tanácsa által megszerzendő ingatlanok értékét is beszámítottuk.

Az 1910. évi december hó 23-án tartott közgyűlés tudomásul vette a belügyminiszternek a Tabán szabályozása ügyében ugyanezen év június hó 26-án 95.072/1910. sz. alatt kelt határozatát, s bár e szerint a kormánytól várt anyagi támogatás sajnos kétségesse válni látszik, ama nagy közérdekre való tekintettel, mely a Tabán gyökeres rendezéséhez fűződik, az 1909. évi 1363. sz. alatt kelt határozatát, mellyel e városrész rendezését feltétlenül magára vállalta, fenntartja.

A közgyűlés a tanács javaslatára tudomásul vette azt is, hogy a Fővárosi Közmunkák Tanácsa a fent jelzett közgyűlési határozathoz készséggel hozzájárult és elhatározta, hogy a székesfővárosnak ama kérelmét, hogy az Attila-körút szabályozásánál nyert 2 millió korona állami előleg részére a tabáni nagy rendezéshez végleg átengedtessek, másrészt, hogy e művet végrehajtására további 3 millió korona országos segélyben is részesüljön, a kormánynál támogatja.

Hozzájárult a Közmunka Tanács ahhoz is, hogy a főváros 54 ingatlant kisajátítási egyesség útján megszerezzen s az ehhez szükséges 2,612.000 korona költség fedezetét a felveendő új beruházási kölcsön, illetve annak felvételéig a 2 millió font-sterlinges kölcsön terhére engedélyezi.

A rendezési művelethez még szükséges s a székesfőváros által megszerzendő magántulajdonban levő többi ingatlanra vonatkozólag, számszerint : 140 ingatlanra pedig a kisajátítási eljárás folyamatba tételére utasítja a tanácsot.

Ezen ingatlanok kisajátítási árára nézve esetről-esetre lesz a fedezet kijelölendő.

Az 1912. évi június hó 12-i közgyűlésen dr. Wildner Ödön tanácsnok a Tabán kisajátított házaiból kilakoltatottak elhelyezése ügyében előterjesztett interpellációra a következő választ adta :

»A tabáni lakosok kitelepítését két körülmény teszi szükségessé. Egy távolabbi és egy közelebbi.

A távolabbi : a Tabán teljesen gyökeres újraszabályozása és újjáépítése, a közelebbi pedig az : hogy a főváros által már megszerzett ódon ingatlanok egyrésze oly rozoga, hogy további fenntartásuk egyenesen életveszélyes.«

Ez utóbbi körülmény miatt a tanács többször szakértői vizsgálatot tartott, amelynek eredménye az volt, hogy 19 házat 1912. év augusztus elején teljesen lebontottak, mert életveszélyes volt, 43 házat pedig olyképen kellett tatarozni, hogy a lakók egy ideig életveszély nélkül még bentmaradhattak. Az így lebontott házakban 45 család lakott. Ezek közül sokan máshol vettek ki lakást, úgyhogy körülbelül 30 család elhelyezéséről kellett csak gondoskodni.

»Ezután következnek — mondotta a tanácsnok — azon lakók elhelyezése, akik a Tabán szabályozásának végrehajtása következtében fokozatosan kitelepítendőek és a főváros intervencióját kérték. A főváros tudvalevőleg erre az intervencióra hajlandónak is nyilatkozott. A volt telektulajdonosok közül azok számára, akik ezt kívánják, *telkeket bocsát méltányos áron rendelkezésükre, a lakókat pedig lakáshoz juttatja.* Elsősorban természetesen mindig az úgynevezett tabáni őslakók veendőik figyelembe.«

Az akcióhoz szükséges telekszerzésekkel kapcsolatban javasolta a tanács a Szirmay-, Wermann- és Édeskuti-féle telkek megszerzését, amihez a pénzügyi bizottság is hozzájárult. Ezek a telkek kis parcellákra osztva, a tabáni telektulajdonosok számára való eladásra voltak szánva.

Ami a tabáni lakók másik részének lakásokban való elhelyezését illeti, erre vonatkozólag javasolta azt, hogy a Németvölgyben a Jankovics-féle telken építsenek egy 150 lakásból álló bérházat.

Ebben az évben már oly rozogák és elhanyagoltak voltak a tabáni házak, hogy a június 26-i közgyűlés kénytelen volt a helyreállítási költségek fedezetére 40.410 koronát előirányozni.

Az 1912. évi július 3-i közgyűlés hozzájárult ahhoz :

»hogy a Tabánnak újjáépítendő részéből kiszorult lakosság megfelelő elhelyezése céljára az I. ker., Mártonhegyen fekvő 4385 négyszögölnyi kiterjedésű Wermann-féle ingatlan négyszögölenként 20 korona kártalanítási áron és az ugyanott fekvő 12.214 négyszögölnyi Édeskuti-féle ingatlan négyszögölenként 16-50 korona kártalanítási áron, továbbá az I. ker., Budaörsi-úton fekvő 1 hold 1427 négyszögöl kiterjedésű Szirmay-féle ingatlan négyszögölenként 69 korona kártalanítási áron kisajátítási egyesség útján megszereztessek.

A közgyűlés ezenkívül még hozzájárult ahhoz, hogy ezen ingatlanoknak 498.100 koronát kitevő kártalanítási ára az 1911. évi 100 milliós aranykölcsön terhére legyen kifizetve.

Az 1914. évi április hó 15-én tartott közgyűlésen dr. Szebeny Antal bizottsági tag az I. kerület Tabán-szabályozása és az ezzel kapcsolatos városrendezési intézkedések ügyében terjedelmes indokolás előrebocsátása után a következő interpellációt terjesztette elő :

1. Szándékozik-e intézkedni a polgármester úr, hogy még ezen a tavaszon megindíttassék a Tabánnak a rendezése, értvén ezalatt a még hátralevő kisajátítások sürgős befejezését, a közműveknek, különösen az Attila-körútnak és ezzel párhuzamosan haladó Nagy-útnak, továbbá a Tabán felső részére felvezető szerpentin útnak alulról felfelé haladó kiépítését az építési parcelláknak záros határidő melletti kiépítés kötelezettségével való áruba bocsátását?

2. Szándékozik-e intézkedni, hogy a Tabánnak régi lakossága a székesfőváros közönsége által e célra már korábban megvásárolt telkeken a szociális és lakáspolitikai igényeket teljesen kielégítő módon s a Tabán lerombolásával párhuzamosan haladó építkezésekben elhelyeztessek?

3. Szándékozik-e intézkedni, hogy ezen városfejlesztéssel kapcsolatban a Döbrentei-térre átvezetendő városi villamosvasút a tabáni hegyvidékre felvezetessék és a Gellérthegyi sikló kiépíttessék?»

Dr. Bárczy István polgármester az interpellációra válaszolva, előadta, hogy a tanács mindezen kérdésekkel állandóan foglalkozik.

Ami a Tabán kisajátítását illeti, e tekintetben közölte, hogy az összes kisajátítások a bíróság előtt vannak, úgyhogy most már a fővárostól nem függ tulajdonképen ennek a kérdésnek további lebonyolítása. A szükséges fedezetről a kölcsönben *megfelelő gondoskodás történt*. A szabályozás főbb részleteiben már megvan állapítva s azon az ügyosztály már csak az utolsó simításokat végzi. A csatornázási és építési tervek is előkészületben vannak. Tabáni lakók részére megvásárolt telkeken tervezett bérházakra nézve készülnek a felépítési tervek, illetve folyamatban van a telkek parcellázása.

Megállapította a polgármester azt, hogy az, ami *emberileg lehetséges, minden illetékes ügyosztályban és hivatalban megtörténik* és a tabáni ügyek elintézésének menete biztosítva van.

A villamosvasút ügye szintén éppen most nagyon aktuális — mondotta a polgármester — körülbelül akkorra, mikorra a villamosnak az Erzsébet-hídon való keresztülvezetése elintézhetővé válik, mindjárt *folylatni lehet a tervezett szerpentin úton való továbbvezetését*.

Megállapította a polgármester, hogy ma már *a Tabán ügye úgy áll, hogy most már nem további pénzáldozatról van szó, hanem az eddig meghozott áldozatok gyümölcsötzetéséről*. Sőt, most már a városfejlesztési és közlekedési érdekek is kongruensek a város pénzügyi érdekével, s miután a még szükséges fedezet biztosítva van, *a tabáni ügyek sürgős lebonyolításának minden akadálya megszűnt*.

Az 1917. évi július hó 18-án tartott közgyűlésen Baranyay Sándor bizottsági tag előadta interpellációját a tabáni kisajátított részek kilakoltatására vonatkozólag. Hogy ezt a közgyűlés előtt szóvátegye — mondotta — arra az indította, hogy a napokban nála jártak a tabáni kisajátított házakban lakó szegény ebmerekek és azt ujságolták, hogy a lakásokban már méréseket eszközölnek, felvételeket csinálnak, valószínűleg ezeket a lakásokat rövid időn belül más cölökre akarják felhasználni és ennek a más célnak az érdekében őket most *a leghetetlenebb időben a lakásukból ki akarják szorítani*.

Érdeklődött a kérdés iránt, arról van szó, hogy az Attila-körút egyik házát ki akarják üríteni valami népjóléti intézmény céljára. Nem tudja, adott-e a tanács erre felhatalmazást, de akik ott laknak, azok a szegény emberek megrémültek ennek hallatára és borzalommal vannak eltelve, hogy most, *a legnagyobb lakásnyomorúság idején* őket a megszokott helyükről kiviszik, kihurcolják.

Tudja, hogy a Tabán kisajátításával az I. kerület lakosságának egy nagyon értékes részétől voltak kénytelenek megválni, attól a törzsökös igazi, rácvárosi polgárságtól, amely egyéniségében megbízható, becsületes, tisztességes polgárokból állott. Most, amikor már odáig eljutottunk a kisajátítások folyamán, hogy a főváros kezelésében valami 14 ilyen kisajátított ház van

még (?), amely körülbelül 60 családnak (?) ad menedéket, nagyon lényegesnek tartja, hogy erről a 60 családról addig, amíg annak szüksége mutatkozik, történjék valamelyes irányban gondoskodás.

Azt hiszi — mondotta, — hogy a kérdést *jóindulattal meg lehet oldani*, mert hiszen ezek a házak, ha rozogák is, mégis *ha eltartottak száz évig, eltar-tanak még további 3—5 esztendeig*, addig, amíg Budapesten, a lakásínség kérdése megoldást nyer. Mert azokkal a nyilatkozatokkal, amelyeket a lakás-ínség ügyében tartott ankéten tettek, Budapesten a lakáskérdést még nem tartja megoldottnak. És amíg arra kerülhet a sor, hogy építkezzenek, addig még nagy nyomorúságnak veszik útját, ha a Tabán szerény lakásaiban meg-húzódo lakosságot nem bántják.

Azt gondolja, hogy ezeket a lakásokat figyelemmel kísérhetné a mér-nöki hivatal, a megkívánt tatarozásokat megcsináltathatja a főváros, mert hisz ezekre az életbiztonság és az egészség szempontjából is szükség van.

Ugyanebben az időben még több bizottsági tag és a napilapok is fel-hívták a polgármestert, hogy a tabáni lakók lakásnyugalmát a háború alatt ne háborgassák. Tehát *itt már jelentkezik a kilakoltatási eljárás megindításának egyik legnagyobb akadálya: a lakásínség.*

A főváros természetesen megértéssel és humanizmussal kezelte a ki-lakoltatások kérdését és 1931-ig, a lakásínség megszűnéséig nem is lakol-tatott ki egyetlen bérlőt sem.

1924. évben a Tabán szabályozási tervén lényegtelen módosításokat eszközölnek (1061. kgy. sz.).

1925. A tabáni kisajátított házak halaszthatatlan karbantartására a 15 milliárd koronás tatarozási kölcsön terhére 500 millió koronát engedé-lyeznek. (495. kgy. sz.).

1926-ban Wolff Károly a következő indítványt tette:

»Utasítsa a közgyűlés a tanácsot, hogy a tabáni kisajátítások folytán fővárosi tulajdonba került építési telkeknek tisztviselői és munkás egyéni és társasházak építése céljára való átengedése és esetleg egy e célra felveendő kölcsönnek a székesfőváros által való garantálása ügyében a tárgyalásokat tegye sürgősen folyamatba s ezeknek ered-ményéről tegyen az illetékes bizottságok útján a közgyűlésnek jelentést.«

1927. július 14-én a lakásügyi bizottság Buzáth János alpolgármester elnöklete alatt ülést tartott. Előadók voltak: Liber Endre tanácsnok, dr. Gallina Frigyes és dr. Schuler Dezső főjegyzők.

Az ülés újból felvetette a Tabán építésének programját. Petrovác Gyula felszólalva kijelentette, hogy kétségtelen, hogy a jövőben sem kölcsönből, sem az évi költségvetés terhére nem építkezhetnek, ellenben *a Tabán be-építésére olyan ajánlat érkezett*, amely egyrészt komoly műszaki részvénytársa-

ságtól ered, másrészt pedig nem igényel anyagi befektetést a főváros részéről, *tehát módjában van a fővárosnak az egész Tabán felépítését végrehajtani.*

Liber Endre tanácsnok előadta, hogy a szociálpolitikai és közjótékony-sági ügyosztály a Tabán kérdésének megoldásával már régebben foglalkozik és a Tabán építkezésére két ajánlat is érkezett be a fővároshoz. A benyújtott ajánlatokat tárgyalás alá vették, azonban még nincsenek annyira előkészítve, hogy konkrét előterjesztést tehettek volna.

»A lakásépítés programjának véleményünk szerint — mondta — lényeges része a Tabán felépítése, mert ezzel kapcsolatban nemcsak azt az eredményt fogják elérni, amit a legutóbbi lakásépítésekkel kapcsolatban a főváros elérni akart, hogy tudniillik maga építtet és ezzel alkalmat ad építkezésekre, hanem sarkalni fogják ezzel a magánépítő tevékenységet is az építkezésre.«

A lakásügyi bizottság 1927. évi szeptember hó 16-án tartott ülésén ismét behatóan foglalkozott a Tabán problémájával.

Az ülés foglalkozott a közjótékony-sági és szociálpolitikai ügyosztály javaslatával a tabáni lakosság számára fenntartott lakások kiadása tárgyában. Az ülésen Platthy György a kérdés nagy szociális jelentőségét ajánlotta elsősorban a bizottság jóindulatába: »Ebben az esetben 4—5000 lakos kitelepítéséről van szó. Ily nagyszámú lakos kilakoltatására és elhelyezésére még nem volt példa Budapest történetében és ezért a legnehezebb szociális feladat előtt állunk. Bámulatos, hogy a tabáni lakosság mennyire ragaszkodik régi lakásaihoz.« Az a véleménye, hogy a Tabánban több iparosnak van üzlete s nem lehet őket jelenlegi helyüktől nagyon messzire elhelyezni, mert ezzel az egzisztenciájukat teszik tönkre.

»Megvettük a Szirmay-féle telket a Budaörsi-úton, — mondotta a felszólaló — azután a Jankovich-féle telket a kelenföldi vasúti háromszögben kislakásos telek céljaira. A Szirmay-féle telket a Tabánra való tekintettel építettük be. A Jankovich- és Édeskúti-féle telkek még ma is rendelkezésre állanak. Mégis a közjótékony-sági és szociálpolitikai ügyosztály ebben az évben a Tabán valamennyi lakóit beidézte és felajánlotta nekik a Budaörsi-úton levő kislakásos bérház lakásait. Azonban csak nagyon kevesen fogadták el ezeket a lakásokat, mert bérüket az általuk a Tabánban fizetett bérekhez viszonyítva magasnak tartották.«

Annakidején arról volt szó, — folytatta Platthy, — hogy 120 négyszögöles parcellákra fogják a telket osztani és lehetővé teszik a tabáni lakóknak azok megszerzését. Azután építési anyaggal akartak segíteni téglá és épületfasesítségéről is volt szó, de azután semmi sem történt s a Tabán tovább is pusztulásnak van kitéve, úgyhogy sohasem lehet tudni, hogy

közbiztonsági, vagy közegészségi szempontból melyik házat mikor kell lebontani. Az igazi Tabán már kicsiny ugyan, de még mindig sok lakója van, akikkel törődni kell, mert egyébként a szociális programot csak jelzónak lehet tekinteni. Nagy hiba — mondja —, hogy az építési programot ennek a legnagyobb építkezési kérdésnek mellőzésével állapították meg. A Tabán problémáját most ráncigálják elő,

»amikor az óriási építési programmal elindultunk. A fővárosnak körülbelül 21 millió aranykorona értékű vagyona fekszik olyan tabáni házakban, amelyeknek jövedelmezősége minimális. Ezért a fővárosnak legnagyobb és legfontosabb pénzügyi érdeke, hogy ez a kérdés megoldassék.«

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az Attila-körúton a Bethlen-udvar szomszédságában, továbbá a Döbrentei-utcában nagyszámú telket vett kétmillió aranykoronáért abból a célból, hogy a Tabán-kérdés megoldása elősegíttessék. Amennyiben az egész lakosságot kitelepfíteni nem lehet, legalább bizonyos utcaterületeket ürítsenek ki és azokon kezdjék meg a közművek építését. *A Tabánt a Belvárostól csak egy híd választja el és így előre látható, hogy a legjobbmódú lakosság fog odaköltözni.* A tabáni bizottság javaslatával szemben a szociálpolitikai és közjótékonysági ügyosztály javaslata mellett van, mert az ügyosztály nem akar kényszereszközöket alkalmazni, hanem a kiürítés kérdését simán akarja megoldani.

Liber Endre tanácsnok bejelentette, hogy az ügyosztály a tabáni lakókról pontos statisztikai adatokat fektetett fel s e szerint *a Tabánban 4024 lakos van.* A lakosság egyrészt beidéztek, részükre lakásokat ajánlottak fel, amit azonban csak kevesen fogadtak el.

Lázár Ferenc a tabáni albizottság javaslatát fogadta el, azt tartja inkább célravezetőnek. Bejárta a Tabánt Sipőcz polgármesterrel, megdöbentő, amit itt látott. Ha a Gellért-hegyről lefelé nézünk, aknautakat, bedesz-kázott házakat, szabadon folyó szennyvizeket, piszkot, rendetlenséget látunk, olyan helyen, amelyet *a város legtündöklőbb részévé lehetne kifejleszteni.* Azt tartja szociális szempontnak, hogy emberhez nem méltó helyen lakóknak mielőbb emberi lakást juttassanak. Határozza el a bizottság — mondja —, hogy a tabáni lakosság ama részére, amely most és az épülő házakban el nem helyezhető, a közelben építsen egy új házat.

Harrer Ferenc úgy látja, hogy a tabáni albizottság javaslatában foglaltak fölöleltek minden kérdést. »Abban, — mondotta — *hogy a Tabán újra-építését megindítsuk, valamennyien együttvagyunk.* Az ügyet a legközelebbi közgyűlés elé kellene vinni és kimondatni, *hogy a kilakoltatás kérdése komoly és azt halogatni nem lehet.* A Tabán lakóit 15 napi határidővel újból be kell hivatni és közölni velük, hogy ebben a kérdésben dönteniök kell.« Kijelenti, hogy a lakásprogramban a tabániak elhelyezéséről is gondos-

kodtak, azonban ezt a kérdést a Tabán területén belül elintézni nehéz lesz, mert ez lesz a főváros legdrágább területe és itt átmeneti építkezésekkel elérni nem lehet semmit.

Így, amint látjuk, a tabáni bizottság javaslata végeredményben a közjótékonysági és szociálpolitikai ügyosztály javaslatával azonos. A fővárosi kislakásépítési akció keretén belül nyilvánvalóan nem lehetett elhelyezni a tabáni lakosokat, mert azok nem fogadták el a részükre felajánlott lakásokat. Ebben az időben azonban *a lakásbérleti szabályrendelet korlátozásai miatt a tabáni lakók kilakoltatásának kérdését csak megfelelő bérű és általuk elfogadott lakások felajánlásával lehetett volna megoldani.* A fővárosnak azonban ilyen lakások nem álltak rendelkezésére. Ugyanezen az ülésen Wurga László városrendezési szakértő bemutatta a Tabánra vonatkozó jóváhagyott szabályozási terveket és kijelentette, hogy a tervben legfeljebb a beépítési módot lehet csak revízió alá venni.

»Ami azt a kérdést illeti, — mondotta Wurga — hogy a lakosság egyrészét a Tabán területén hagyjuk, több ízben kijelentette, hogy három telket lehetne kiragadni erre a célra. Ezeket 4—500 lakást lehetne felépíteni, háromszobást alapulvéve.«

A lakásügyi bizottság elfogadta azt a határozatot, hogy a tabáni albizottság hatásköre a Tabán rendezésével kapcsolatos összes kérdésekre kiterjesztessék és a bizottság megfelelő szakemberekkel egészíttessék ki.

Liptay bizottsági tag javasolta, hogy a Tabánban önálló beépítésre alkalmas területet jelöljenek ki a lakosság részére létesítendő épület-emelések céljára.

1928. évben közgyűlés tárgyalta a tanács 136.249/1927—IX. sz. előterjesztését a Tabán rendezése és az ottani lakosság elhelyezése ügyében.

A közgyűlés a lakásügyi bizottságnak a tanács által is pártolt javaslatára, a Tabán-ügy jelenlegi állására vonatkozó jelentés tudomásulvétele mellett a *Tabán rendezésének és mielőbbi újraépítésének a szükségességét ezúttal is megállapította* és utasította a tanácsot, hogy ebben az ügyben az összes előmunkákat folytassa le.

E végből a közgyűlés szükségesnek tartotta, hogy a szabályozási terv és a közmunkák tervei sürgősen vizsgálattassanak felül és végleg állapíttassanak meg, a közmunka-programm sürgősen állíttassék össze, a közmunkák költségei biztosíttassanak és a Fővárosi Közmunkák Tanácsának birtokában levő telkeknek átengedésére nézve végleges megállapodás létesíttessék. Ennek megtörténte után a közgyűlés szükségesnek tartotta a *tabáni lakók kitelepítésének azonnali végrehajtását* és részükre az 1928. év folyamán megfelelő telepítési lehetőségekről való gondoskodást, amennyiben pedig lehetséges, az 1927. évi építési akció során a Tabán jelenlegi lakosai közül minél több lakos elhelyezését.

Kimondotta a közgyűlés, hogy a Tabánból kiköltözött lakóknak egészségre ártalmas lakásai a kiköltözés után azonnal lebontandók.

A közgyűlés egyidejűleg a tabáni albizottság hatáskörét kiterjesztette a Tabán rendezésével és újjáépítésével kapcsolatos összes kérdések elintézésére és ezt a bizottságot a következőképen alakította meg:

Elnök:

A csoportvezető alpolgármester.

Tagjai:

Dr. Bánóczy László	Dr. Harrer Ferenc
Bechtler Péter	Dr. Kabakovits József
Becsey Antal	Kertész Miklós
Dr. Bódy Tivadar	Dr. Lázár Ferenc
Dr. Bródy Ernő	Németh Béla
Császár Ferenc	Petrováczy Gyula
Dorner Gyula	Dr. Platthy György
Friedrich István	Szabó József
Hajdu Marcell	Szigethy János
Hahn Arnold	Dr. Wolff Károly

Hivatalból tagjai:

A tanácsi II., III., a szociálpolitikai és közjótékonyági ügyosztályok vezetői és a tisztii főügyész.

1929. évi október 2-án tartott lakásügyi bizottsági ülésen behatóbban foglalkoztak a Tabán kérdésével. A bizottság elnöke ekkor: Liber Endre tanácsnok, előadója: dr. Schuler Dezső főjegyző.

Wolff Károly dr. felszólalásában előadta a következőket: A lakásügyi bizottság a jövő problémáival foglalkozik. A lakásügyi bizottságnak azonban többé-kevésbé elméleti jelentőségű határozatai vannak. Gyakorlati szempontból leküzdhetetlen nehézségekkel állnak szemben az államhatalommal a tőke kérdése tekintetében. Ha a városnak hozzájárulásáról van szó, akkor is nehézségekkel találkozunk, mert hiszen a költségvetésbe nem lehet betenni ezeket az összegeket. Jogos törekvése a székesfővárosnak, hogy a Tabán problémáját végre megoldja. Nem tudja belátni azt, hogy miért nem valósítható meg a Tabán-kérdés a Tabán területén való házak felépítése által. Miért kell az építkezésekkel kimenni a perifériákra s ezt a város szívében levő részt kihasználatlanul hagyni.

Harrer Ferenc kijelentette, hogy annakidején a lakásügyi bizottság elfogadott egy határozatot, amelyben a tabáni probléma megoldásának módjait egészen konkrétan megjelölték.

Ezek közül a módozatok közül az egyik, a lakások kiürítése, megoldható lett volna annakidején, amikor a sok budai ház épült. Addig azonban, míg a mai helyzet fennáll, a kitelepítési kérdést nem lehet megoldani.

»Azzal méltóztassanak tisztában lenni — mondja —, hogy a Tabán kérdését addig nem tudjuk megoldani, amíg az összes lakókat ki nem telepítettük.«

Liber Endre tanácsnok kijelentette, hogy a Tabán építésével foglalkozó kiküldött bizottság a kérdéssel részletesen és alaposan foglalkozott és megállapította azokat a kellékeket, amelyek alapjául szolgálnak a Tabán felépítésének.

Egyik ilyen kellék az volt, hogy a Tabán lakosságát telepítsék ki. Annakidején erre nézve kísérleteket tettek, de ez nem sikerült.

A kérdés többi részére vonatkozóan, nevezetesen: hogy a Tabán telkeit szerezzék meg, azt a felvilágosítást adta, hogy nincs valamennyi telek a főváros birtokában, sőt a telkek egy nagy része a Közmunkák Tanácsának birtokában van. A Közmunkák Tanácsával is le kellene tárgyalni ezt a kérdést, mert hiszen a Közmunkák Tanácsa annakidején kijelentette, hogy a Tabán rendezése céljára ezeket a telkeket átadja a fővárosnak. Ma azonban a Közmunkák Tanácsának nem ez az álláspontja és ezt nem hajlandó megtenni.

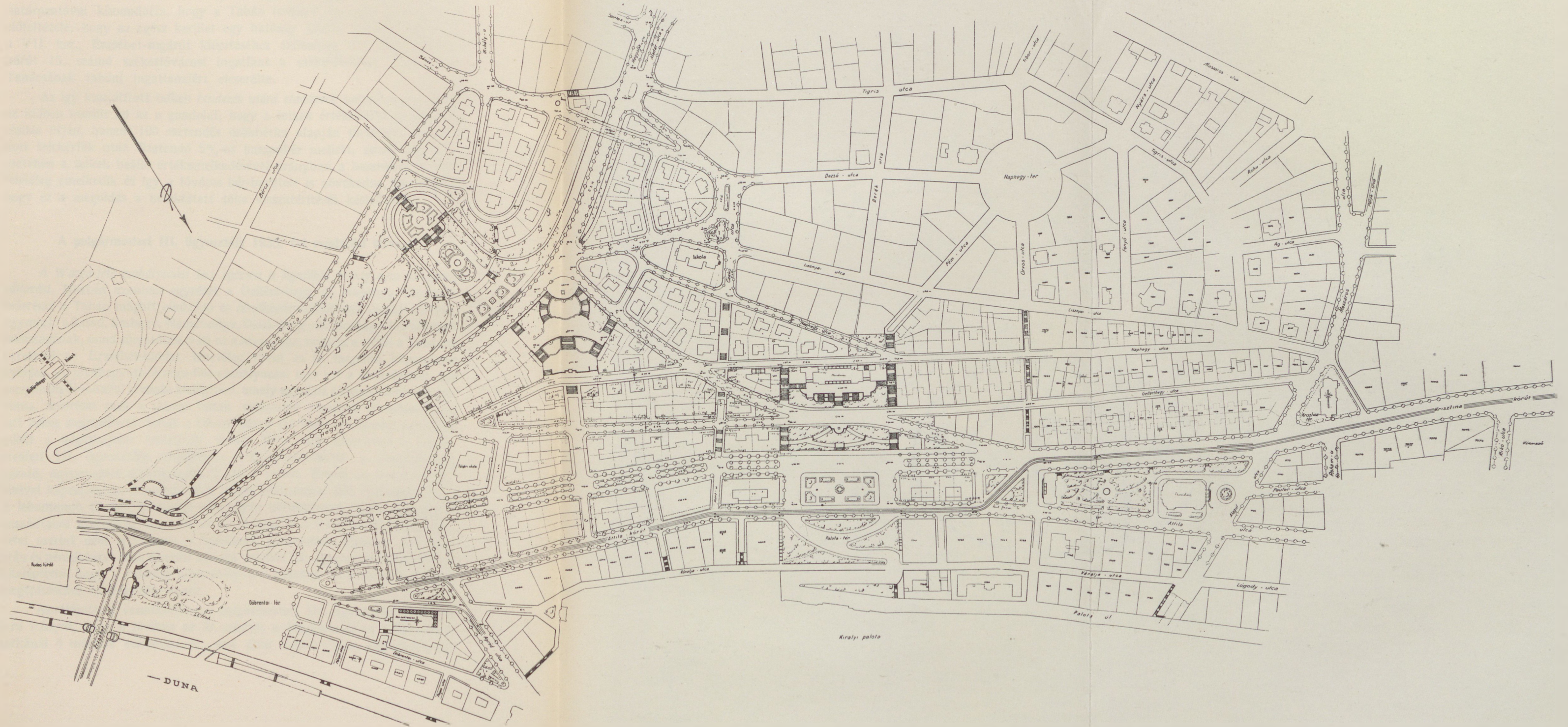
Bejelentette továbbá azt, hogy a III. ügyosztály a Tabán szabályozására vonatkozó tervek elkészítését megkezdte. A Tabán kérdésére vonatkozóan meg kell jegyezni azonban, hogy a Tabán megépítésére több külföldi ajánlat érkezett be. Egy amerikai ajánlat vállalta a Tabán felépítését azzal a feltétellel, hogy 32 év múlva a házakat a főváros birtokába bocsátja bizonyos ellenszolgáltatások ellenében és ő maga adta volna a pénzkölcsönt is a fővárosnak a közművek megépítésére. Ez meglehetősen ajánlat volt és a tárgyalásokat az ügyosztály meg is indította. A tárgyalások közben jelent meg azonban az akkori pénzügyminiszternek, Bud Jánosnak a nyilatkozata, hogy külföldi pénzt a Tabán céljaira nem enged igénybe venni.

Többen tettek még felépítési ajánlatokat, azonban amikor megtudták, hogy a Tabán felépítéséhez körülbelül 45—50 millió pengő tőke szükséges, ajánlataikat visszavonták.

Azt kéri tehát a lakásügyi bizottságtól, hogy várják meg, amíg érdeklődik a kormánynál arra nézve, vajjon hajlandó-e hozzájárulni ahhoz, hogy a Tabán kérdésével úgy foglalkozzanak, hogy az e célra szükséges külföldi tőkét igénybevehessék. Meg kell jegyeznie, hogy amidőn a Tabán építésére kiküldött bizottság megalakításáról folyt a tárgyalás, a belügyminiszter értesítést küldött a fővárosnak, hogy a maga részéről azt kívánja, hogy mielőtt a Tabán építése kérdésében végleg határozná a főváros, neki erről jelentést tegyenek.

A TABÁN VÁROSRENDEZÉSI TERVE.

(KÉSZÍTETTE A POLGÁRMESTERI III. ÜGYOSZTÁLY 1933-BAN.)

1930. évben Ad hoc bizottságot küldenek ki a Tabán problémáinak előkészítésére. (1247. kgy. sz.)

1931. évben a főváros törvényhatósági bizottsága a 99/1931. kgy. sz. határozatával kimondotta, hogy a Tabán területe egységes rendezésének előfeltétele, hogy az egész kerület egy hatóság kezébe kerüljön és ezért a VII. ker., Erzsébet-sugárút kiépítéséhez szükséges VII. ker., Károly-körút 15. számú székesfővárosi ingatlant a székesfővárosi Közmunkák Tanácsának tabáni ingatlanaiért elcserélte.

Az így kisajátított telkek *rendezés utáni eladására* vonatkozólag ebben az időben merült fel az a gondolat, hogy a telkek értékesítése ne végleges eladás útján, hanem 100 esztendő örökbérlet alapján történjék, mindenkori telekérték után fizetendő 5%-os haszonbér mellett, amely megoldás esetében a telkek beálló értékelkedésével arányban a haszonbér is megfelelőleg emelkedik és így a főváros bér-bevétele is növekedne, igaz viszont hogy ez a megoldás a befektetett tőke visszatérítését késleltetné.

A polgármesteri III. ügyosztály 1933. évi rendezési terve.

A *Warga-féle szabályozási terv egészen a legutóbbi évekig nem szenvedett változást.* Közben azonban egyrészt a Gellért-hegy és Naphegy lakóinak, másrészt a Tabán mögött elhúzódó és rendkívül fejlődésnek indult vidékek, úgymint: a Sasad, Sashegy, Németvölgy, Orbánhegy, Mártonhegy és Farkasrét lakosságának, mind sürgetőbbé vált az a kívánsága, hogy ez a vidék a Tabánon keresztül az Erzsébet-híddal, lehetőleg rövid és jó forgalmi kapcsolatot nyerjen. A jóváhagyott *Warga-féle szabályozási terv* ezt a szükségletet egy szerpentin útvonallal kívánta kielégíteni, amely egyrészt túlságosan hosszú lett volna, másrészt csak a tabáni házak túlnyomó részének lebontása után lett volna megépíthető, tehát a tabáni házak lakóinak elhelyezési nehézsége miatt a végrehajtást késleltette volna. Erre való tekintettel a polgármesteri III. ügyosztály elkészítette a Döbrentei-tértől a Hegyalja-útig vezető, úgynevezett tranzverzális útnak a tervét. Ennek az útnak az építésével kapcsolatban merültek fel a házak kiürítésével járó első nehézségek. A lebontandó 15 ház lakója semmilyen körülmények között sem akart önszántából kiköltözni s az akkor érvényben levő lakásbérleti szabályrendelet szerint nem is lehetett a bérlőknek felmondani. Hosszas alkudozás után és pénzáldozat árán sikerült a polgármesteri IX. ügyosztálynak a lakókat kitelepíteni, hogy a műszaki ügyosztályok a házakat lebonthassák s az út megépítéséhez hozzákezdhessenek.

Az útépítésre vonatkozólag a polgármesteri III. ügyosztály javaslata arra irányul, hogy a főváros az út szintjét a Hegyalja-út és a Sánc-utca sarkánál 4 méterre süllyessze le, ami által tranzverzális utat (5-3%-os)

emelkedéssel lehetett volna megépíteni, amely emelkedés még a fő forgalmi utaknál is megengedhető. A Gellért-hegyre vezető forgalom pedig egy ezen a ponton tervezett hídon át bonyolódott volna le. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa ehhez a megoldáshoz azzal járult hozzá, hogy amennyiben a híd megépítése az útépítéssel egyidejűleg meg nem történhetik, erre az esetre az út emelkedését az említett lesüllyesztés mellőzésével átlag 5-9%-ban állapítja meg. Miután a hidat pénzügyi okokból a múlt évben megépíteni nem lehetett, a fővárosi tranzverzális út az utóbb említett emelkedéssel készült el. Ugyanakkor a *Fővárosi Közmunkák Tanácsa a Wargaféle szabályozási tervet elejtette, miután az az újonnan épített tranzverzális úttal nem állott összhangban.*

Az elmúlt évtized folyamán, amikor még a szabályozási terv érvényben volt, a főváros több ízben foglalkozott a szabályozás végrehajtásának gondolatával, ez azonban — akkor is, amikor a pénzügyi megoldás biztosítottnak látszott, — mindig meghiusult, a Tabán lakóinak kitelepítésével kapcsolatában felmerült nehézségek folytán. A háború utáni évek lakáshiánya következtében, legelső feladat az ott lakó mintegy 1000 család elhelyezése volt. Ezt az elhelyezést részben a kötött lakásokra vonatkozó lakásbérleti szabályrendelet, részben a szükség-lakásépítés költségeinek nagysága miatt lehetetlen volt megvalósítani. A főváros mint már említettük az 1927. évi lakásépítési tevékenység során valamennyi tabáni lakosnak lakást ajánlott fel. Azonban a tabáni lakosság — az olcsó bérek miatt is — annyira ragaszkodott lakásához, hogy a felajánlott lakásokat csak elenyésző töredék fogadta el. 1930-tól kezdve a Tabán kiürítése már fokozatosan történt oly módon, hogy a polgármester a lebontás meggyorsítása érdekében megtiltotta, hogy a tabáni házakban ezután megüresedő lakásokat új lakó részére bérbeadják, illetve elrendelte, hogy a még jó karban levő tabáni házakban felmondás, kilakoltatás vagy más címen megürült lakásokat az illetékes ügyosztály csak a rossz állapotban levő más tabáni ház lakóinak adja ki, vagyis a rossz állapotban levő házak lakóit lakható állapotban levő házakban elhelyezve, igyekezzék a rozoga épületeket kiüríteni és lebontani. Ez a kihalási rendszer azonban olyan lassú volt, hogy eredményre csak hosszabb idő múlva vezetett volna. Az 1933. évi 1300. számú M. E. rendelet a kötött lakásforgalmat 1933. évi február hó 28-án megszüntette s így a tabáni lakások kiürítése is lehetségessé vált.

De időszerűvé tette a Tabán megépítését a nagy munkanélküliség is. A Tabán megépítése ugyanis az ipar foglalkoztatása szempontjából két okból tekinthető kiválóan alkalmasnak. *Először azért, mert teljesen elő van készítve és a kiürítés után a munkálatok azonnal megkezdhetők, másodsor, mert nincsen olyan nagyobb kiadásokkal egybekötve, amelyek nem munkabér természetűek.*

A polgármesteri III. ügyosztály alább nagy vonásokkal ismertetett költségszámítása szerint a befektetendő tőke 40%-a közvetlenül ipari munkabérekre fizetendő ki, míg további 40%-a olyan anyagbeszerzésekre esik, amelyeket a főváros közvetve az anyagellátásoknál felmerülő munkabérekre fordít. A Tabán rendezési munkáinak rendkívül előnye épen abban áll, hogy a terület megszerzése, jelentéktelen kivételtől eltekintve, 1933. év végén már megtörtént, s így a befektetendő tőke teljesen az iparnak juttatható, *mert abból területszerzés céljára elvonni úgyszólván semmit sem kell.*

1933. évi május hó 6-án a III. ügyosztály javaslatára a Tabán rendezésére vonatkozólag a polgármester az alábbi előterjesztést tette a törvényhatósági tanácsnak:

Mielőtt a régi, hatályon kívül helyezett, szabályozási terv helyébe egy új városrendezési terv készítéséhez fogtunk volna, tisztázandó volt az a kérdés, hogy milyen szerepet kell a jövőbeni Tabánnak a főváros életében juttatni, hogy *az a főváros organizmusába szervesen beilleszthető legyen, azaz: mi legyen a jövőbeni Tabán rendeltetése és melyek azok a fő követelmények, amelyek a kialakítandó Tabán jellegét meghatározzák.*

Erre a Tabán helyrajzi viszonya, továbbá a Tabánnak a főváros többi részeihez viszonyítva a fekvése adják meg a feleletet.

Az egész városrész tulajdonképpen három hegylejtő által alkotott és a Duna felől nyitott völgykatlanban, illetőleg hegyoldalakon fekszik, tehát mindenekelőtt magaslati kilátó pontok veszik körül, úgyhogy az új városrész által nyújtandó városképpel szemben a legnagyobb esztétikai igényeket kell támasztanunk, mégpedig nemcsak a belső tér- és utcaképeket, hanem a magaslati távolból való általános képet illetően is. Ugyanezt követeli meg a gyógyfürdőknek, mint idegenforgalmi gócpontoknak közvetlen közelsége is. Már ez a terep-alakulat is arra mutat, hogy ennek a völgynek a sík területén intenzívebb, a hegy oldalain pedig lazább település indokolt. Ezenfelül az a körülmény, hogy a Tabán Buda beépített területe középpontjában, a főváros középső hídjá mögött, a Belvárostól néhány száz méternyire és a főváros fő forgalmi vonalainak találkozásában fekszik, közgazdasági szempontból sem engedi meg az extenzív beépítést. Továbbá az a körülmény, hogy az egész terület a főváros kezében van, a fürdők szomszédságából folyó követelményekkel párosulva, egyenesen kötelességévé teszik a hatóságnak, hogy közegészségügyi tekintetben is az ideális városrész mintáját alkossa meg.

Az elmondottakban lefektetett alapvető követelmények határozzák meg — felfogásunk szerint — az újjáépítendő Tabán jellegét. Ezzel az elgondolással szemben, különösen pedig ami a beépítés mértékét és intenzitását illeti, áll az a néhány évvel ezelőtt felmerült és azóta állandóan propagált gondolat, hogy a Tabánt a fürdőváros központja gyanánt kellene megépíteni.

Ezt a kérdést a törvényhatósági bizottság által az általános városfejlesztési program előkészítése végett kiküldött külön bizottság beható meg-

vitatás tárgyává tette, különös figyelmet fordítván az úgynevezett alsó fürdőcsoport és az újjáéptendő Tabán egymással való kapcsolatának meghatározására. *A külön bizottság megállapította*, hogy a Tabánnak a fürdőváros központjaként való kiépítése azt jelentené, hogy ennek a városrésznek a teljes területét az igen távoli jövő számára kellene fenntartani, mert az újjáépítés csak abban a mértékben haladna előre, amilyen mértékben Budapest fürdőlete kialakulna. A külön bizottság a Tabán újjáépítési tervével szemben felállítandó fürdőpolitikai követelmények meghatározása szempontjából első sorban az orvosszakértők véleményét vette kiindulási alapul, mely szerint a Tabánnak teljes egészében a fürdőváros céljaira való igénybevétele nem szükséges. De nem szükséges a Tabán területén fürdőparkot sem létesíteni, mert ezt a célt a Gellért-hegy teljesen kielégítően szolgálja. *A külön bizottságnak erre vonatkozó véleménye* szerint a Tabán újjáépítésével szemben tehát különleges fürdőpolitikai követeléseket támasztani nem kell és a Tabán szabályozási tervében a Szent Imre fürdő is meghagyható úgy, ahogy van, szükségesnek tartja azonban a külön bizottság, hogy az újjáépítéssel kapcsolatban fokozott egészségügyi és városesztétikai követelmények érvényesüljenek. Nemcsak a fürdőparkról, hanem az új tabáni épületeknek a fürdőkkel kapcsolatos felhasználásáról sem kell gondoskodni a külön bizottság véleménye szerint. Ellenben kívánatos, hogy azoknak a telektömböknek a sorsáról, amely telektömbök a Tabánnak az Erzsébet-híd felé eső szélén terülnek el, a főváros az újjáépítési munkálatok legvégén rendelkezék. A fürdőváros és a Tabán egymáshoz való viszonyának ílymódon történő megállapítása lehetővé teszi azoknak időbelileg egymástól független, azonban egymást mégis kiegészítő kialakítását.

A külön bizottságnak ez az álláspontja teljes mértékben megegyezik az előbb kifejtett felfogásunkkal és ennek alapján eldöntöttnek tekinthetjük azt a kérdést, hogy a főváros a Tabán területét miképpen használja fel. A terület centrális fekvéséről már előadottakból kifolyólag a sík részeken az egészségügyi és esztétikai követelményeknek a főváros területén eddig még nem alkalmazott mértékben való érvényesítése mellett soklakásos, zárt sorú épületekkel, a hegyoldalakon pedig szabadon álló villaépületekkel beépítendő övezet megállapítását javasoljuk. Miután a rendezés keretébe bevonandó terület határai megállapítást nyertek és a terület felhasználásának módja is tisztázódott, *az ügyosztály elkészítette a Tabán új városrendezési tervét*. (Időközben Warga László műegytemi tanár, a főváros nyugalmazott városrendezési szakértője, aki a régebben érvényben volt szabályozási tervet készítette, szintén bemutatott egy városrendezési tervet, amely az ügyosztály tervétől, úgy az út- és térhálózat, mint a beépítés módozatai tekintetében lényegesen eltér. Ezekre az eltérésekre a polgármesteri III. ügyosztály előterjesztése az alábbiakban terjeszkedik ki.)

Közlekedési szempontból a megoldandó feladat első részét az képezte, hogy a helyi forgalomról gondoskodjunk, vagyis *magának a Tabán lakosságának*

biztosítsunk lehetőleg gyors és közvetlen összeköttetést a többi városrészekkel, tehát elsősorban az Erzsébet-híd, és a Lánchíd, mint gócpontok irányában, hogy ily módon a Tabán központi fekvésének előnyei érvényesülhessenek. Ennél a pontnál jelentkezik az első alapvető eltérés Warga műegyetemi tanár és az ügyosztály terve között. Amíg a Warga-féle terv ugyanis a Tabánnak csak a pesti oldallal való kapcsolatára helyez súlyt és ezt a kapcsolatot is úgyszólván kizárólag az Erzsébet-híd irányában vezető úthálózatra alapítja, addig az ügyosztály terve a Lánchíd és Buda északi része felé irányuló forgalomnak is nagy jelentőséget tulajdonít és ebben az irányban is közvetlen és szerves kapcsolatról gondoskodik. Második kérdés az átmenő forgalom kérdése: Szükséges-e a Tabán mellett és mögött fekvő városrészeknek a főváros többi részeivel való forgalmi kapcsolatáról, főként pedig a Gellért-hegynek a Lánchíd felé és a Naphegynak az Erzsébet-híd felé való közlekedési lehetőségéről gondoskodni, vagy pedig mindennemű átmenő forgalmat lehetőleg távol kell-e tartani a Tabántól ennek a városrésznek a nyugalma érdekében, még akkor is, ha az a Tabán szélein bonyolódna le? Ebben a tekintetben az ügyosztály terve és a Warga-féle terv ismét lényegesen eltér egymástól. A Gellért-hegy, a Naphegy és a Várhegy közlekedési szempontból maguk is áthatolhatatlan tömböket alkotnak, amelyeknek csak az építkezési helyeken, vagyis az Erzsébet-hídnál, a Sándor-utcai nyeregnél és a Krisztina-körúton vannak a közlekedés számára használható áthatolási pontjai. Ennek a három áthatolási gócpontnak egymással való forgalmát illetően a szükséglet ténylegesen fennáll.

A polgármesteri III. ügyosztály előterjesztése erre vonatkozólag a következő:

»Az áthatolás megnehezítésével éppen az ellenkezőjét érjük el annak, amire törekszünk, mert például a naphegyi lakosság mégis el akar jutni az Erzsébet-hídhöz, a gellérthegyi lakosság pedig a Lánchídhöz, azzal a különbséggel, hogy a járművek a jobb közlekedési lehetőségek hiányában a kényelmetlen vezetési útvonalakon csak annál hosszabb ideig fognak a Tabán területén tartózkodni, annak csendjét zavarva. Ezért a leghelyesebb az ezeket összekötő útvonalakon, amelyek megközelítően a Tabán szélein haladnak, három gyűjtőutat létesíteni, amely utak a Tabán, a Gellért-hegy és a Naphegy forgalmát összegyűjtik és a legrövidebb úton és idő alatt elvezetik.«

A két terv úthálózatának további alapvető eltérése a Döbrentei-tér felé irányuló forgalom kiszolgálásának módjában áll.

A Warga-féle terv ugyanis ezt a forgalmat megosztja oly módon, hogy az átmenő könnyű forgalom számára a Hegyalja utat jelöli ki és ezért ennek felső szakaszába más utat nem vezet be, a gellérthegyi és a tabáni helyi forgalom, valamint a nehéz átmenő forgalom számára pedig egy külön

gyűjtőutat vezet ugyanazon két végpont között. Ezt az utat az összegyűjtött forgalommal együtt nagy hosszúságban vezeti végig a Tabán egész belső területén az alsó zárt sorú tömbökig. Ezzel ugyanazt az eljárást ismétli meg, mint a lánchídi forgalomnál: t. i. *a gyors lebonyolítás helyett azt hosszasan visszatartja a Tabán területén.* Az ügyosztály ezzel szemben arra törekedett, *hogy a három gyűjtőutat minél rövidebben vezesse ki a Tabán területéről.* A forgalom megosztásának másik célja lehetne — amit a Warga-féle terv erősen hangoztat —, hogy a mélyvezetésű útból távforgalmi út legyen, talán a külföldi autóstradák mintájára. Véleményünk szerint *ilyen autóstradának* azonban csak akkor van gyakorlati haszna, ha az hosszabb útvonalakon valósítható meg. Néhány száz méternyire terjedő autóstradán ugyanis a nagyobb sebesség folytán elérhető időmegtakarítás teljesen jelentéktelen, a percnak csak töredékét teszi ki, viszont közbiztonsági szempontból egyenesen veszedelmes, különösen abban az esetben, ha a távforgalmi vonal mentén házak állanak, amelyeket egyedül az illető távforgalmi úton lehet megközelíteni.

Az alapelgondolások ezen különbözőségeiből származnak a két terv úthálózatában mutatkozó eltérések.

Mindkét terv tartalmazza — némi vonalvezetésbeli eltéréssel — a Krisztina-körút folytatásában a Döbrentei-térig vezető főútvonalat és a Döbrentei-tértől kiinduló újabban Hegyalja-útnak elnevezett, tranzverzális utat. A Lánchíd felé vezető forgalmat az ügyosztály tervében a Hegyalja-útból kiinduló és fordulás nélkül a Krisztina-körútba torkolló út biztosítja, a Warga-féle terv pedig ennek az útnak az alsó szakaszát három szerpentinig vezeti le. Az ügyosztály terve a belső úthálózatot a naphegyi utak átvezetésével oldja meg, ami az úthálózat egyszerűségét és áttekinthetőségét nagy mértékben emeli. A Warga-féle terv ezzel szemben a Hegyalja-út alsó részéből kiágazó kettős szerpentin-t vesz fel, amely a felső végén ismét a Hegyalja-útba torkollik, ami az úthálózatot körülményessé és nehezebben áttekinthetővé teszi, a városképbe pedig — a magasabb pontokról nézve — bizonyos nyugtalanságot visz bele. A Gellért-hegyre való feljutást mindkét terv a lesüllyesztendő Hegyalja-út felett építendő híd segítségével oldja meg. A Naphegy pedig, mely eddig csak igen kényelmetlen, meredek és hullámozó utakon volt megközelíthető, az ügyosztály terve szerint a jövőben kielégítő hozzáférési lehetőséget nyer.

Az egyes útvonalak vezetését illetően az ügyosztály fő törekvése az volt, hogy a nyugodt városkép s egyben a forgalom zavartalan lebonyolításának elérése végett a régi tervben több helyütt előforduló ellenirányú törések és eltorlaszolások megszűnjenek. E tekintetben az említett külön bizottságnak is az volt az álláspontja, hogy a fő útvonal lehetőleg kevés töréssel haladjon az Erzsébet-hídhöz. E célból a fő útvonalat a Bethlen-udvartól kezdve a Döbrentei-térrel egyenesen kötötték össze. Ez a megoldás ugyan a polgári iskola egyik szárnyának átépítését teszi szükségessé, az így

előálló költség azonban az itt régebben tervbevett deltoid alakú tér elejtése folytán rendelkezésre álló terület értékesítése révén bőven megtérül.

Ugyancsak egyenes vonalban vezeti az ügyosztály terve az Attila-körutát is, amelyet ma közvetlenül a Döbrentei-térbe való betorkollása előtt egy kiugró épülettömb torlaszol el. Ezt a körutát egyúttal kiszélesíti 20 méterre, ami a Bethlen-udvar épületét szintén érinti, itt azonban az utca megszűkülését esetleg a földszinti árkádos utcai traktus áttörésével és az így nyert területnek járda céljára való felhasználásával lehet ellensúlyozni.

A két fő útnak a forgalom lebonyolításában való szerepét illetően a külön bizottság álláspontját tette magáévá az ügyosztály, melyszerint a főútvonal tagolt profillal és sétaúttal legyen kiképezve és a villamosvasúti forgalom ettől az útvonaltól távol maradjon, az átmenő forgalom pedig jelenlegi helyén, az Attila-körúton bonyolódjék le.

A többi, ezekkel párhuzamos irányú utak közül a főúthoz közelebb eső utat előkerttel láttuk el — mondja a III. ügyosztály előterjesztése —, míg a következő útnál, amely a lépcsős park alján halad és tulajdonképpen csak két rövid szakaszból áll s amelynek beépítési módja már átmenetet képez a villaövezet felé, az előkertet már nem tartottuk szükségesnek.

A továbbiakban szószerint idézem a polgármesteri III. ügyosztály előterjesztését:

»A tabáni főútnak a Döbrentei-térbe való betorkollását — a régebben érvényben volt szabályozási tervnek megfelelően — most is úgy oldottuk meg, hogy ezt az utat a lehető legközelebb hoztuk az Erzsébet-hídfőhöz. A főútvonalnak ez az egyedüli helyes vezetése, a Döbrentei-téren levő három nagy épület lebontását teszi szükségessé. Kétségtelen, hogy ennek a három épületnek az eltávolítása, amiket a főváros egyébként még nem is szerzett meg, csak később következhetik be, mivel azonban az itt fekvő nagyobb terület feletti rendelkezés az említett külön bizottság véleménye szerint úgyis csak a jövő feladatát fogja képezni s így egy ideiglenes megoldást elkerülni nem lehet, ezért egyelőre a mai Hadnagy-utcának a Fővárosi Közmunkák Tanácsa székháza és a szerb templom közötti szakasza szolgálhatna a körút bejáratául.«

Itt meg kell emlékeznünk a Fővárosi Közmunkák Tanácsának arról a tervéről, mely szerint a főút egy éles töréssel az Attila-körúton álló római katolikus templomhoz vezetne és onnan egy ellenirányú töréssel a Döbrentei-térbe torkollana be. Ez a megoldás — eltekintve a forgalmi hátrányaitól — az itt fekvő telektömböknek olyan szétदारabolásával járna, ami a fővárosnak nagy anyagi veszteséget idézne elő. Miután ez a terv, amely egyébként a fővároshoz hivatalosan át sem került, ezt a megoldást maga is ideiglenesnek

minősíti, a fentiek szerint pedig az ideiglenes megoldás a Hadnagy-utca felhasználásával már biztosítva van, ennek az ideiglenes körútszakasznak a felvételét nem javasoljuk.

A partok tekintetében a fősúlyt a Gellért-hegy oldalára helyezi a terv, amelynek e szerint csak a Dunától távolabb eső része lenne beépítés céljára felhasználható. Ennek a területnek a határát a Gellért-hegy oldalának teknőszerű alakulata szolgáltatná, amely beépítésre alig alkalmas, ellenben parkkiképzés céljából rendkívül előnyös megoldásokat nyújt és a jelenlegi serpentine hegylejtő képebe lépcsőzetes terraszokkal a szükséges változatosság beillesztését is lehetővé teszi. Ez a park van hivatva a külön bizottság álláspontjával egyezően is a Tabán és az itteni fürdőcsoport igényeit kielégíteni a Gellért-hegy felső és déli részén létesülő parkkal kapcsolatban. A gellérthegyi támfal mellett a Hegyalja-útból egy már korábban szerepelt megoldásnak megfelelően alul alagútban, fent pedig bevágásban közlekedő síkló indulna ki, amelynek az állomásaiból közel vízszintes sétautak ágaznának el.

Bár az említett külön bizottság a Tabánban ezeken kívül további parkokat szükségesnek nem tart, a városkép érdekében a rendezendő területnek két pontján mégis felvettünk két parkozandó teret. Az egyik: a Palotátér kibővítése, amely eddig minden szabályozási tervben szerepel, egyrészt a királyi palota látképének érvényesülése céljából, másrészt a palotából és a palota környékéről áttekinthető városkép megfelelő kialakítása érdekében. Ezt a teret a régi szabályozási tervvel egyezően a Naphegy-utcaig vittük fel, azonban az egész tér jellegének megfelelő vízszintes lezárással. A tér végén emelendő és akár szállodának, akár múzeumnak vagy más hasonló rendeltetésű célra felhasználható épület előtt magasan fekvő, széles terraszt gondolunk elhelyezni, *ahonnan a királyi palota homlokzatát, valamint az egész Tabán látképét lehetne szemlélni.*

Több oldalról elhangzott az a kívánság, hogy a mai Tabán valamelyik részletét változatlanul fenn kellene tartani, hogy ennek a városrésznek a különleges jellege és városképe legalább egy kis részletében megmaradjon az utókor számára. Itt azonban nem lehet egyes épületek műtörténeti becséről szó, mert a túlnyomóan a múlt század elején épült tabáni házak között ilyen tekintetben komolyan számbavehető egy sincs. A tabáni jellegzetes városképet egyes házak, sőt kisebb házcsoporthok sem tudnák nyújtani, ahhoz valamely utca teljes szakaszának fenntartására volna szükség az utcát alkotó egész épülettömbökkel együtt. Ez azonban nem képzelhető el a völgyben, a zártosú nagy paloták környezetében, ahol az értékesítés elől ezáltal elvont terület értéke igen nagy lenne, sem a mai Hadnagy-utca felsőbb részein, ahol az ilyen fenntartandó rész a főforgalmi útvonalak útjába esnék. A Tabán egyéb részein pedig a régi házak közül közbiztonsági okokból a főváros már annyit volt kénytelen lebontani, hogy a szóbanforgó célra alkalmas, egységes és teljes házcsoporthot már nem is lehet találni. Ezért

kénytelen volt a főváros ezt a gondolatot elejteni, annál is inkább, mert megvalósításának értéke az új Tabán általános városképe szempontjából egyébként is nagyon kétséges.

»Egyfelől a Tabán magaslati távlati képe érdekében, másfelől a környező hegyek és a királyi vár látképének érvényesülése céljából, az épületmagasságok megállapításánál az volt a törekvésünk, hogy a völgyben levő összes házak a tetőgerincükkel a lehetőség szerint egy vízszintes síkba kerüljenek s ettől csak annyiban térünk el, amennyiben a főút kis emelkedését követni voltunk kénytelenek. A zárt sorú övezet többi részein az épületmagasságokat a terep emelkedésének megfelelően mindenütt oly mértékben csökkentettük, hogy az így megadott vízszintes síkot lehetőleg túl ne haladjuk. A meredekebb hegyoldalakon létesítendő villanegyed épületei azután már a tereppel együtt magasabbra emelkedhetnek.

Az épületeknek az utcavonaltól mért magasságait úgy állapítottuk meg, hogy a földszintet és négy emeletet felvéve, a főút mentén senki se legyen kénytelen 3—4 méternél nagyobb ürmagassággal építkezni, bár azért ennek a lehetősége megvan, viszont elő kellett írunk, hogy a Tabán területén három méternél kisebb szobamagassággal építeni nem lehet. Minden telekre vonatkozólag megállapítottuk a tetőkérdések megállapításának módját, mégpedig vagy kötelezően négy méter magas tetővel, vagy ahol szükségesnek mutatkozott, a kötelező manzardos, illetőleg kötelező lapostetejű építkezéssel. Kimondani javasoljuk, hogy a maximális párkányvonal felett torony, vagy manzard csak akkor építhető, ha az egész épülettömbre vonatkozólag egységes és kötelező homlokzati tervet mutatnak be. A párkányvonal felett kiemelkedő épületrész szélessége azonban semmiesetre sem haladhatja meg az épülettömb homlokzathosszáinak egyhatod részét. Mint-hogy pedig ennek a városrésznek a fekvésénél fogva a magasabb pontokról általában az udvari homlokzatok is láthatók, ennél fogva ezekre is ugyanazok a szabályok lennének mérvadók, mint az utcai homlokzatra. Kimondandó volna továbbá, hogy az egész Tabán területén ipartelepek egyáltalában nem, kisipari műhelyek pedig csak zárthelyiségben létesülhetnek, ezek is azzal a feltétellel, hogy az udvarokat sem üzemi, sem raktározási célra felhasználni nem szabad. Egyébként az I. övezetre fennálló rendelkezések volnának érvényesek.«

A telekalakításnál a telkek nagyságát 120—180 négyszögöltre vettük fel.

A beépítési módnak ezeket a különleges kikötéseit, hogy azok az Építészeti Szabályzat általános rendelkezéseinek módosításától és könnyítéseitől függetlenül lehetők legyenek és hogy a telekvásárlók azokról biztosan és könnyen tudomást szerezhessenek, telekkönyvileg is feljegyzendőnek tartjuk.

A villaövezet területén sorházak emelését célszerűnek nem tartjuk. Ennek általában inkább a sík területen levő családiház-övezetekben van helye. Az emelkedő útvonalak mentén ez a beépítési mód még vízszintes párkánymagasság esetében sem szép, ezenkívül a növényzetet és a kerteket elfalazza s azoknak a városképből való megjelenését akadályozza. Ez fokozottan áll a Warga-féle terven a tranzverzális út felett tervezett sorházakra vonatkozólag, amelyek olyan helyre kerülnének, ahol a sok támfal mellett a kerti növényzet a városképnek igen jó szolgálatot tenne.

Mielőtt a Tabán rendezésével kapcsolatos pénzügyi kérdések ismertetésére áttérnénk, rá kell mutatnunk arra, hogy annak a tőkének a telkek értékesítéséből való megtérülése, amelyet a *főváros a rendezendő városrész területének megszerzésébe eddig befektetett, a viszonyok változása folytán többé nem remélhető*. A telekárak nemcsak hogy nem emelkedtek, hanem valószínűleg belátható időn belül meg sem fogják közelíteni azt a magasságot, amely szükséges volna a régi kisajátítási költségek, valamint az út- és a közműhálózat építési költségeinek fedezésére, az időközi kamatvesztéseket nem is véve figyelembe; másrészt a rendezendő területnek aránylag nagy részét az értékesítés elől közterületekre, közintézményekre, parkokra és később felmerülhető célokra kellett elvonni. A telekértékesítések által elérhető pénzügyi eredmény tehát előreláthatólag nem lesz nagyobb, mint a még ezután befektetendő út- és közműépítések költsége.

A polgármesteri III. ügyosztálynak a még ezután elvégzendő területszerzések, épületbontások, út- és közműépítkezések megközelítő költségeire vonatkozó számításai a következők:

Újabb területszerzések és bontások	450.000 P
Útépítés	4,000.000 «
Ördögárok áthelyezése	820.000 «
Csatornaépítés	730.000 «
Vízvezetési hálózat	154.000 «
Gázvezetési hálózat	278.000 «
Elektromos vezetékek	850.000 «
Kertészeti és parkozási munkák, beleértve a Gellért-hegy oldalának parkozását is	600.000 «
Összesen	7,882.000 P

Ezeket az adatokat közvetlenül az illetékes polgármesteri ügyosztályoktól, illetőleg üzemektől szereztük be. A *Warga-féle terv* várható kiadásaira vonatkozólag tájékoztatásul azt a megközelítő adatot kaptuk, hogy azok kb. 9,900.000 pengőt tennének ki.

A rendezendő területből mintegy 30.453 négyszögöl lesz építési terület, amelyből a meglevő középületek kb. 2140 négyszögöl foglalnak el. A tervezett középületekre, valamint a tabáni főút és a Hegyalja-út keresztezésénél fenntartandó területre leszámítandó 4260 négyszögöl, úgyhogy az érté-

kesíthető terület nagysága kerekén *24.053 négyszögölre csökkenne*. Ezt a területet a telkek fekvése, illetőleg a beépítés lehetősége szerint a polgármesteri III. ügyosztály öt főcsoportra osztja, mégpedig:

1. A tabáni főút mentén fekvő telkek; területük 4884 négyszögöl, becsértékük négyszögölenként 600—660 pengő, teljes értékesítési árak 3,080.000 pengő.

2. Az Attila-körút mentén fekvő telkek; területük 1568 négyszögöl, becsértékük négyszögölenként 520—590 pengő, teljes értékesítési árak 860.300 pengő.

3. A Gellérthegy-utca meghosszabbításában tervezett utca mentén fekvő telkek; területük 3534 négyszögöl, becsértékük négyszögölenként 300—380 pengő, teljes értékesítési árak 1,246.800 pengő.

4. A Naphegy-utca meghosszabbításában tervezett utca mentén fekvő telkek; területük 3096 négyszögöl, becsértékük négyszögölenként 200—290 pengő, teljes értékesítési árak 817.500 pengő.

5. A hegyoldalon fekvő villatelkek; területük 10.971 négyszögöl, becsértékük négyszögölenként 180 pengő, teljes értékesítési árak 1,874.800 pengő.

A felsorolt területeknek ezen egységárakon való értékesítése esetén tehát összesen *7,880.000 pengő bevétel remélhető*.

A Warga-féle tervnél a telekértékesítésből 9,500.000 pengő bevétel várható. Ez az összeg, — mint a terv bemutatója a kísérő beadványában is megemlíti, — körülbelül ugyanannyi, mint az út- és közműépítési költségek összege. Miként látható, a kimutatott pénzügyi eredmény mind a két tervnél majdnem ugyanaz, vagyis a kiadások és a várható bevételek összege egymással közel egyenlő, tehát sem nagyobb hiány, sem nagyobb bevételi többlet nem mutatkozik. *Az ügyosztályi tervnél úgy a kiadási, mint a bevételi tételek kb. 2,000.000 pengővel kisebbek, mint a Warga-féle tervnél.*

Minthogy a telekértékesítés előreláthatólag fokozatosan történik, az egyszerre eladandó telkek kiválasztásánál a városrendezési szempontok szerint kívánatos eljárni. A telkek áruba bocsátásának e szerint úgy kell történnie, hogy a beépítés lehetőleg ne eredményezzen elszórt, különálló kisebb házcsoportokat.

A beépítésre szánt és értékesítendő telkeken az udvarok leszámítása után ténylegesen beépíthető terület *37.700 négyzetméter* marad, amelyen *572.400 köbméter* lakóépületet lehet építeni. Tekintettel arra, hogy előreláthatólag különböző nagyságú lakások fognak épülni, a termelhető lakásmennyiség megbecslése céljából közép nagyságú lakásnak háromszobásat vettünk fel. Ezen az alapon számítva *a Tabán területén mintegy 1220 lakást lehetne megépíteni, amely lakásoknak a bérértéke 2—2.5 millió pengőt tesz ki.* Ez a telekárak és a házépítési költségek összegének — mely mintegy 26 millióra tehető — kb. 8—9%-ra rúg, ami az építetők tőkéjének gyümölcsöztetése szempontjából csak akkor előnyös, ha az építkezéshez nem túl-

ságosan drága hitel áll rendelkezésre, s a felépült házak az adóterhek alól legalább 30—35 éves mentességet élvezhetnek.

A polgármester 445/1933. sz. alatt 1933. évi május hó 23-án tartott tanácsülésen a fentebb ismertetett és 1933-ban a polgármesteri III. ügyosztály által készített szabályozási tervet előterjesztette. Előterjesztést tett ezenkívül a polgármester arra vonatkozólag, hogy 1. a székesfőváros tulajdonában levő összes tabáni épületek (lakások, üzlethelyiségek) és telkek bérletét a fennálló jogszabályok, illetve az egyes bérlőkkel érvényben levő s szerződések által lehetővé tett legrövidebb határidőre mondja fel és a kiürített épületeket haladéktalanul bontsa le;

2. az út- és csatornaépítési, tatarozási, víz- és gázfőhálózat, valamint az elektromos kábelvezeték fektetési munkálatokat készítse elő, hogy azokat a szabályozási terv megállapítása, illetve az épületek kiürítése és lebontása után nyomban meg lehessen indítani.

3. Intézzon a m. kir. pénzügyminiszterhez felterjesztést, amelyben kéri, hogy a kormány a Tabán területén építendő és záros határidőig teljesen lakható állapotba helyezendő épületek egész terjedelmére legalább 30 évig terjedhető rendkívüli ideiglenes házadómentességet engedélyezzen.

4. Folytassa le mindazokat a tárgyalásokat, amelyek az újjáépítési költségek fedezésére az Ipari Munkaszervező Intézettől felveendő kölcsön engedélyezését előkészítik.

Javasolja továbbá a polgármester, határozza el a törvényhatósági tanács, hogy a Tabán újjáépítésével kapcsolatban felmerülő előzetes költségek fedezésére az Ipari Munkaszervező Intézettől a Magyar Nemzeti Bank mindenkorai váltóleszámitolási kamatlábát legfeljebb 1-5%-kal meghaladó kamat fizetése mellett háromévi lejáráttal 450.000 pengős kölcsönt vesz fel és hatalmazza fel a polgármestert, hogy ennek a kölcsönnek felvétele tárgyában a szükséges intézkedéseket foganatosítsa.

A polgármester annak jóváhagyó tudomásulvételét kéri, hogy a Tabánban lefektetendő közművek építési munkálatainak mielőbbi megkezdhetése érdekében a székesfőváros tulajdonában levő összes épületek és telkek bérletét a fennálló jogszabályok, illetve az egyes bérlőkkel érvényben levő szerződések által lehetővé tett legrövidebb határidőre már fel is mondotta.

A polgármester 443/1933. sz. alatt előterjesztést tett ugyanezen a tanácsülésen az általános városfejlesztési program előkészítésére kiküldött külön bizottság javaslata alapján Budapest fürdővárosnak a Tabán újjáépítésével kapcsolatos megvalósítása ügyében.

A törvényhatósági tanács egyhangúlag elhatározta, hogy a Tabánra vonatkozó három előterjesztést együttesen veszi tárgyalás alá, az előterjesztések felett azonban külön-külön szavazással fog dönteni.

A vita lefolyása után: a törvényhatósági tanács egyhangúlag elfogadta a fürdőváros megvalósítása ügyében készült előterjesztést és egyszersmind

a városrendezési, közegészségügyi és városgazdasági ügyosztályok mellé rendelt szakbizottságok elnökeiből, továbbá e három ügyosztály vezetőjéből külön permanens bizottságot küldött a polgármester vagy helyettesének elnöklete alatt, amely bizottságnak feladata lesz a fürdőváros megvalósításával kapcsolatos kérdéseket állandóan napirenden tartani és a probléma megoldására javaslatot tenni, közelebbről pedig tárgyalni és szorgalmazni a fürdőtörvény budapesti végrehajtási rendeletének kibocsátását, valamint a kooperáció kérdését az összes budapesti fürdőkre nézve.

A törvényhatósági tanács szótöbbséggel úgy határozott, hogy a polgármesternek a Tabán rendezési tervének megállapítása ügyében készült előterjesztésével szemben dr. Kozma Jenő halasztó indítványát fogadja el s e szerint kimondja, hogy a Tabán városrendezési tervének megoldására nyilvános tervpályázat kiírását kívánja. A törvényhatósági tanács a polgármesternek a Tabán újjáépítése ügyében tett előterjesztéséből az 1. pontot, vagyis a székesfőváros tulajdonában levő összes tabáni épületek bérletének felmondására és a kiürítendő épületek haladéktalan lebontására vonatkozó javaslatot szótöbbséggel elfogadta.

A polgármesteri IX. ügyosztály ezzel kapcsolatban az összes tabáni bérleményeket felmondotta, megkezdte a házak kiürítését és megtette az azok lebontására vonatkozó szükséges intézkedéseket. Intézkedéseiről 1933. évi december hó 15-én tett az ügyosztály vezetője a polgármesterhez jelentést:

»Tisztelettel jelentem Méltóságodnak, hogy a rámbízott feladatot teljesítettem. A Tabán területén a székesfőváros tulajdonát képező kisajátított házakban 1933. évi február hó 1-én még fennálló 748 bérlemény közül 698-at kiüríttettem.

A székesfőváros tulajdonát képező tabáni kisajátított házak tehát 50 bérlemény kivételével üresek. Ebből az 50 bérleményből hetet egyesületek és hivatalok foglalnak el. Ezekkel a bérlőkkel olyan megegyezésünk van, hogy a bérleményüket bármikor kötelesek kiüríteni és rendelkezésünkre bocsátani. A bérlő egyesületek és hivatalok a következők:

1. Az I. kerületi anyakönyvi hivatal,
2. az I. kerületi elüljáróság,
3. az I. kerületi közjótékonyági egyesület,
4. a Népgondozó,
5. a tabáni egyházközség,
6. a tabáni róm. kat. plébánia,
7. az I. kerületi Iparoskör.

Két bérlőnek csak 1934. évi május hó 1-re tudtunk felmondani. Két bérlő a kiköltözésre méltányosságból haladékot kapott.

39 bérlővel olyan tartalmú megegyezést kötöttem, amelyekben a bérlők elismerték azt, hogy a részükre kiutalt lakás szükséglakásnak tekintendő s kötelezték magukat arra, hogy lakásukat Méltóságod rendelkezésére bármikor kiüritik.

Ezeket a bérlőket az Attila-körút 39., 41., 43., 45., 47. és 49. számú házakban és a Szebeny Antal-tér 8. számú házban helyeztem el. A fentebb említett megegyezések értelmében azonban ezek a házak is bármikor kiüríthetők és lebonthatók. A Tabán területén 1933. évi február hó 1-én fennállott összes kisajátított házakat, számszerint 176-ot a polgármesteri XIII. ügyosztálynak lebontás céljából átadtam. A polgármesteri XIII. ügyosztály az összes házakat, kivétel nélkül kiadta lebontásra. A lebontási munkák folyamatban vannak s rövidesen be is fejeződnek.

A Tabán területén ezenkívül még 19 ház van, amely a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tulajdonát képezi. Ezekben a házakban levő bérlemények száma, megállapításunk szerint, 144. Ennek a 19 háznak a VII. ker., Károly-körút 15. számú házért való elcserélésére vonatkozó előterjesztés elkészült, a birtokbaadás azonban a mai napig nem jött létre. Hogy a házakat legkésőbb 1934. évi május hó 1-ig ki tudjam üríttetni, felkértem a Fővárosi Közmunkák Tanácsát arra, hogy amíg a cserére vonatkozó végleges megállapodás létre nem jön, hatalmazza fel a székesfőváros tiszti ügyészségét a házakban levő bérlemények felmondására. Erre a felhatalmazásra azért van szükség, mert ha az átadás 1934. február hó 14-e utáni időre húzódna el, 1934. évi május hó 1-re a felmondásokat nem tudnám foganatosíttatni.

Tisztelettel kérem ennek kapcsán Méltóságodat, hogy az ez ügyben szükséges intézkedések mielőbbi végrehajtását az illetékes ügyosztályok útján megsürgetni méltóztassék.

A tabán területén van az I. ker., Attila-körút 58. szám alatt a Bernát Józsefné-féle alapítvány tulajdonát képező bérház is. Tekintve, hogy ez a bérház nem a székesfőváros, hanem a székesfőváros kezelésére bízott alapítvány tulajdona, addig, amíg az ingatlant a székesfőváros kisajátítási eljárás útján meg nem szerzi, a házat lebontatni nem áll módomban. Intézkedéseket tettem az ingatlan felbecsülésére, s annak a Közalapítványi Kir. Ügyigazgatóság hozzájárulásával történendő kisajátítására. Az alapítványi házban a bérlők száma: hat, tehát kiürítése nem jelent nagyobb nehézséget.

A Tabán területén van ezenkívül még két magántulajdonban levő ház is. A Görög-utca 17. és a Virág Benedek-utca 5. számú ház. Tudomásom szerint a kisajátítási eljárás erre a két ingatlanra vonatkozólag is folyamatban van.

A bérlemények kiürítését részben szükséglakások felajánlásával, részben pedig költözködési segélyek kiutalásával vittem keresztül. A VII. kerület, Pillangó-utca 13. sz. alatt létesített szükséglakásokba kizárólag volt tabáni bérlőket telepítettem. Ezenkívül még 37 szükséglakást bocsátottam a tabáni bérlők rendelkezésére. Fővárosi szükséglakásokba tehát 83 *tabáni bérlőt helyeztem el*. Azoknak a bérlőknek, akiket foglalkozásuk az I. kerülethez kötött, költözködési segélyeket utaltam ki.

Ilyen nagy tömeg egyszerre való kilakoltatásával járó botrányos jeleneteket természetesen csak úgy volt módomban elkerülni, hogy *a bérlőkkel állandóan személyes érintkezést tartottam fenn*, olyan formában, hogy a bérlőket vagy beidéztem, vagy pedig az előadó a helyszíni eljárások során személyesen tárgyalt velük. Három ízben idéztettem be a tabáni bérlőket. Először 340, másodszor 160, és harmadszor 70 bérlőt hívtam be. Az 1933. év folyamán megtörtént helyszíni kiszállások száma 34 volt. A költözködési segélyek összegét a lehető legminimálisabban állapítottam meg, egy bérlő maximálisan — egyes méltányos esetektől eltekintve — *15 pengő költözködési segélyt kapott*. Ennek köszönhető az, hogy mindössze 4600 pengő kiosztásával sikerült a költözködési segélyek kérdését megoldani. Fedezetül a tabáni kisajátított házak fenntartására szolgáló és a lebontással kapcsolatban felszabaduló hitelösszeget használtam fel.

Természetes, hogy a kiürítéssel kapcsolatban hatalmas adminisztratív munka merült fel. Ügyosztályom ötízben készített olyan kimutatást, amelyben valamennyi tabáni bérlő fel volt tüntetve. Minden megüresedett házat azonnal átadtunk a polgármesteri XIII. ügyosztálynak, ennek kapcsán a polgármesteri XIII. ügyosztályhoz 57. R. U. átiratot intéztünk. A megüresedett házakat az adótörlések foganatosítása végett azonnal bejelentettük az I/B. ker. Adófelügyelőséghez, ennek kapcsán az Adófelügyelőséghez 53 átiratot intéztünk. Ezenkívül minden egyes megüresedett lakást az adótörlések végett külön is bejelentettünk az adófelügyelőségnek, ami körülbelül 370 átiratot jelentett. *A tabáni ügyekben felmerülő vitás és egyéb esetek eldöntése végett 72 átiratot intéztünk a székesfőváros tiszti ügyészségéhez.*

A székesfőváros tulajdonában levő	9
a Közmunkák Tanácsának tulajdonában levő	19
a magántulajdonban levő	2
a Bernát-féle alapítvány tulajdonában levő	1
összesen még fennálló.....	31

ház kivételével tehát a tabáni kisajátított házak 1911-től húzódó kiürítésének és lebontásának kérdése megoldottnak tekinthető.»

Az 1933. évi június hó 13-án tartott törvényhatósági tanács ülésén a polgármester a tabáni tervpályázat lényeges pontjait összeállította és azokat bemutatta.

A tervpályázat költségei az előterjesztés szerint előreláthatólag mintegy 25.000 pengőt tesznek ki. A tervpályázati hirdetmény a következő:

»Budapest székesfőváros I. kerületében fekvő Tabán elnevezés alatt ismert és a tervezési programban pontosan körülírt terület városrendezési tervére nyilvános pályázatot hirdetek.

A tervpályázaton résztvehet minden magyar honos egyén, akinek mérnöki kamarai jogosultsága van.

A pályázóknak a Tabán út-, tér- és parkhálózatát a beépítés módját, valamint a középületek és közintézmények elhelyezését kell megtervezniük. A tervezésnél fürdőpolitikai követelésekre nem kell túlzottan figyelemmel lenni, a Szent Imre-fürdő mai keretében hagyandó meg. Kíváncsú azonban, hogy az újjáépítéssel kapcsolatban fokozott egészségügyi és városesztétikai követelések érvényesíttessenek. A pályázat nyílt. A pályázatok felett a bírálóbizottság fog dönteni. A bírálóbizottság elnöke a székesfőváros polgármestere, illetőleg helyettese, tagjai pedig:

- a) a m. kir. kereskedelemügyi miniszter képviselője,
- b) a m. kir. József Műegyetem egy kiküldöttje,
- c) az Országos Középítési Tanács két kiküldöttje,
- d) a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács két kiküldöttje,
- e) a Budapesti Mérnöki Kamara egy mérnök és egy építész tagja,
- f) a Magyar Mérnök és Építész Egylet egy mérnök és egy építész tagja (közülök az egyik lehetőleg autóforgalmi szakértő).«

Az előterjesztés szerint a bírálóbizottság feladata kettős:

- a) a beérkezett terveket elbírálja, a díjakat kiosztja és az esetleges tervvásárlásokat elvégzi,
- b) a polgármesteri III. ügyosztály által készített 44—XXV/2. tt. számú tervről bírálatot mond.

Végül a díjak kitűzését, a pályaművek kiállítását, az eredmény kihirdetését és a pályadíjak kifizetését, a pályamunkák visszaadását, a pályamunkák felhasználását, a szokásos záradékot tartalmazza, és hivatkozik arra, hogy ezen pályázatra nézve egyéb fel nem sorolt vonatkozásban a 79.049/1908. K. M. sz. alatt kiadott tervpályázati szabályzat érvényes.

A tanács egyhangúlag csekély módosítással a polgármester előterjesztését elfogadta. Kimondotta, hogy a követelményeknek a pályá-

zók által való betartása kívánatos ugyan, mellőzésük azonban a pályamunkáknak az elbírálásból való kirekesztését nem vonja maga után.

Úgy határozott a törvényhatósági tanács, hogy a pályázat ne nyílt, hanem titkos, jelíges legyen ;

hogy Warga László tervének a pályázaton kívül való megvásárlására vonatkozó szakbizottsági javaslatot mellőzi, ellenben kimondta, hogy *a titkos pályázat nem zárja ki, hogy azon Warga László műegyetemi tanár tervével részt ne vehessen, sőt a törvényhatósági tanács kívánatosnak is tartja az ő részvételét ;*

hogy elfogadja a polgármesternek a zsüri összeállítása tekintetében tett előterjesztését azzal a szóbeli módosítással, hogy a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének egy tagja is helyet foglaljon a zsüriben, a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács viszont csak egy taggal képviseltessék ;

végül, hogy a tervpályázaton csak olyan magyar honos vehessen részt, aki a Budapesti Mérnöki Kamara tagja.

Amint látjuk, a Tabán felépítési tervére vonatkozólag, végleges döntés még nincsen, de azzal, hogy a székesfőváros valamennyi lakó kitelepítése és valamennyi ház lebontása felől intézkedett, olyan részét oldotta meg a tabáni kérdésnek, amely feltétlenül magával kell, hogy hozza a Tabán bármilyen formában való újjáépítését.

Ennek a sokat hányatott és sok megpróbáltatást kiállott városrésznek regénye tehát befejezettnek tekinthető, eltűntek a rozoga, ócska viskók, hogy helyet adjanak egy — bízunk az igazságban — feltámadó régi Magyarország nagy fővárosa legszebb városnegyedének, az új Tabánnak.

FÜGGELÉK.

Hányszor foglalkozott a székesfőváros közgyűlése a tabáni kérdéssel ?

1879-től 1932-ig 614 esetben került a székesfőváros közgyűlése elé a tabáni kérdés, közgyűlési határozat formájában.

A közgyűlési határozatok száma a következő :

Évszám	Közyűlési számok
1879.	455.
1883.	24., 25., 124., 125., 134., 206., 207., 208., 249., 324., 471., 639., 706., 727., 825., 826., 827., 849., 861.
1884.	286., 367., 395., 400., 453., 466., 565., 587., 591., 624., 666., 771.
1885.	265., 388., 868., 896., 1003., 1059., 1060.
1886.	99., 169., 219., 270., 435., 597., 633., 660., 816.
1887.	153., 241., 293., 414., 719.
1888.	1036.
1889.	87., 88., 218., 274., 354., 434., 619., 707., 807., 896., 958., 959., 1063., 1064., 1065., 1205., 1207.
1890.	35., 92., 124., 326., 391., 392., 394., 513., 905., 1000.
1891.	104., 105., 106., 107., 135., 249., 296., 401., 454., 559., 595., 598., 600., 601., 602., 659., 660., 661., 681., 736., 755., 891., 892., 1211., 1275.
1892.	228., 234., 316., 328., 344., 400., 502., 503., 504., 506., 506., 678., 1116.
1893.	351., 352., 462., 463., 464., 580., 632., 633., 745., 746., 971., 1120., 1204., 1245., 1386., 1398.
1894.	63., 115., 140., 204., 224., 282., 445., 464., 505., 506., 509., 527., 604., 783., 864., 865., 1069., 1088., 1354., 1355., 1408.
1895.	1185., 1456.
1896.	95., 116., 165., 305., 329., 365., 401., 689., 753., 837., 938., 1003., 1042., 1190., 1215.
1897.	337., 432., 495., 834., 836., 1016., 1086., 1176., 1508., 1556.
1898.	48., 380., 428., 604., 662., 674., 752., 792., 955., 1089., 1110., 1269., 1411., 1476., 1494.
1899.	42., 576., 1143., 1165., 1216., 1277., 1278., 1279., 1280., 1281., 1421., 1424., 1474., 1528., 1533., 1543., 1643., 1691.
1900.	58., 204., 266., 436., 632., 637., 666., 667., 845.
1900.	917., 935., 1014., 1117., 1260., 1369., 1410., 1486., 1556., 1699., 1718.
1901.	484., 672., 730., 808., 809., 868., 907., 997., 1014., 1020., 1143., 1145., 1277.
1902.	126., 313., 323., 367., 407., 457., 533., 770., 810., 811., 812., 813., 814., 815., 842., 846., 852., 855., 943., 1023., 1024., 1031., 1033., 1037., 1043., 1051., 1109., 1167., 1261., 1502., 1515.
1903.	221., 222., 299., 311., 638., 694., 756., 1317., 1318., 1412., 1523.
1904.	253., 355., 436., 511., 544., 599., 726., 730., 752., 803., 1084., 1181., 1242., 1325., 1400., 1448., 1498.
1905.	12., 37., 51., 300., 391., 573., 586., 712., 853., 904., 943., 1024., 1039., 1073., 1312., 1373., 1388., 1404., 1414., 1447., 1533., 1536., 1621., 1661., 1712.
1906.	52., 84., 131., 295., 298., 330., 398., 442., 618., 619., 771., 772., 857., 1071., 1076., 1077., 1113., 1175., 1275., 1545., 1576., 1591.
1907.	41., 45., 129., 352., 528., 862., 996., 1105., 1278., 1392., 1527., 1528., 1778., 1992.
1908.	178., 780., 1226., 1322., 1326., 1477., 1524., 1610., 1732., 1817.
1909.	423., 509., 613., 1233., 1263., 1360., 1363., 1481., 1833.
1910.	393., 760., 1133., 2041.
1911.	294., 536., 999., 1147., 1444., 1738., 1797., 1866.
1912.	269., 345., 744., 786., 851., 869., 998., 1096., 1150., 1162., 1164., 1165., 1170., 1211., 1723., 1856., 1860.
1913.	441., 484., 487., 496., 548., 584., 604., 705., 1115., 1609., 1660., 1906., 2226.
1914.	21., 621., 723.

Évszám	Közgyűlési számok
1915.	428., 595., 831., 911., 918., 942., 998.
1916.	204., 323., 518., 567., 573., 574., 575., 576., 822., 823., 824., 825., 826., 827., 828., 829., 830., 831., 832., 881., 1114., 1116., 1227., 1228., 1229., 1303., 1304., 1305., 1306., 1307., 1308., 1310., 1311., 1312., 1313., 1314., 1315., 1316., 1317., 1318., 1319., 1320., 1321., 1370., 1415., 1416., 1417., 1809.
1917.	15., 16., 17., 18., 33., 34., 36., 37., 145., 188., 278., 279., 286., 311., 315., 316., 317., 319., 320., 321., 322., 323., 324., 325., 326., 328., 329., 357., 358., 360., 375., 441., 442., 698., 699., 700., 1062., 1126., 1144., 1174., 1296., 1323., 1325., 1593., 1595., 1596., 1597., 1598., 1599., 1600., 1601., 1602., 1603., 1604., 1605., 1606., 1609., 1610., 1611.
1918.	101., 241., 242., 243., 244., 245., 355., 612., 666., 667., 668., 672., 731., 732., 733., 753., 754., 761., 762., 763., 764., 768., 769., 770., 771., 772., 1065., 1067., 1072., 1073., 1074., 1075., 1076.
1920.	197.
1922.	786., 787.
1923.	92., 527., 1914.
1924.	1061., 1156.
1925.	95., 495., 964., 1121.
1926.	405.
1927.	62., 204.
1928.	792.
1929.	253., 402.
1930.	771., 950., 1247.
1931.	99.
1932.	238., 341., 416.

Az évenkénti kisajátítások és a kisajátított ingatlanok száma.

A tabáni és az ezzel kapcsolatban levő gellérthegyi kisajátítási eljárások során a székesfőváros összesen 634 ingatlant szerzett meg. A kisajátított ingatlanok területe meghaladja az 50 kat. holdat.

a) Az ingatlanok megnevezése időbeli sorrendben.

Évszám	A kisajátított ingatlanok száma	Évszám	A kisajátított ingatlanok száma
1877.....	1	1902.....	12
1879.....	15	1903.....	30
1880.....	19	1904.....	33
1881.....	15	1905.....	20
1882.....	16	1906.....	21
1883.....	10	1907.....	65
1884.....	8	1908.....	11
1885.....	2	1909.....	12
1886.....	6	1910.....	3
1887.....	3	1911.....	72
1888.....	2	1912.....	17
1889.....	8	1913.....	24
1890.....	11	1914.....	1
1891.....	19	1915.....	8
1892.....	15	1916.....	57
1893.....	11	1917.....	29
1894.....	16	1918.....	11
1895.....	10	1919.....	2
1896.....	4	1920.....	2
1899.....	1	1924.....	1
1900.....	4	1930.....	1
1901.....	6	Összesen	634

b) A kisajátított ingatlanok fekvése, helyrajzi száma és teleknagysága.

Tételek szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekkben	
1.	Gellért-hegy	5251/2	313-60	Közterület céljára vette a főváros 1930. évi 950. kgy. sz. a.
2.	Gellért-hegy	5384	689	Park céljára vette a főváros 1930. évi 144.692. tsz. a.
3.	Gellért-hegy	5391/4	18	Szabályozás céljára vette a főváros négyyszögölenként 150 ezer koronáért 1925. évi 903. kgy. sz. a.
4.	Döbrentei-tér	5545	399-80	
5.	Gellérthegyi rézsű, Felsőhegy-utca 2.	5548	30	13.000 koronáért vette a főváros 1907 évi 1527. kgy. sz. a.
6.	Gellért-hegy	5414/1/5	4003-90	Bírói úton sajátította ki a főváros 1925. évi 92.340. tsz. a.
7.	Gellérthegyi rézsű, Felsőhegy-utca 4.	5549	37-20	
8.	Gellérthegyi rézsű, Felsőhegy-utca 6. .	5550	26	300 forintért vette a főváros 1882. évi 25.620. tsz. a.
9.	Tabán, Felsőhegy-utca 8. .	5551	24-70	
10.	Tabán, Felsőhegy-utca 10.	5552	39-60	
11.	Tabán, Felsőhegy-utca 12.	5553	40-30	
12.	Tabán, Felsőhegy-utca 14.	5554	39-50	
13.	Felsőhegy-utca 16. .	5555	39	
14.	Felsőhegy-utca 18. ..	5556	34-30	
15.	Felsőhegy-utca 20. ..	5557	31-70	

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe ☐ -ölemben	
16.	Felsőhegy-utca 22. ..	5558	24-50	
17.	Felsőhegy-utca 24. ..	5560	36-60	
18.	Felsőhegy-utca 26. ..	5561	35	
19.	Felsőhegy-utca 28. ..	5562	39-60	
20.	Felsőhegy-utca 30. ..	5563	44	
31.	Felsőhegy-utca 32. ..	5564	34-90	
22.	Felsőhegy-utca 34. ..	5565	49-80	
23.	Felsőhegy-utca 36. ..	5566	27-10	
24.	Tabán	5567	17-30	
25.	Felsőhegy-utca 38. ..	5569	94-90	
26.	Felsőhegy-utca 40. ..	5570	85-60	14.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 752. kgy. sz. a.
27.	Felsőhegy-utca 42. ...	5571	28-20	4000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 753. kgy. sz. a.
28.	Felsőhegy-utca 44. ..	5572	39-40	10.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 522. kgy. sz. a.
29.	Felsőhegy-utca 46. ..	5573	41	2000 forintért vette a főváros az 1894. évi 3873. tsz. a.
30.	Felsőhegy-utca 48. ..	5574	39-50	1200 forintért vette a főváros az 1892. évi 11.646. tsz. a.
31.	Felsőhegy-utca 50. ..	5575	46-80	1768 forintért vette a főváros az 1889. évi 924. tsz. a.
32.	Felsőhegy-utca 52. ..	5576	57-50	2000 forintért vette a főváros az 1891. évi 6465. tsz. a.
33.	Felsőhegy-utca 54. ..	5577	78-60	14.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 810. kgy. sz. a.
34.	Felsőhegy-utca 56. ..	5578	72-60	4000 forintért vette a főváros az 1891. évi 27.596. tsz. a.
35.	Felsőhegy-utca 58. ..	5579	31-80	2000 forintért vette a főváros az 1893. évi 28.171 tsz. a.

Tételezám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
36.	Felsőhegy-utca 60. ..	5580	44	2100 forintért vette a főváros az 1893. évi 32.796. tsz. a.
37.	Felsőhegy-utca 62. ..	5581	65.30	3100 forintért vette a főváros az 1891. évi 27.597. tsz. a.
38.	Felsőhegy-utca 64. ...	5582	75.80	16.000 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1178. kgy. sz. a.
39.	Felsőhegy-utca 66. ..	5583	49.20	1500 forintért vette a főváros az 1893. évi 8966. tsz. a.
40.	Felsőhegy-utca 68. .. Tokaj-utca 8.	5584	53.70	2300 forintért vette a főváros az 1895. évi 27.813. tsz. a.
41.	Felsőhegy-utca 70. .. Tokaj-utca 9.	5586	77	11.000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 655. kgy. sz. a.
42.	Felsőhegy-utca 72. ..	5588	67.90	1800 forintért vette a főváros az 1890. évi 44.270. tsz. a.
43.	Felsőhegy-utca 74. ..	5589	78.80	6240 forintért vette a főváros az 1903. évi 1073. kgy. sz. a.
44.	Felsőhegy-utca 76. ..	5590	50.20	850 forintért vette a főváros az 1883. évi 42.402. tsz. a.
45.	Felsőhegy-utca 78. ..	5591	46.40	7000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 326. kgy. sz. a.
46.	Felsőhegy-utca 80. ..	5592	44.20	800 forintért vette a főváros az 1880. évi 9186. tsz. a.
47.	Felsőhegy-utca 82. ..	5593	40	6800 koronaért vette a főváros az 1903. évi 751. kgy. sz. a.
48.	Felsőhegy-utca 84. ..	5594	76.40	18.000 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
49.	Felsőhegy-utca 86. ..	5595	39	12.000 forintért vette a főváros az 1882. évi 14.014. tsz. a.
50.	Felsőhegy-utca 88. ..	5596	47.70	750 forintért vette a főváros az 1882. évi 8292. tsz. a.
51.	Felsőhegy-utca 90. .. Szikla-utca 24.	5597	51.40	12.500 koronaért vette a főváros az 1904. évi 954. kgy. sz. a.
52.	Felsőhegy-utca 31. .. Tokaj-utca 7.	5599	42	2100 forintért vette a főváros az 1899. évi 1278. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
53.	Felsőhegy-utca 33. ...	5600	44-90	1200 forintért vette a főváros az 1891. évi 17.344. tsz. a.
54.	Felsőhegy-utca 35. ...	5601	39-30	400 forintért vette a főváros az 1880. évi 50.650. tsz. a.
55.	Felsőhegy-utca 37. ...	5602	58	760 forintért vette a főváros az 1880. évi 50.650. tsz. a.
56.	Felsőhegy-utca 39. ...	5603	39-40	1500 forintért vette a főváros az 1896. évi 30.998. tsz. a.
57.	Felsőhegy-utca 41. ...	5604	29-20	750 forintért vette a főváros az 1894. évi 34.301. tsz. a.
58.	Felsőhegy-utca 43. ...	5605	36-10	500 forintért vette a főváros az 1882. évi 33.292. tsz. a.
59.	Felsőhegy-utca 45/47. Szikla-utca 22.	5606	90	18.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
60.	Szikla-utca 20.	5607	39-50	7500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
61.	Szikla-utca 18.....	5608	54-80	7000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 407. kgy. sz. a.
62.	Szikla-utca 16.....	5610	93-10	14.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1521. kgy. sz. a.
63.	Alsóhegy-utca 96. ...	5611	98-30	12.800 koronáért vette a főváros az 1904. évi 453. kgy. sz. a.
64.	Alsóhegy-utca 94. ...	5612	71-50	7500 koronáért vette a főváros az 1902. évi 534. kgy. sz. a.
65.	Alsóhegy-utca 92. ...	5613	107-70	19.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
66.	Alsóhegy-utca 90. ...	5614	67-50	5200 koronáért vette a főváros az 1900. évi 1302. kgy. sz. a.
67.	Alsóhegy-utca 88. ...	5615	53-20	2100 forintért vette a főváros az 1894. évi 1319. tsz. a.
68.	Alsóhegy-utca 86. ...	5616	97-20	18.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
69.	Tokaji-utca 5.	5617	33-70	1300 forintért vette a főváros az 1893. évi 43.517. tsz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
70.	Alsóhegy-utca 84. ... Tokaji-utca 3.	5618	146-60	4800 forintért vette a főváros az 1884. évi 52.394. tsz. a.
71.	Középhegy-utca 28. ... Tokaji-utca 1.	5619	68-10	3604 forintért vette a főváros az 1892. évi 25.463. tsz. a.
72.	Felsőhegy-utca 29. ... Tokaji-utca 6.	5621	68-80	1100 forintért vette a főváros az 1881. évi 439. tsz. a.
73.	Tokaji-utca 4. Felsőhegy-utca 27. ...	5622	61-90	10.000 koronaért vette a főváros az az 1903. évi 471. kgy. sz. a.
74.	Felsőhegy-utca 25. ... Felsőhegy-utca 26. ...	5623	67-40	2001 forintért vette a főváros az 1889. évi 4625. tsz. a.
75.	Középhegy-utca 24.	5624	76-90	4000 forintért vette a főváros az 1894. évi 1321. tsz. a.
76.	Felsőhegy-utca 23. ...	5625	41-30	1075 forintért vette a főváros az 1890. évi 50.130. tsz. a.
77.	Felsőhegy-utca 23. ... Középhegy-utca 22. ...	5626	58-60	10.000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 807. kgy. sz. a.
78.	Középhegy-utca 20. ... Felsőhegy-utca 21. ...	5627	104-10	14.750 koronaért vette a főváros az 1903. évi 1547. kgy. sz. a.
79.	Felsőhegy-utca 19. ... Középhegy-utca 18. ...	5628	34-20	400 forintért vette a főváros az 1881. évi 4805. tsz. a.
80.	Felsőhegy-utca 17. ... Középhegy-utca 16. ...	5629	29-10	600 forintért vette a főváros az 1889. évi 703. tsz. a.
81.	Felsőhegy-utca 15. ... Középhegy-utca 14.	5630	32-90	300 forintért vette a főváros az 1880. évi 9265. tsz. a.
82.	Felsőhegy-utca 13. ... Középhegy-utca 12. ...	5631	20-50	3854 koronaért vette a főváros az 1908. évi 253.579. tsz. a.
83.	Felsőhegy-utca 11. ... Középhegy-utca 10. ...	5632	33-80	
84.	Felsőhegy-utca 9. ... Középhegy-utca 8. ...	5633	34-50	1100 forintért vette a főváros az 1899. évi 5727. tsz. a.
85.	Felsőhegy-utca 7. ... Középhegy-utca 6. ...	5634	40-70	650 forintért vette a főváros az 1883. évi 71. tsz. a.
86.	Felsőhegy-utca 5. ...	5635	36-70	
87.	Alsóhegy-utca 64. ... Középhegy-utca 3. ...	5637	41-10	

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
88.	Alsóhegy-utca 66. ... Fácán-utca 1.	5638	41-40	1400 forintért vette a főváros az 1890. évi 27.914. tsz. a.
89.	Alsóhegy-utca 68. ... Fácán-utca 3.	5639	28-20	1000 forintért vette a főváros az 1892. évi 29.162. tsz. a.
90.	Alsóhegy-utca 70. ... Fácán-utca 5.	5640	36-90	1100 forintért vette a főváros az 1881. évi 50.650. tsz. a.
91.	Fácán-utca 4. Középhegy-utca 7. ..	5643	32-30	721 forintért vette a főváros az 1879. évi 9181. tkvsz. a.
92.	Középhegy-utca 9. ... Fácán-utca 6.	5644	62-70	500 forintért vette a főváros az 1881. évi 43.141. tsz. a.
93.	Fácán-utca 8. Középhegy-utca 11. .	5645	42	
94.	Fácán-utca 10. Középhegy-utca 13.	5646	50	500 forintért vette a főváros az 1880. évi 27.411. tsz. a.
95.	Középhegy-utca 15. . Fácán-utca 12.	5648	40-60	1100 forintért vette a főváros az 1882. évi 37.656. tsz. a.
96.	Fácán-utca 14. Középhegy-utca 17.	5649	47-80	750 forintért vette a főváros az 1882. évi 8241. tsz. a.
97.	Fácán-utca 16.	5651	43-80	800 forintért vette a főváros az 1882. évi 5099. tsz. a.
98.	Középhegy-utca 19. .	5652	33-90	6750 koronáért vette a főváros az 1910. évi 945. kgy. sz. a.
99.	Középhegy-utca 21. . Fácán-utca 18.	5653	41-10	700 forintért vette a főváros az 1883. évi 28.116. tsz. a.
100.	Fácán-utca 20. Középhegy-utca 23. .	5654	38-10	1100 forintért vette a főváros az 1881. évi 34.894. tsz. a.
101.	Középhegy-utca 25. . Fácán-utca 22.	5655	36-70	7000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 808. kgy. sz. a.
102.	Alsóhegy-utca 72. ... Fácán-utca 7.	5656	32-50	
103.	Alsóhegy-utca 74. ... Fácán-utca 9.	5657	41-50	1600 forintért vette a főváros az 1886. évi 24.136. tsz. a.
104.	Alsóhegy-utca 76. ... Fácán-utca 11.	5658	69-60	4300 forintért vette a főváros az 1894. évi 1164. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
105.	Alsóhegy-utca 70. ... Fácán-utca 13.	5659	73-50	14.400 koronáért vette a főváros az 1901. évi 818. kgy. sz. a.
106.	Alsóhegy-utca 80. ... Középhegy-utca 27.	5660	107-40	20.000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 813. kgysz. a.
107.	Alsóhegy-utca 82. ... Középhegy-utca 29. ...	5661	23-50	
108.	Alsóhegy-utca 29. ... Gomba-utca 6.	5663	46	6200 koronáért vette a főváros az 1907. évi 731. kgy. sz. a.
109.	Alsóhegy-utca 31. ... Gomba-utca 8.	5664	40-90	4800 forintért vette a főváros az 1895. évi 49.464. tsz. a.
110.	Alsóhegy-utca 33. ... Gomba-utca 10.	5665	56-30	600 forintért vette a főváros az 1880. évi 8652. tsz. a.
111.	Alsóhegy-utca 35. ... Gomba-utca 12. ...	5666	24-50	250 forintért vette a főváros az 1879. évi 755. kgy. sz. a.
112.	Alsóhegy-utca 37. ... Gomba-utca 14.	5667	30-10	1700 forintért vette a főváros az 1895. évi 16.301. tsz. a.
113.	Alsóhegy-utca 39. ... Gomba-utca 16.	5668	65-70	22.239 koronáért vette a főváros az 1911. évi 60.434. tsz. a.
114.	Gomba-utca 18. Alsóhegy-utca 41. ...	5669	46-70	7000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 673. kgy. sz. a.
115.	Gomba-utca 20.	5670	34-50	6000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1180. kgy. sz. a.
116.	Alsóhegy-utca 43. ...	5671	34	1000 forintért vette a főváros az 1889. évi 44.443. tsz. a.
117.	Alsóhegy-utca 45. ... Gomba-utca 22.	5672	111-70	3000 forintért vette a főváros az 1882. évi 12.022. tsz. a.
118.	Gomba-utca 24.	5673	63-30	7280 koronáért vette a főváros az 1902. évi 8157. kgy. sz. a.
119.	Alsóhegy-utca 47. ...	5674	23-60	1100 forintért vette a főváros az 1890. évi 403. kgy. sz. a.
120.	Alsóhegy-utca 49. ... Gomba-utca 28.	5675	20-10	950 forintért vette a főváros az 1891. évi 24.243. tsz. a.
121.	Alsóhegy-utca 51. ... Gomba-utca 35.	5677	74-10	14.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 656. kgy. sz. a.

Tételek száma	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
122.	Gomba-utca 33.	5678	66-30	9000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 1223. kgy. sz. a.
123.	Gesztenye-utca 13. . Gomba-utca 31. ...	5679	62-90	6000 koronáért vette a főváros az 1900. évi 976. kgy. sz. a.
124.	Gesztenye-utca 9—11.	5680	47-10	1800 forintért vette a főváros az 1889. évi 10.309. tsz. a.
125.	Gesztenye-utca 7. ..	5681	35-40	6500 koronáért vette a főváros az 1906. évi 50. kgy. sz. a.
126.	Gesztenye-utca 5. ..	5682	23-90	4000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 755. kgy. sz. a.
127.	Gesztenye-utca 3. ..	5683	46-40	1700 forintért vette a főváros az 1883. évi 2484. tsz. a.
128.	Szikla-utca 6. Gerle-utca 2—4.	5684	160-20	28.000 koronáért vette a főváros az 1909. évi 914. kgy. sz. a.
129.	Gerle-utca 6.	5685	62-60	3000 forintért vette a főváros az 1888. évi 848. tsz. a.
130.	Alsóhegy-utca 53. ..	5686	38-30	4200 koronáért vette a főváros az 1900. évi 1303. kgy. sz. a.
131.	Gerle-utca 8. Alsóhegy-utca 55. ...	5687	62-30	
132.	Gerle-utca 3—5.	5689	98-50	3000 forintért vette a főváros az 1892. évi 16.980. tsz. a.
133.	Gerle-utca 1. Szikla-utca 8.	5690	58-40	1254 forintért vette a főváros az 1882. évi 15.730. tsz. a.
134.	Szikla-utca 10.	5691	45-40	4540 koronáért vette a főváros az 1902. évi kgy. sz. a.
135.	Alsóhegy-utca 57. .. Gerle-utca 7.	5692	175-50	37.000 koronáért vette a főváros az 1908. évi 524. kgy. sz. a.
136.	Gyökér-utca 2. Szikla-utca 11.	5694	97-70	6000 forintért vette a főváros az 1893. évi 28.170 tsz. a.
137.	Gyökér-utca 4.	5695	54-40	2000 forintért vette a főváros az 1892. évi 17.095. tsz. a.
138.	Gyökér-utca 6. Lepke-utca 2.	5696	52-40	4026-66 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1074. kgy. sz. a.

Tételezárán	A z i n g a t l i a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekkben	
139.	Lepke-utca 4.	5697	34-80	4700 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1548. kgy. sz. a.
140.	Lepke-utca 6.	5698	35-30	7200 koronáért vette a főváros az 1904. évi 1402. kgy. sz. a.
141.	Lepke-utca 8.	5699	24-50	1250 forintért vette a főváros az 1890. évi 9901. tsz. a.
142.	Szikla-utca 13.	5700	59-30	2400 forintért vette a főváros az 1893. évi 34.277. tsz. a.
143.	Szikla-utca 15.	5701	51-40	2741 forintért vette a főváros az 1891. évi 24.242. tsz. a.
144.	Lepke-utca 10. Szikla-utca 19.	5702	66-30	6400 koronáért vette a főváros az 1903. évi 678. kgy. sz. a.
145.	Lepke-utca 12. Szikla-utca 19.	5703	40-30	1800 forintért vette a főváros az 1894. évi 45.064. tsz. a.
146.	Lepke-utca 1.	5705	20-50	105 forintért vette a főváros az 1880. évi 7226. tsz. a.
147.	Gyökér-utca 8.	5706	18-90	5800 koronáért vette a főváros az 1907. évi 235.538. tsz. a.
148.	Gyökér-utca 10. Lelenc-utca 1.	5707	137-80	21.500 koronáért vette a főváros az 1903. évi 132.854. tsz. a.
149.	Lepke-utca 5. Lelenc-utca 2.	5709	69-80	13.500 koronáért vette a főváros az 1904. évi 182.812. tsz. a.
150.	Lepke-utca 7.	5710	54-90	1900 forintért vette a főváros az 1896. évi 43.333. tsz. a.
151.	Lepke-utca 9. Szikla-utca 21.	5711	72-20	2600 forintért vette a főváros az 1891. évi 4311. tsz. a.
152.	Szikla-utca 23. Lelenc-utca 12.	5712	89-80	13.600 koronáért vette a főváros az 1904. évi 181.131. tsz. a.
153.	Szikla-utca 25.	5713	81-70	12.500 koronáért vette a főváros az 1903. évi 754. kgy. sz. a.
154.	Szikla-utca 27.	5714	63-40	2000 forintért vette a főváros az 1889. évi 40.590. tsz. a.
155.	Szikla-utca 29.	5715	58-90	400 forintért vette a főváros az 1881. évi 45.117. tsz. a.

Tételezám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
156.	Szikla-utca 31.	5716	62·40	13.250 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
157.	Szikla-utca 33.	5717	38·40	8000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
158.	Felsőhegy-utca 49. . Szikla-utca 35.	5718	44·10	7500 koronáért vette a főváros az 1904. évi 327. kgy. sz. a.
159.	Felsőhegy-utca 51. ..	5719	33·10	5200 koronáért vette a főváros az 1903. évi 677. kgy. sz. a.
160.	Felsőhegy-utca 53. ..	5720	44·50	6500 koronáért vette a főváros az 1906. évi 1189. kgy. sz. a.
161.	Felsőhegy-utca 55. ..	5721	65·70	19.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
162.	Lelenc-utca 9.	5722	31	800 forintért vette a főváros az 1890. évi 47.617. tsz. a.
163.	Lelenc-utca 14.	5723	32·50	850 forintért vette a főváros az 1886. évi 22.401. tsz. a.
164.	Lelenc-utca 10.	5724	34	500 forintért vette a főváros az 1881. évi 52.876. tsz. a.
165.	Lelenc-utca 8.	5725	27·80	450 forintért vette a főváros az 1880. évi 21.493. tsz. a.
166.	Lelenc-utca 4—6. ..	5726	32·10	800 forintért vette a főváros az 1886. évi 19.521. tsz. a.
167.	Gyökér-utca 22. Lelenc-utca 3.	5728	41·40	1350 forintért vette a főváros az 1887. évi 40.384. tsz. a.
168.	Lelenc-utca 5.	5729	34·20	5950 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1446. kgy. sz. a.
169.	Felsőhegy-utca 59. .. Gyökér-utca 14.	5730	67·30	11.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 809. kgy. sz. a.
170.	Felsőhegy-utca 57. .. Lelenc-utca 7.	5731	104·80	6000 forintért vette a főváros az 1891. évi 13.912. tsz. a.
171.	Felsőhegy-utca 92. ..	5733	63·40	11.000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 812. kgy. sz. a.
172.	Orom-utca 1. Szikla-utca 39.	5734	64·20	4000 forintért vette a főváros az 1893. évi 31.118. tsz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
173.	Szikla-u. 37..... Orom-utca 3/a	5735	31-40	5600 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
174.	Gyula-utca 6. Orom-utca 3.	5736	30-90	5000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 811. kgy. sz. a.
175.	Gyula-utca 4.	5737	39-60	7000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
176.	Felsőhegy-utca 94. .. Gyula-utca 2.	5738	40-10	11.000 koronáért vette a főváros az 1908. évi 521. kgy. sz. a.
177.	Gyula-utca 9. Orom-utca 5.	5740	82-40	19.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 850. kgy. sz. a.
178.	Gyula-utca 7.	5741	82-40	18.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
179.	Gyula-utca 5.	5742	82-70	14.800 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
180.	Gyula-utca 3.	5743	61-30	10.400 koronáért vette a főváros az 1906. évi 618. kgy. sz. a.
181.	Gyula-utca 1.	5744	55-30	11.340 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
182.	Felsőhegy-utca 96. ..	5745	65-50	13.800 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
183.	Felsőhegy-utca 98. ..	5746	63-60	15.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
184.	Felsőhegy-utca 100. .	5747	85-60	20.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1028. kgy. sz. a.
185.	Felsőhegy-utca 102. .	5748	68-30	4100 forintért vette a főváros az 1893. évi 6656. tsz. a.
186.	Felsőhegy-utca 104. .	5749	80-40	6242 forintért vette a főváros az 1894. évi 3693. tsz. a.
187.	Felsőhegy-utca 106. . Domb-utca 2.	5750	81-70	3300 forintért vette a főváros az 1889. évi 1520. tsz. a.
188.	Domb-utca 4.	5751	54-70	3800 forintért vette a főváros az 1895. évi 17.174. tsz. a.
189.	Domb-utca 6.	5752	67-50	7600 koronáért vette a főváros az 1903. évi 757. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
190.	Domb-utca 8.	5753	78-20	13.000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 659. kgy. sz. a.
191.	Domb-utca 10.	5754	81-20	4400 forintért vette a főváros az 1895. évi 12.365. tsz. a.
192.	Domb-utca 12.	5755	70-90	12.500 koronaért vette a főváros az 1905. évi kgy. sz. a. bérbe 132.513/VI.
193.	Domb-utca 14.	5756	66-90	12.000 koronaért vette a főváros az 1906. évi 173. kgy. sz. a.
194.	Domb-utca 16.	5757	65-80	2500 forintért vette a főváros az 1886. évi 24.679. tsz. a.
195.	Orom-utca 7.	5758	59-70	9500 koronaért vette a főváros az 1907. évi 438. kgy. sz. a.
196.	Domb-utca 18.	5759	39-20	1000 forintért vette a főváros az 1880. évi 8651. tsz. a.
197.	Domb-utca 20. Orom-utca 9.	5760	36-50	1500 forintért vette a főváros az 1889. évi 42.619. tsz. a.
198.	Domb-utca 7.	5765	59	11.830 koronaért vette a főváros az 1910. évi 69.561. tsz. a.
199.	Domb-utca 9.	5766	45-50	400 forintért vette a főváros az 1882. évi 16.722. tsz. a.
200.	Domb-utca 11/a	5767	45-10	Együttes vételár 16.000 korona az 1904. évi 804. kgy. sz. a.
201.	Domb-utca 11/b	5768	39-70	
202.	Domb-utca 13.	5769	31-80	5700 koronaért vette a főváros az 1906. évi 619. kgy. sz. a.
203.	Domb-utca 17.	5770	22-80	3600 koronaért vette a főváros az 1902. évi 943. kgy. sz. a.
204.	Domb-utca 19. Orom-utca 11.	5771	21	400 forintért vette a főváros az 1881. évi 34.670. tsz. a.
205.	Orom-utca 13.	5772	26-80	4000 koronaért vette a főváros az 1906. évi 1686. kgy. sz. a.
206.	Orom-utca 15. Sánc-utca 18.	5773	29-60	7475 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. és 254.063. tsz. a.
207.	Domb-utca 15. Sánc-utca 16.	5774	71-10	12.000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 660. kgy. sz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l i a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekkben	
208.	Sánc-utca 14.....	5775	57-10	11.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
209.	Sánc-utca 12.....	5776	58-70	1100 forintért vette a főváros az 1889. évi 15.468. tsz. a.
210.	Sánc-utca 10.....	5777	71-10	3700 forintért vette a főváros az 1899. évi 1279. kgy. sz. a.
211.	Domb-utca 5. Sánc-utca 8.....	5778	102-50	15.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1072. kgy. sz. a.
212.	Domb-utca 3. Sánc-utca 6.....	5779	214-40	43.000 koronáért vette a főváros az 1906. évi 53. kgy. sz. a.
213.	Domb-utca 1. Felsőhegy-utca 108. .	5780	94-70	13.750 koronáért vette a főváros az 1906. évi 53. kgy. sz. a.
214.	Felsőhegy-utca 110. .	5781	234-40	21.411 koronáért vette a főváros az 1903. évi 676. kgy. sz. a.
215.	Sánc-utca 4..... Felsőhegy-utca 62. .	5782	80-60	12.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 676. kgy. sz. a.
216.	Felsőhegy-utca 112. Sánc-utca 2.....	5783	211-70	42.000 koronáért vette a főváros az 1906. évi 126. kgy. sz. a.
217.	Felsőhegy-utca 77. . Hadnagy-utca 64....	5784	33-60	13.500 koronáért vette a főváros az 1904. évi 1399. kgy. sz. a.
218.	Felsőhegy-utca 75. .. Hadnagy-utca 62....	5785	67-10	18.867-05 koronáért vette a főváros az 1910. évi 78.456. tsz. a.
219.	Felsőhegy-utca 73. .. Hadnagy-utca 60....	5786	138-30	18.000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 8225. tsz. a.
220.	Felsőhegy-utca 71. .	5787	113-20	23.200 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
221.	Felsőhegy-utca 69. .	5788	66-30	11.800 koronáért bírói árverésen vette a főváros az 1908. évi 523. kgy. sz. a.
222.	Felsőhegy-utca 67. ..	5789	78-50	19.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
223.	Felsőhegy-utca 65. ..	5790	72	4600 forintért vette a főváros az 1893. évi 23.005. tsz. a.
224.	Felsőhegy-utca 63. ..	5791	84-40	2600 forintért vette a főváros az 1894. évi 18.413. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
225.	Felsőhegy-utca 61. ...	5792	64-40	14.300 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
226.	Gyökér-utca 17.	5793	62-40	9500 koronáért vette a főváros az 1903. évi 408. kgy. sz. a.
227.	Gyökér-utca 15.	5794	51-70	12.740 koronáért vette a főváros az 1902. évi 815. kgy. sz. a.
228.	Gyökér-utca 13.	5795	97-60	14.700 forintért vette a főváros az 1895. évi 12.579. tsz. a.
229.	Gyökér-utca 11. Kör-utca 33.	5796	127-90	6800 forintért vette a főváros az 1893. évi 23.007. tsz. a.
230.	Abroncs-utca 8. Kör-utca 31.	5798	56-10	2000 forintért vette a főváros az 1891. évi 27.590. tsz. a.
231.	Abroncs-utca 10. ...	5799	43-10	8300 koronáért vette a főváros az 1905. évi 348. kgy. sz. a.
232.	Abroncs-utca 12. ...	5800	51-90	2500 forintért vette a főváros az 1892. évi 20.070. tsz. a.
233.	Hadnagy-utca 50....	5801	105-90	2900 forintért vette a főváros az 1893. évi 42.630. tsz. a.
234.	Hadnagy-utca 52....	5802	138-70	21.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 145.528. tsz. a.
235.	Hadnagy-utca 54....	5803	73-20	1800 forintért vette a főváros az 1893. évi 27.107. tsz. a.
236.	Hadnagy-utca 56. .	5804	50-20	100 forintért vette a főváros az 1880. évi 21.494. tsz. a.
237.	Hadnagy-utca 58....	5805	36-10	4800 koronáért vette a főváros az 1903. évi 896. kgy. sz. a.
238.	Hadnagy-utca 59.... Kör-utca 1.	5806	237-90	76.480 korona 19 fillérért vette a főváros az 1910. évi 78.456. tsz. a.
239.	Hadnagy-utca 57....	5807	139-10	34.438 koronáért vette a főváros az 1912. évi 21.942. tsz. a.
240.	Hadnagy-utca 53-55.	5808	193-70	37.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1075. kgy. sz. a.
241.	Hadnagy-utca 51....	5809	404-30	
242.	Farkas-utca 6.	5810	31-80	6190 korona 29 fillérért vette a főváros az 1910. évi 60.434. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
243.	Farkas-utca 4.....	5811	39-80	800 forintért vette a főváros az 1883. évi 29.566. tsz. a.
244.	Hadnagy-utca 49....	5812/1	30-20	7000 koronáért vette a főváros az 1908. évi 1231. kgy. sz. a.
245.	Hadnagy-utca 47....	5812/2	38	12.100 koronáért vette a főváros az 1907. évi 325. kgy. sz. a.
246.	Hadnagy-utca 45.... Orbán-utca 13.	5813	63	14.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 325. kgy. sz. a.
247.	Orbán-utca 11.	5814	56-90	7500 koronáért vette a főváros az 1902. évi 1222. kgy. sz. a.
248.	Farkas-utca 2..... Orbán-utca 9.	5815	127-60	25.000 koronáért vette a főváros az 1902. évi 814. kgy. sz. a.
249.	Orbán-köz 2. Farkas-utca 1—3. ..	5817	56	12.600 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
250.	Orbán-utca 5.	5819	24-90	5686 korona 75 fillérért vette a főváros az 1911. évi 60.434. tsz. a.
251.	Orbán-utca 3. Orbán-köz 3.	5820	56-60	12.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
252.	Orbán-utca 3/a	5821	59-90	14.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
253.	Kör-utca 15. Orbán-utca 1.	5822	67	
254.	Kör-utca 11.	5823	25	7250 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
255.	Kör-utca 13.	5824	33-40	600 forintért vette a főváros az 1882. évi 17.299 tsz. a.
256.	Farkas-utca 5.....	5825	74-90	11.250 koronáért vette a főváros az 1904. évi 1398. kgy. sz. a.
257.	Kör-utca 9.	5826	131-50	32.567 koronáért vette a főváros az 1911. évi 60.434. tsz. a.
258.	Kör-utca 7.	5827	188-90	35.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
259.	Kör-utca 5.	5828	47-40	1700 forintért vette a főváros az 1891. évi 41.531. tsz. a.

Tételek száma	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
260.	Kör-utca 3.	5829	44-80	7400 koronaért vette a főváros az 1903. évi 675. kgy. sz. a.
261.	Kör-utca 2. Czakó-utca 28.	5831	191-10	9425 forintért vette a főváros az 1892. évi 26.327. tsz. a.
262.	Czakó-utca 26. Kör-utca 4.	5832	136-50	36.000 koronaért vette a főváros az 1908. évi 526. kgy. sz. a.
263.	Czakó-utca 24. Kör-utca 6.	5833	123-30	3500 forintért vette a főváros az 1891. évi 9540. tsz. a.
264.	Czakó-utca 22.	5834	37-90	6400 koronaért vette a főváros az 1903. évi 898. kgy. sz. a.
265.	Kánya-utca 9.	5835	63-80	11.450 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527 kgy. sz. a.
266.	Czakó-utca 20. Kánya-utca 7.	5836	73-60	3200 forintért vette a főváros az 1890. évi 9901. tsz. a.
267.	Czakó-utca 18.	5837	42-20	8500 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
268.	Kánya-utca 5.	5838	42-10	11.000 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
269.	Czakó-utca 16. Kánya-utca 3.	5839	96-40	15.000 koronaért vette a főváros az 1903. évi 472. kgy. sz. a.
270.	Kánya-utca 1. Czakó-utca 12—14. .	5840	74-40	1200 forintért vette a főváros az 1884. évi 63.007. tsz. a.
271.	Kánya-utca 6. Kör-utca 8.	5843	66-60	11.000 koronaért vette a főváros az 1903. évi 613. kgy. sz. a.
272.	Kör-utca 10.	5844	65-90	12.750 koronaért vette a főváros az 1905. évi 1709. kgy. sz. a.
273.	Czakó-utca 3. Kánya-utca 4.	5845	71-50	10.500 koronaért vette a főváros az 1903. évi 548. kgy. sz. a.
274.	Czakó-utca 10. Kánya-utca 2.	5846	47-10	80.000 koronaért vette a főváros az 1904. évi 806. kgy. sz. a.
275.	Czakó-utca 8. Czakó-köz 2.	5848	80-40	11.500 koronaért vette a főváros az 1905. évi 422. kgy. sz. a.
276.	Czakó-köz 4.	5849	53-60	3000 forintért vette a főváros a Gellért-hegy rendezése céljából, 1899. évi 1280. kgy. sz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
277.	Czakó-köz 5.	5850	55-50	8000 koronáért vette a főváros az 1900. évi 637. kgy. sz. a.
278.	Kör-utca 12.	5851	89-50	16.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 674. kgy. sz. a.
279.	Lisznyai-utca 31. ... Czakó-utca 6/b	5852	143-70	
280.	Czakó-utca 4.	5856	84-60	15.000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 423. kgy. sz. a.
281.	Czakó-utca 2. Naphegy-utca 67.	5857	52	9750 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1710. kgy. sz. a.
282.	Naphegy-utca 69. ..	5858	28-20	6300 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
283.	Naphegy-utca 71. ..	5859	61-90	1200 koronáért vette a főváros az 1908. évi 136. kgy. sz. a.
284.	Kör-utca 16.	5860	118-10	21.000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1445. kgy. sz. a.
285.	Kör-utca 18.	5861	44-30	8000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1522. kgy. sz. a.
286.	Kör-utca 20. Naphegy-utca 79. ..	5862	51-70	1500 forintért vette a főváros az 1891. évi 6931 tsz. a.
287.	Naphegy-utca 77. ..	5863	70-50	2200 forintért vette a főváros az 1890. évi 128. tsz. a.
288.	Naphegy-utca 75. ..	5864	70-40	14.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1549. kgy. sz. a.
289.	Naphegy-utca 73. ..	5865	26	5000 koronáért vette a főváros az 1906. évi 325. kgy. sz. a.
290.	Kör-utca 19. Barsi-utca 7.	5867	48-40	9200 koronáért vette a főváros az 1904. évi 1401. kgy. sz. a.
291.	Barsi-utca 5—8. Kör-utca 17—21. ...	5868	217	36.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 612. kgy. sz. a.
292.	Kör-utca 23. Barsi-utca 3.	5869	55-30	16.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
293.	Barsi-utca 1. Kör-utca 25.	5870	105-40	18.000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1444. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
294.	Orbán-utca 4.	5872	31-70	5100 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
295.	Orbán-utca 6.	5873	28-80	105 forintért vette a főváros az 1880. évi 31.167. tsz. a.
296.	Orbán-utca 8. Barsi-utca 6.	5874	76-10	11.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 956. kgy. sz. a.
297.	Orbán-utca 10—12. .	5875	43-90	2880 forintért vette a főváros az 1891. évi 40.593. tsz. a.
298.	Orbán-utca 14. Barsi-utca 4.	5876	94-60	10.000 koronáért vette a főváros az 1901. évi 817. kgy. sz. a.
299.	Barsi-utca 2. Hadnagy-utca 41....	5877	181-90	40.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 662. kgy. sz. a.
300.	Hadnagy-utca 43.... Orbán-utca 16.	5878	46-70	3600 forintért vette a főváros az 1891. évi 6930. tsz. a.
301.	Kör-utca 29. Abroncs-utca 11—13.	5880	120-50	6500 forintért vette a főváros az 1891. évi 6929. tsz. a.
302.	Abroncs-utca 9. Hadnagy-utca 46....	5882	58-70	22.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
303.	Abroncs-utca 7. Komló-utca 10.	5883	45-50	10.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
304.	Lánc-utca 1. Abroncs-utca 5.	5884	74-50	2500 forintért vette a főváros az 1891. évi 18.991. tsz. a.
305.	Gyökér-utca 9. Kör-utca 38.	5889	34-90	10.675 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
306.	Abroncs-utca 6. Kör-utca 36.	5890	52-60	15.000 koronáért vette a főváros az 1908. évi 137. kgy. sz. a.
307.	Abroncs-utca 4.	5891	52-50	7200 koronáért vette a főváros az 1903. évi 409. kgy. sz. a.
308.	Gyökér-utca 7.	5892	31-50	5020 koronáért vette a főváros az 1902. évi 812. kgy. sz. a.
309.	Abroncs-utca 2. Gyökér-utca 3.	5893	39-50	9500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
310.	Abroncs-utca 1. Gyökér-utca 3.	5894	60-90	6000 koronáért vette a főváros a Gellért-hegy rendezése céljából 1901. évi 730. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
311.	Komló-utca 4. Selyem-utca 3.	5895	41-20	50 forintért vette a főváros.
312.	Abróncs-utca 3. Selyem-utca 1.	5895	26-40	4000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 407. kgy. sz. a.
313.	Selyem-utca 2. Komló-utca 5.	5898	62-40	2000 forintért vette a főváros az 1891. évi 18.991. tsz. a.
314.	Hadnagy-utca 47.... Komló-utca 3.	5900	51-50	3100 forintért vette a főváros az 1889. évi 42.351. tsz. a.
315.	Komló-utca 1. Hadnagy-utca 42. ..	5901	59-10	4000 forintért vette a főváros az 1894. évi 13.862. tsz. a.
316.	Hirnök-utca 3. Komló-utca 2.	5902	49-70	1000 forintért vette a főváros az 1886. évi 42.605. tsz. a.
317.	Hirnök-utca 5.	5903	50-90	9500 koronáért vette a főváros az 1903. évi 895. kgy. sz. a.
318.	Hirnök-utca 7.	5904	57-80	3000 forintért vette a főváros az 1891. évi 11.553. tsz. a.
319.	Hirnök-utca 9. Gyökér-utca 1.	5905	89-40	14.700 forintért vette a főváros az 1895. évi 12.579. tsz. a.
320.	Hirnök-utca 8. Szikla-utca 9.	5907	84-10	3500 forintért vette a főváros az 1889. évi 6488. tsz. a.
321.	Hadnagy-utca 40. .. Hirnök-utca 2. ...	5908	52-60	24.505 koronáért vette a főváros az 1913. évi 294. kgy. sz. a.
322.	Hirnök-utca 4. Szikla-utca 1.	5909	70-20	7200 forintért vette a főváros az 1894. évi 32.194. tsz. a.
323.	Hirnök-utca 6. Szikla-utca 3.	5910	52-90	2600 forintért vette a főváros az 1893. évi 17.910. tsz. a.
324.	Szikla-utca 5—7. ...	5911	49-40	2820 forintért vette a főváros az 1889. évi 12.416. tsz. a.
325.	Horgony-utca 68. .. Gesztenye-utca 2. ..	5912	75-20	13.500 koronáért vette a főváros az 1906. évi 839. kgy. sz. a.
326.	Horgony-utca 66. .. Gesztenye-utca 4—6	5913	135-30	26.000 koronáért vette a főváros az 1906. évi 1527. kgy. sz. a.
327.	Geszténye-utca 8. .. Horgony-utca 64. ..	5914	97-20	21.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
328.	Gesztenye-utca 10. . Horgony-utca 62. . .	5915	56-40	2500 forintért vette a főváros az 1892. évi 20.360. tsz. a.
329.	Gesztenye-utca 14. . Gomba-utca 29.	5917	50-40	1300 forintért vette a főváros az 1883. évi 7722. tsz. a.
330.	Gomba-utca 27.	5918	44-50	700 forintért vette a főváros az 1880. évi 32.749. tsz. a.
331.	Gomba-utca 25. ... Szilva-utca 3.	5919	57-70	537 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
332.	Gesztenye-utca 12. . Horgony-utca 60. . .	5920	50-90	4000 forintért vette a főváros az 1899. évi 1281. kgy. sz. a.
333.	Horgony-utca 58. . .	5921	93-10	20.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
334.	Horgony-utca 56. . .	5922	65-60	12.000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 175. kgy. sz. a.
335.	Horgony-utca 54. . .	5923	59-30	12.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 1520. kgy. sz. a.
336.	Horgony-utca 52. . . Szilva-utca 3.	5924	57-50	21.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
337.	Horgony-utca 50. . . Szilva-utca 1.	5925	47-40	3350 forintért vette a főváros az 1889. évi 364. kgy. sz. a.
338.	Szilva-utca 6.	5927	34-70	7400 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
339.	Gomba-utca 23.	5928	29-40	7200 koronáért vette a főváros az 1909. évi 618. kgy. sz. a.
340.	Tabán	5929	47-40	2600 forintért vette a főváros az 1892. évi 164. tsz. a.
341.	Szilva-utca 4—6. ...	5930	53-80	7000 koronáért vette a főváros az 1906. évi 174. kgy. sz. a.
342.	Horgony-utca 48. . . Szilva-utca 2.	5931	27-80	190 forintért vette a főváros.
343.	Horgony-utca 46. . .	5932	48-40	12.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 658. kgy. sz. a.
344.	Gomba-utca 17. Horgony-utca 44. . .	5933	53-30	2341 forintért vette a főváros az 1892. évi 26.329. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
345.	Gomba-utca 15. Horgony-utca 42. ..	5934	46-50	1300 forintért vette a főváros az 1881. évi 43.140. tsz. a.
346.	Horgony-utca 40. .. Tarján-utca 1.	5935	26	
347.	Gomba-utca 13. Tarján-utca 3.	5936	30-10	
348.	Gomba-utca 11. Tarján-utca 5.....	5938	34-10	147 forintért vette a főváros az 1881. évi 1913. tsz. a.
349.	Gomba-utca 9.	5939	67-10	400 forintért vette a főváros az 1884. évi 61.008. tsz. a.
350.	Horgony-utca 38. .. Tarján-utca 2—4. ..	5940	76-40	2500 forintért vette a főváros.
351.	Horgony-utca 36. .. Gomba-utca 7.	5941	52-10	10.400 koronaért vette a főváros az 1905. évi 172. kgy. sz. a.
352.	Horgony-utca 34. .. Gomba-utca 5.	5942	88-90	17.000 koronaért vette a főváros az 1903. évi 1546. kgy. sz. a.
353.	Gomba-utca 1. Horgony-utca 32. ..	5943	86-20	6700 forintért vette a főváros az 1892. évi 20.357. tsz. a.
354.	Gomba-utca 3.	5944	22-40	900 forintért vette a főváros az 1890. évi 46.357. tsz. a.
355.	Gomba-utca 4.	5945	51-10	4200 forintért vette a főváros az 1895. évi 51.798. tsz. a.
356.	Gomba-utca 2. Horgony-utca 30. ..	5947	55-80	21.000 koronaért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
357.	Horgony-utca 28. ..	5948	67-10	4200 forintért vette a főváros az 1893. évi 32.598. tsz. a.
358.	Horgony-utca 26. ..	5949	74	16.000 koronaért vette a főváros az 1907. évi 252. kgy. sz. a.
359.	Döbrentei-tér	5959	968	Vásárcsarnok céljára vette a főváros az 1901. évi 39.172. tsz. a.
360.	Hadnagy-utca 4—6. Kökény-utca 3.	5963	96-50	85.000 koronaért vette a főváros az 1911. évi 2041. kgy. sz. a.
361.	Hadnagy-utca 12.... Horgony-utca 15. ..	5974	111-50	47.409 koronaért vette a főváros az az 1917. évi 10.859. tsz. a.

Tételek száma	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
362.	Hadnagy-utca 14.... Horgony-utca 17. ..	5975	150-30	175.000 koronáért vette a főváros az 1912. évi 869. kgy. sz. a.
363.	Hadnagy-utca 16.... Sarkantyú-köz 2.	5976	12-10	4906 koronáért vette a főváros az 1916. évi 11.157. tsz. a.
364.	Sarkantyú-köz 4. ...	5977	24-30	
365.	Horgony-utca 19. .. Sarkantyú-köz 6.	5978	32-60	
366.	Hadnagy-utca 18.... Sarkantyú-köz 1. ...	5980	56-10	28.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 2041. kgy. sz. a.
367.	Sarkantyú-köz 3. ...	5981	46-80	
368.	Jakablépcső 4.....	5983	39-10	
369.	Hadnagy-utca 20.... Jakablépcső 2.....	5984	36-80	15.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
370.	Fehérsas-tér 12. Horgony-utca 25. ..	5988	88-70	
371.	Fehérsas-tér 11. ... Horgony-utca 27. ..	5989	75-70	28.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
372.	Hadnagy-utca 22.... Horgony-utca 29. ..	5990	80-60	32.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
373.	Hadnagy-utca 24.... Horgony-utca 31. ..	5991	47-70	17.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
374.	Hadnagy-utca 26.... Horgony-utca 33. ..	5992	25-80	12.095 koronáért vette a főváros az 1916. évi 83.665. tsz. a.
375.	Hadnagy-utca 28.... Horgony-utca 35. ..	5993	29-20	12.511 koronáért vette a főváros az 1916. évi 431. tsz. a.
376.	Hadnagy-utca 30.... Horgony-utca 37-39.	5994	77-30	105.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
377.	Hadnagy-utca 32.... Horgony-utca 41. ..	5995	44-20	14.254 koronáért vette a főváros az 1917. évi 22.998. tsz. a.
378.	Hadnagy-utca 34.... Horgony-utca 43. ..	5996	35-90	18.699 koronáért vette a főváros az 1917. évi 42.330. tsz. a.
379.	Hadnagy-utca 36....	5997	29-30	11.868 koronáért vette a főváros az 1917. évi 35.245. tsz. a.

Tételezszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
380.	Horgony-utca 45. ..	5998	31·10	12.846 koronáért vette a főváros az 1916. évi 10.942. tsz. a.
381.	Hadnagy-utca 38.... Horgony-utca 47. ...	5999	39·80	18.646 koronáért vette a főváros az 1917. évi 10.858. tsz. a.
382.	Hadnagy-utca 11.... Árok-utca 69.	6002	242·20	Első Budapesti Bölcsőde Egyesület céljára engedte át a főváros évi 2 db arany fizetése mellett az 1882. évi 28. kgy. sz.
383.	Árok-utca 67. Hadnagy-utca 13....	6003	82·80	38.058 koronáért vette a főváros az 1916. évi 10.373. tsz. a.
384.	Hadnagy-utca 15.... Árok-utca 65.	6004	220·30	108.500 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
385.	Aranykakas-u. 30–36. Polg. elemi iskola ...	6006	1036·40	
386.	Cipő-utca 2. Aranykakas-utca 35..	6008	128·50	175.000 koronáért vette a főváros az 1912. évi 869. kgy. sz. a.
387.	Aranykakas-utca 37.. Cipő-utca 4.	6009	46·40	26.132 koronáért vette a főváros az 1916. évi 43.074. tsz. a.
388.	Aranykakas-utca 39.. Cipő-utca 6.	6010	27·10	13.275 koronáért vette a főváros az 1916. évi 59.370. tsz. a.
389.	Aranykakas-utca 41.. Cipő-utca 8.	6011	33·10	15.752 koronáért vette a főváros az 1917. évi 33.761. tsz. a.
390.	Cipő-utca 1. Kereszt-utca 18. ...	6013	44·50	22.275 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
391.	Cipő-utca 3.	6014	42·30	15.371 koronáért vette a főváros az 1916. évi 17.398. tsz. a.
392.	Cipő-utca 5.	6015	74·10	23.839 koronáért vette a főváros az 1916. évi 17.398. kgy. sz. a.
393.	Cipő-utca 7. Hadnagy-utca 21....	6016	156·30	45.650 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
394.	Cipő-utca 9. Hadnagy-utca 19....	6017	116·10	44.805. koronáért vette a főváros az 1916. évi 78.970. tsz. a.
395.	Fehérsas-tér 10. Hadnagy-utca 17....	6018	23	10.672 koronáért vette a főváros az 1916. évi 115.204. tsz. a.
396.	Hadnagy-utca 23....	6019	174·70	57.496 koronáért vette a főváros az 1916. évi 99.624. tsz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
397.	Kereszt-utca 20. ...	6020	71-60	23.128 koronáért vette a főváros az 1916. évi 29.639. tsz. a.
398.	Kereszt-tér 21.	6021	41-30	16.325 koronáért vette a főváros az 1917. évi 13.791. tsz. a.
399.	Kereszt-tér 20.	6022	116-70	37.215 koronáért vette a főváros az 1916. évi 77.035. tsz. a.
400.	Hadnagy-utca 25....	6023	36-80	16.653 koronáért vette a főváros az 1918. évi 30.738. tsz. a.
401.	Hadnagy-utca 27....	6024	41-50	17.708 koronáért vette a főváros az 1916. évi 30.738. tsz. a.
402.	Hadnagy-utca 29....	6025	65-30	17.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
403.	Kereszt-tér 19.	6026	37-20	12.600 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041 kgy. sz. a.
404.	Eper-utca 2. Hadnagy-utca 31....	6027	149-10	50.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
405.	Eper-utca 1. Hadnagy-utca 33....	6029	138-70	48.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
406.	Kereszt-tér 16. Hadnagy-utca 35....	6030	125-70	47.213 koronáért vette a főváros az 1917. évi 58.224. tsz. a.
407.	Hadnagy-utca 37.... Kereszt-tér 15.	6031	61-90	27.390 koronáért vette a főváros az 1916. évi 78.972. tsz. a.
408.	Hadnagy-utca 39.... Kereszt-tér 14.	6032	66-30	23.500 koronáért vette a főváros az 1911. évi 536. kgy. sz. a.
409.	Kereszt-tér 11—12. .	6034	86-80	35.383 koronáért vette a főváros az 1915. évi 592. kgy. sz. a.
410.	Kör-utca 32. Kereszt-tér 13.	6035	34-10	2500 forintért vette a főváros az 1893. évi 32.794. tsz. a.
411.	Kör-utca 30.	6036	28-70	7402 koronáért vette a főváros az 1908. évi 245.922. kgy. sz. a.
412.	Kör-utca 28. Szög-utca 14.	6037	23-60	3000 koronáért vette a főváros az 1908. évi 525. kgy. sz. a.
413.	Kereszt-tér 10. Szög-utca 10—12. ..	6038	101-20	3020 forintért vette a főváros az 1884. évi 18.211. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
414.	Kereszt-tér 9. Szög-utca 8.	6039	79-80	15.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1027. kgy. sz. a.
415.	Harkály-utca 9. Szög-utca 6.	6040	78-40	15.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 679. kgy. sz. a.
416.	Harkály-utca 7. ... Szög-utca 2-4.	6041	60-30	2333 forintért vette a főváros az 1892. évi 1037. tsz. a.
417.	Harkály-utca 5. ... Szög-utca 1.	6043	32	18.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
418.	Szög-utca 3-5.	6044	134-40	15.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 897. kgy. sz. a.
419.	Kör-utca 26. Szög-utca 7.	6045	82-90	27.500 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
420.	Hullám-utca 20.	6046	50-50	10.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi kgy. sz. a 957.
421.	Hullám-utca 18.	6047	24-70	7000 koronáért vette a főváros az 1900 évi 1527. kgy. sz. a.
422.	Hullám-utca 16.	6048	39-70	11.000 forintért vette a főváros az 1894. évi 19.660. tsz. a.
423.	Harkály-utca 3.	6049	63-50	11.250 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1179. kgy. sz. a.
424.	Harkály-utca 1. ... Ács-utca 2.	6050	31-50	6400 koronáért vette a főváros az 1904. évi 665. kgy. sz. a.
425.	Ács-utca 4.	6051	25-60	5400 koronáért vette a főváros az 1907. évi 673. kgy. sz. a.
426.	Hullám-utca 12. ...	6052	77-60	1600 forintért vette a főváros az 1890. évi 20.396. tsz. a.
427.	Hullám-utca 14.	6054	100-30	5000 forintért vette a főváros az 1894. évi 48.642. tsz. a.
428.	Ács-utca 3.	6055	43-70	7400 koronáért vette a főváros az 1904. évi 666. kgy. sz. a.
429.	Ács-utca 1. Holdvilág-utca 11. ...	6056	40-80	9600 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
430.	Holdvilág-utca 9. ...	6057	66-90	
431.	Holdvilág-utca 7. ...	6058	104	16.000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 657. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
432.	Holdvilág-utca 5. ... Hullám-utca 10.	6059	168-90	
433.	Holdvilág-utca 3. ... Hullám-utca 8.	6060	54-20	
434.	Holdvilág-utca 1. ... Kőműves-utca 24. ..	6061	53-30	9000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
435.	Hullám-utca 23. ... Kör-utca 24.	6063	25-70	400 forintért vette a főváros az 1881. évi 6910. kgy. sz. a.
436.	Hullám-utca 21. Naphegy-utca 96. ..	6064	91	1200 forintért vette a főváros az 1881. évi 679. kgy. sz. a.
437.	Hullám-utca 19. Naphegy-utca 94. ..	6065	57-90	800 forintért vette a főváros az 1883. évi 3272. tsz. a.
438.	Hullám-utca 17. Naphegy-utca 92. ..	6066	64-30	2500 forintért vette a főváros az 1886. évi 23.114. tsz. a.
439.	Hullám-utca 15. Kőműves-utca 26. ..	6067	83-80	23.000 koronáért vette a főváros az 1907. évi 1527. kgy. sz. a.
440.	Hullám-utca 13. Kőműves-utca 17. ..	6069	54-10	2000 forintért vette a főváros az 1886. évi 42.695. tsz. a.
441.	Naphegy-utca 86. .. Hullám-utca 11.	6070	64-30	1450 forintért vette a főváros az 1882. évi 8293. tsz. a.
442.	Naphegy-utca 84. ..	6071	39-90	
443.	Hullám-utca 9.	6072	29-30	
444.	Hullám-utca 7.	6073	27-80	700 forintért vette a főváros az 1885. évi 49.556. tsz. a.
445.	Naphegy-utca 82. .. Hullám-utca 5.	6074	77-80	
446.	Gellérthegy-utca 86. Naphegy-utca 80. ..	6075	38-30	
447.	Hullám-utca 1—3. ..	6076	36-60	
448.	Gellérthegy-utca 84. . Hullám-utca 2.	6077	39-90	7900 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1536. kgy. sz. a.
449.	Gellérthegy-utca 82. .	6078	28-70	8000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 756. kgy. sz. a.

Tételezám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
450.	Gellérthegy utca 80. .	6079	30-50	7000 koronáért vette a főváros az 1904. évi 803. kgy. sz. a.
451.	Gellérthegy-utca 78..	6080	30-10	
452.	Gellérthegy-utca 76. .	6081	30-10	7200 koronáért vette a főváros az 1904. évi 1400 kgy. sz. a.
453.	Gellérthegy-utca 74. .	6082	38-90	4600 koronáért vette a főváros az 1901. évi 808. kgy. sz. a.
454.	Gellérthegy-utca 72.	6083	27-20	3800 koronáért vette a főváros az 1901. évi 809. kgy. sz. a.
455.	Gellérthegy-utca 70. .	6084	20-90	3700 koronáért vette a főváros az 1906. évi 52. kgy. sz. a.
456.	Gellérthegy-utca 68..	6085	17-60	6500 koronáért vette a főváros az 1907. évi kgy. sz. a. 1527.
457.	Gellérthegy-utca 66..	6086	36-40	
458.	Árok-utca 15. Gellérthegy-u. 52-54..	6087	253-60	1008 forintért vette a főváros az 1877. évi 318. kgy. sz. a.
459.	Árok-utca 17. Ív-utca 26.	6088	85-30	35.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
460.	Ív-utca 24.	6089	39-40	
461.	Ív-utca 22. Gellérthegy-utca 56..	6090	67-80	
462.	Gellérthegy-utca 58.. Ív-utca 20.	6091	75-20	24.400 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
463.	Gellérthegy-utca 60.. Ív-utca 18.	6092	75-90	29.005 korona 22 fillérért vette a főváros az 1916. évi 21.796. tsz. a.
464.	Gellérthegy-utca 62.. Ív-utca 16.	6093	140-10	
465.	Gellérthegy-utca 64.. Ív-utca 14.	6094	89-60	
466.	Ív-utca 12.	6095		
467.	Ív-utca 10. Gellérthegy-utca 66..	6096	306-50	79.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
468.	Ív-utca 8.	6097	631	

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
469.	Ív-utca 6.	6098	56-10	
470.	Aranykakas-utca 3. . Ív-utca 4.	6099/1/2	1694-70	Vétel az 1909. évi 1539. kgy. sz. a.
471.	Hullám-utca 6. Kőműves-utca 15. ..	6100	121-70	34.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
472.	Kőműves-utca 13. ..	6101	110-20	30.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
473.	Kőműves-utca 11. ..	6102	55-10	15.700 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
474.	Kőműves-utca 9. ...	6103	212-20	46.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 1797. kgy. sz. a.
475.	Kőműves-utca 7. ...	6104	115-50	34.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
476.	Aranykakas-utca 5. . Kőműves-utca 22. ..	6105	166-20	60.541 korona 24 fillérért vette a főváros az 1916. évi 29.638. tsz. a.
477.	Holdvilág-utca 2. ... Kőműves-utca 22. ..	6107	105	18.000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1308. kgy. sz. a.
478.	Kőműves-utca 20. ..	6108	39	11.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
479.	Kőműves-utca 16-18.	6109	62-50	21.500 koronáért vette a főváros az 1911. évi 1797. kgy. sz. a.
480.	Aranykakas-utca 9. . Kőműves-utca 8. ...	6112	231-10	92.379 koronáért vette a főváros az 1918. évi 76.881. tsz. a.
481.	Aranykakas-utca 7. . Kőműves-utca 4—6.	6111	74-30	24.761 korona 50 fillérért vette a főváros az 1915. évi 128.030. tsz. a.
482.	Aranykacsa-utca 1. . Kőműves-utca 10. ..	6113	144-50	175.000 koronáért vette a főváros az 1912. évi 113.418. tsz. a.
483.	Aranykacsa-utca 3. .	6114	96-50	36.211 korona 80 fillérért vette a főváros az 1917. évi 35.244 tsz. a.
484.	Ács-köz 3.	6115	35	6911 koronáért vette a főváros az 1918. évi 94.243. tsz. a.
485.	Aranykacsa-utca 5. . Ács-köz 1.	6116	145-90	42.307 korona 60 fillérért vette a főváros az 1915. évi 114.260. tsz. a.
486.	Aranykacsa-utca 7. .	6117	58-40	16.598 koronáért vette a főváros az 1917. évi 7639. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
487.	Holdvilág-utca 16. ..	6118	33·60	9400 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
488.	Aranykacsa-utca 9. . Holdvilág-utca 18. ..	6119	155·50	78.500 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
489.	Aranykacsa-utca 11. Holdvilág-utca 20. ..	6120	51·70	15.200 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
490.	Ács-köz 5. Kőműves-utca 12. ..	6123	95·70	19.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
491.	Kőműves-utca 14. ..	6124	53·40	18.000 koronáért vette a főváros az 1918. évi 70.306. kgy. sz. a.
492.	Holdvilág-utca 4. ...	6125	45·80	8000 koronáért vette a főváros az 1905. évi 1309. kgy. sz. a.
493.	Holdvilág-utca 6. ...	6126	41·80	9500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
494.	Ács-köz 4.	6127	45·90	9200 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
495.	Holdvilág-utca 8. ...	6128	26·70	6900 koronáért vette a főváros az 1914. évi 895. kgy. sz. a.
496.	Holdvilág-utca 10. ..	6129	37·20	35.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
497.	Ács-köz 2. Holdvilág-utca 12-14.	6130	91·90	25.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
498.	Holdvilág-utca 17. ..	6132	45·50	13.320 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
499.	Harkály-utca 6. Holdvilág-utca 19. ..	6133	188·30	35.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
500.	Harkály-utca 8. Holdvilág-utca 21. ..	6134	138·10	39.750 koronáért vette a főváros az 1912. évi 869. kgy. sz. a.
501.	Kereszt-utca 19. ... Kereszt-tér 1.	6137	179·30	57.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 458. kgy. sz. a.
502.	Kereszt-tér 2.	6138	76·20	22.300 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
503.	Kereszt-tér 3.	6139	131·10	53.000 koronáért vette a főváros az 1912. évi 315. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
504.	Judith-utca 1. Kereszt-tér 4.	6140	146-80	60.515 koronáért vette a főváros az 1918. évi 72.167. tsz. a.
505.	Judith-utca 2. Kereszt-tér 5.	6142	48-80	14.600 koronáért vette a főváros az 1916. évi 41.452. tsz. a.
506.	Aranykacsa-utca 12.	6143	63-50	22.462 koronáért vette a főváros az 1916. évi 54.882. tsz. a.
507.	Aranykacsa-utca 10.	6144	49-60	13.700 koronáért vette a főváros az 1914. évi 895. kgy. sz. a.
508.	Aranykakas-utca 19. Aranykacsa-utca 8. .	6145	208	82.200 koornáért vette a főváros az 1913. évi 1306. kgy. sz. a.
509.	Aranykakas-utca 11. Aranykacsa-utca 2. .	6146	19-40	4119 koronáért vette a főváros az 1915. évi 114.391 tsz. a.
510.	Aranykakas-utca 13. Aranykacsa-utca 4. .	6147	71-60	Kisajátítva 23.762 koronáért, vételár bírói letétbe helyezve. 1915. évi 114.388.
511.	Aranykakas-u. 15-17. Aranykacsa-utca 6. .	6148	124-10	Kisajátítási ára 34.000 korona 1914. évi 895. kgy. sz. a.
512.	Aranykakas-utca 21.	6149	98-30	Kártalanítási ár 38.419 korona, 1915. évi 114.015—III. tsz. a.
513.	Aranykakas-utca 23.	6150	72-90	Vételár 36.000 korona a 621. hrsz. telekkel együtt, 1910. évi 12.041. kgy.
514.	Judith-utca 3.	6151	54-90	
515.	Aranykakas-utca 25	6152	52	Kártalanítási ár 60.138 pengő, 1917. évi 33.762—III. tsz. a.
516.	Aranykakas-utca 27.	6153	77-20	28.044 koronáért vette a főváros az 1916. évi 51.911. III. tsz. a.
517.	Aranykakas-utca 29.	6154	129-10	40.232 koronáért vette a főváros az 1917. évi 23.112. III. tsz. a.
518.	Bocskay-tér 4. Bocskay-köz 1.	6155	99-90	69.065 koronáért vette a főváros az 1917. évi 33.760. III. tsz. a.
519.	Bocskay-köz 3.	6157	35-50	57.000 koronáért vette a főváros az 603. és 604. r. hrsz. telekkel együtt 1910. évi 24.530 III. tsz. a.
520.	Aranykakas-utca 31. Bocskay-köz 2.	6158	67-90	31.036 koronáért vette a főváros az 1916. évi 59.371. tsz. a.

Tételazám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
521.	Aranykakas-utca 33.. Kereszt-utca 17. ...	6159	29-90	A Kereszt-utca szabályozására vette a főváros 12.500 koronáért 1907. évi 1177. kgy. sz. a.
522.	Aranykakas-u. 26-28. Kereszt-utca 15/a ...	6162	39-90	16.690 koronáért vette a város a vételár bírói letétbe helyezve 1917. évi 97.533—III. tsz. a.
523.	Kereszt-utca 15. ...	6163	26-50	17.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 458. kgy. sz. a.
524.	Kereszt-utca 13. ... Varga-utca 3.	6164	72-70	Vételár 26.000 korona, 1911. évi 2041. kgy. sz. a.
525.	Varga-utca 1. Bocskay-tér 6.	6165	39-60	Vételár 18.200 korona, 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
526.	Bocskay-tér 7. Kereszt-utca 11. ...	6167	178-80	Vételár az 593/2. hrsz. sz.-el együtt 100.000 K, 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
527.	Kereszt-utca 9/b ...	6168	36-60	Vételár az 596. hrsz. sz.-el együtt 100.000 K, 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
528.	Bocskay-tér 8. Kereszt-utca 9/a ...	6169	135-80	55.500 koronáért vette a főváros az 1912. évi 1165. kgy. sz. a.
529.	Árok-utca 59. Kereszt-utca 7.	6170	97-70	55.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 458. kgy. sz. a.
530.	Bocskay-tér 1. Szarvas Gábor-utca 4.	6173	126-20	55.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
531.	Árok-utca 44. Szarvas Gábor-utca 2.	6174	94-70	43.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
532.	Szebeny Antal-tér 2. . Árok-utca 46.	6175	213-40	116.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 1147. kgy. sz. a.
533.	Szebeny Antal-tér 4. .	6176	121	66.500 koronáért vette a főváros az 1911. évi 536. kgy. sz. a.
534.	Árok-utca 48. Kereszt-utca 5.	6177	59-10	27.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
535.	Kereszt-utca 1—3. . Szebeny Antal-tér 5. .	6178	116-30	83.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
536.	Árok-utca 50. Kereszt-utca 6.	6180	146-90	Vételár az 1930. évi 948. kgy. sz. a.
537.	Kereszt-utca 4.	6181	65-50	41.929 koronáért vette a főváros az 1916. évi 71.174. tsz. a.

Tételek száma	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
538.	Kereszt-utca 2. Szebeny Antal-tér 6. .	6182	91-30	99.259 koronáért vette a főváros az 1917. évi 71.174. tsz. a.
539.	Szebeny Antal-tér 7. .	6183	217-80	120.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
540.	Árok-utca 52. Görög-utca 1.	6184	245-60	123.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
541.	Görög-utca 3. Virág-köz 3.	6185	57-30	123.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
542.	Görög-utca 5. Virág-köz 1.	6187	15-50	13.000 koronáért vette a főváros az 1903. évi 816. kgy. sz. a.
543.	Árok-utca 54. Virág-utca 7.	6188	219-90	95.175 koronáért vette a főváros az 1920. évi 21.134. tsz. a.
544.	Fehérsas-u. 5—7—9. Virág-köz 2.	6189	198-20	115.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
545.	Zsák-utca 1. Fehérsas-utca 6.	6191	77-40	45.346 koronáért vette a főváros az 1916. évi 71. tsz. a.
546.	Fehérsas-utca 8. Zsák-utca 3.	6192	42-40	
547.	Fehérsas-tér 2. Zsák-utca 5.	6193	82-80	38.200 koronáért vette a főváros az 1916. évi 77.494. tsz. a.
548.	Fehérsas-tér 1. Zsák-utca 7.	6194	77-90	Az egyesület az épületet teljes felszereléssel együtt ingyen engedte át a fővárosnak 1893. évi 470. kgy. sz. a.
549.	Árok-utca 58. Zsák-utca 4.	6195	91-50	
550.	Virág Benedek-utca 3. Zsák-utca 2.	6197	239-50	
551.	Virág Benedek-utca 7.	6199	50-80	20.000 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
552.	Árok-utca 62. Virág-utca 9.	6200	96-80	47.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
553.	Árok-utca 64. Hádnagy-utca 9.	6201	36-20	
554.	Virág Benedek-utca 8.	6203	68-10	48.339 koronáért vette a főváros az 1916. évi 17.516. tsz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ökben	
555.	Virág Benedek-u. 10.	6204	46-60	23.309 koronáért vette a főváros az 1916. évi 78.971. tsz. a.
556.	Hadnagy-utca 7..... Virág Benedek-u. 12.	6205	131-30	
557.	Hadnagy-utca 5.....	6206	75-20	41.750 koronáért vette a főváros az az 1917. évi 1866. tsz. a.
558.	Hadnagy-utca	6208	28-20	
559.	Görög-utca 16. Görög-köz 2.	6212	44-20	25.231 koronáért vette a főváros az 1916. évi 108.463. tsz. a.
560.	Görög-utca 13. Virág Benedek-utca 6.	6214	246	109.738 koronáért vette a főváros az 1916. évi 51.454. tsz. a.
561.	Görög-utca 11. Virág Benedek-u. 4/a	6215	64-20	68.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
562.	Görög-utca 9. Virág Benedek-utca 4.	6216	75-20	
563.	Virág Benedek-utca 2.	6217	28.—	13.974 koronáért vette a főváros az 1916. évi 32.694. tsz. a.
564.	Fehérsas-utca 4. Görög-utca 7.	6218	58-70	36.400 koronáért vette a főváros az 1913. évi 81.865. tsz. a.
565.	Szebeny Antal-tér 9. . Attila-körút 39.	6220	90-70	
566.	Fehérsas-utca 3. Görög-utca 2.	6221	121-10	
567.	Attila-körút 41. Fehérsas-utca 1.	6222	121-40	
568.	Fehérsas-utca 2. Attila-körút 43.	6223	206.—	
569.	Görög-utca 6. Attila-körút 45.	6224	92-90	92.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 74.874. tsz. a.
570.	Görög-utca 8. Attila-körút 47.	6225	135-10	123.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 536. kgy. sz. a.
571.	Görög-utca 10. Attila-körút 49.	6226	90-40	91.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 536. kgy. sz. a.
572.	Döbrentei-utca 33. .	6249	11-30	4500 forintért vette a főváros az 1897. évi 1665. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
573.	Döbrentei-utca 31. . Attila-körút 58.	6250	alapítv.	Lásd a tanácsi rendes letétek ingatlan leltárában.
574.	Aranykakas-utca 24. Bocskay-tér 3.....	6274	70	190.916.135 koronáért vette a főváros az 1926. évi 80.471. tsz. a.
575.	Árok-utca 55. Bocskay-tér 2.....	6275	49	Tabán szabályozására vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
576.	Árok-utca 53.	6376	103-70	154.963 koronáért vette a főváros az 1917. évi 82.981. tsz. a.
577.	Árok-utca 51.	6278	49-90	Szegényalap tőkekövetelése fejében el- árverezett s így az alap vagyonába jutott, ahonnan a közs. háztartás 1929. évben vette, 1882.594. kgy.
578.	Aranykakas-utca 22.	6277	79-30	24.000 koronáért vette a főváros az 1917. évi 82.981. tsz. a.
579.	Árok-utca 49.	6279	57-10	19.298 koronáért vette a főváros az 1916. évi 42.213. tsz. a.
580.	Árok-utca 47.	6280	75-50	25.957 koronáért vette a főváros az 1916. évi 110.579. tsz. a.
581.	Árok-utca 45.	6281	75-20	23.557 koronáért vette a főváros az 1917. évi 24.375. tsz. a.
582.	Aranykakas-utca 18.	6282	31-70	12.171 koronáért vette a főváros az 1915. évi 112.692. tsz. a.
583.	Aranykakas-utca 16.	6283	45	16.000 koronáért vette a főváros a Tabán szabályozására 1916. évi 15.049. tsz. a.
584.	Aranykakas-utca 14.	6284	50	36.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 458. kgy. sz. a.
585.	Árok-utca 43. Aranykakas-utca 12.	6285	192-90	72.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 2041. kgy. sz. a.
586.	Árok-utca 41. Aranykakas-utca 10..	6286	167-10	63.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
587.	Árok-utca 39. Aranykakas-utca 8. .	6287	155-10	105.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 2041. kgy. sz. a.
588.	Aranykakas-utca 6... Kőműves-utca 3. ...	6289	47-90	20.000 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
589.	Árok-utca 37. Kőműves-utca 1. ...	6290	41-80	14.800 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.

Tétele szám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
590.	Aranykakas-utca 2-4. Árok-utca 35.	6391	132-20	40.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
591.	Árok-utca 33. Ív-utca 1.	6296	105-90	37.000 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
592.	Árok-utca 31. Ív-utca 3.	6297	46-40	14.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
593.	Árok-utca 29. Buvár-utca 2.	6298	163-50	58.287 koronáért vette a főváros az 1916. évi 59.372. tsz. a.
594.	Árok-utca 27. Buvár-utca 1.	6300	242-60	102.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
595.	Árok-utca 25. Ív-utca 9.	6301	204-90	77.700 koronáért vette a főváros az 1914. évi 895. kgy. sz. a.
596.	Árok-utca 23. Ív-utca 11.	6302	123-60	39.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
597.	Árok-utca 19—21. .. Ív-utca 13—15.	6303	190-80	82.000 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
598.	Árok-utca 18. Palota-tér 4.	6307	109	52.000 koronáért vette a főváros az 1911. évi 1797. kgy. sz. a.
599.	Attila-körút 9. Árok-utca 24.	6310	262-50	217.500 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
600.	Árok-utca 26. Kürt-utca 1.	6311	262-50	137.198 koronáért vette a főváros az 1919. évi 33.649. tsz. a.
601.	Árok-utca 2. Attila-körút 1.	7181	179	114.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
602.	Árok-utca 4. Attila-körút 3.	7182	166-80	90.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
603.	Árok-utca 6. Attila-körút 5.	7183	218-10	94.600 koronáért vette a főváros vásár- csarnok céljára 1905. évi 107. kgy. sz. a.
604.	Árok-utca 8. Attila-körút 7.	7184	153	80.222 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
605.	Ív-utca 30. Árok-utca 10.	7185	256-30	171.800 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
606.	Árok-utca 12. Ív-utca 28.	7186	80-50	

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölekben	
607.	Árok-utca 13. Szent János-utca 14. .	7189	139-30	60.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
608.	Szent János-utca 10-12. Árok-utca 11.	7190	56-40	35.000 koronáért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
609.	Árok-utca 7—9. Szent János-utca 8. .	7191	87	38.350 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
610.	Árok-utca 5. Szent János-utca 6. .	7192	78-70	25.000 koronáért vette a főváros vásár- csarnok céljára 1904. évi 952. kgy. sz. a.
611.	Árok-utca 3. Szent János-utca 4. .	7193	72-40	24.000 koronáért vette a főváros vásár- csarnok céljára 1910.évi 1687. kgy.sz.a.
612.	Árok-utca 1. Szent János-utca 2. .	7194	56-30	32.000 koronáért vette a főváros vásár- csarnok céljára 1910. évi 1295. kgy. sz. a.
613.	Szent János-utca 9. . Gellérthegy-u. 48-50..	7196	127	50.000 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
614.	Szent János-utca 7. . Gellérthegy-utca 46. .	7197	113-40	49.123 koronáért vette a főváros az 1916. évi 16.556. tsz. a.
615.	Gellérthegy-utca 44.. Szent János-utca 5. .	7198	85-50	37.381 koronáért vette a főváros az 1915. évi 93.312. tsz. a.
616.	Gellérthegy-utca 42.. Szent János-utca 3. .	7199	82-60	35.455 koronáért vette a főváros az 1915. évi 93.312. tsz. a.
617.	Naphegy-utca 66/a .	7259	33-60	18.290 koronáért vette a főváros az 1908. évi 1230. kgy. sz. a.
618.	Gellérthegy-utca 59..	7260	80-20	21.300 koronáért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
619.	Gellérthegy-utca 61..	7261	58-20	12.500 koronáért vette a főváros az 1906. évi 1113. kgy. sz. a.

Tételszám	A z i n g a t l a n			J e g y z e t
	f e k v é s e	helyrajzi száma	területe □-ölemben	
620.	Gellérthegy-utca 63..	7263	109-60	23.000 koronaért vette a főváros az 1908. évi 1477. kgy. sz. a.
621.	Gellérthegy-utca 65. .	7264	92-20	29.715 koronaért vette a főváros az 1915. évi 128.029. tsz. a.
622.	Gellérthegy-utca 67..	7265	86-50	25.090 koronaért vette a főváros az 1917. évi 20.536. tsz. a.
623.	Gellérthegy-utca 69. .	7266	77-60	23.608 koronaért vette a főváros az 1916. évi 117.463. tsz. a.
624.	Gellérthegy-utca 71. .	7267	47-70	14.289 koronaért vette a főváros az 1916. évi 95.414. tsz. a.
625.	Gellérthegy-utca 73. .	7268	62-80	21.546 koronaért vette a főváros az 1916. évi 43.815. tsz. a.
626.	Gellérthegy-utca 75..	7269	65-60	31.095 koronaért vette a főváros az 1916. évi 39.968. tsz. a.
627.	Gellérthegy-utca 77..	7270	49-20	14.000 koronaért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
628.	Gellérthegy-utca 79.. Naphegy-utca 76. ..	7271	70-50	24.879 koronaért vette a főváros az 1916. évi 17.762. tsz. a.
629.	Gellérthegy-utca 81.. Naphegy-utca 78. ..	7272	88-30	29.800 koronaért vette a főváros az 1911. évi 536. kgy. sz. a.
630.	Naphegy-utca 74. ..	7273	44-—	10.320 koronaért vette a főváros az 1913. évi 601. kgy. sz. a.
631.	Naphegy-utca 72. ..	7274	83-40	25.921 koronaért vette a főváros az 1917. évi 16.525. tsz. a.
632.	Naphegy-utca 70. ..	7275	48	15.461 koronaért vette a főváros az 1916. évi 37.697. tsz. a.
633.	Naphegy-utca 68. ..	7276	5630	11.000 koronaért vette a főváros az 1910. évi 2041. kgy. sz. a.
634.	Naphegy-utca 66/b .	7277	88-70	18.000 koronaért vette a főváros az 1915. évi 831. kgy. sz. a.

Forrásmunkák.

Evlia Cselebi : Magyarországi utazásai (1664—1666-ig).

Schams : Beschreibung von Ofen (1821.).

Pesth und Ofen. (1837.)

Haeufler : Buda-Pest. (1854.)

Budapest székesfőváros levéltárában levő eredeti okmányok.

Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága közgyűlésének jegyzőkönyvei.
Fővárosi Közlöny.

Budapest székesfőváros Statisztikai Évkönyvei.

Budai telekkönyvek (székesfővárosi levéltár).

Palugyay Imre : Magyarország leírása. 1852.

Rupp Jakab : Budapest és környékének helyrajzi története.

Siklóssy : A régi Budapest erkölce.

Gőtz : Budapest története.

Joanovich Pál : Budai notesz.

Diwald Kornél : Budapest művészete a török hódoltság előtt.

Szamota : Régi utazások Magyarországon (1891).

